

Ledningens ansvar för icke-finansiell information och dess rapportering i aktiebolag

Mia-Maria Skog

Avhandling, aktiebolagsrätt

Juridiska fakulteten

Turun yliopisto

Maj 2016

Turun yliopisto
Oikeustieteellinen tiedekunta

SKOG MIA-MARIA: Ledningens ansvar för icke-finansiell information och dess rapportering i aktiebolag.

Pro gradu, XV + 97 s.

Aktiebolagsrätt

Maj 2016

I enlighet med Turun yliopistos kvalitetsprogram har denna avhandling granskats i Turnitin Originality Check.

Syftet med avhandlingen är att redogöra för ledningens ansvar för icke-finansiell information och dess rapportering i aktiebolag. Avhandlingen utgår från finsk bolagsrätt och särskiljer mellan små, medelstora och stora samt mellan onoterade och noterade aktiebolag. Ledningen definieras som aktiebolagets styrelse och VD.

Avhandlingen inleds med att redogöra för vad icke-finansiell information är, vad det innebär för aktiebolag och vad som reglerar rapporteringen av informationen. Avhandlingen diskuterar bolagets intressen för att utreda vinstsyftet ur ett aktieägarperspektiv och som en del av ett större företagsansvar. Detta för att klargöra hur långt ledningen kan gå i sitt arbete med icke-finansiell information och hållbarhet. Avhandlingen avslutas med en redogörelse för ledningens skadeståndsrättsliga och straffrättsliga ansvar.

Rapportering av icke-finansiell information har tre tydliga problemområden. För det första skapar den oklara definitionen förvirring. Informationen är företagsspecifik vilket försvårar en granskning av kvaliteten. För det andra så finns det olika tolkningar av vad som är bolagets intressen och hur verksamhetens syfte ska tolkas. Ett kortsiktigt vinstsyfte prioriterar ett aktieägarperspektiv medan en långsiktig värdeökning tenderar att se till flera sidogrupper som mottagare av icke-finansiell information. För det tredje så är gränsen mellan frivillig och obligatorisk rapportering diffus. Dessa tre problemområden innebär att ledningens ansvar är tolkningsbart beroende på den aktuella situationen och det specifika aktiebolaget.

Regleringen måste göras tydligare och de olika begreppen inom icke-finansiell information definieras. Ledningen har en rättighet att arbeta för hållbarhet och rapportera icke-finansiell information, dock så har de ingen uttrycklig skyldighet att göra det. Sanktionsmöjligheterna vid bristfällig eller felaktig informationsutgivning är i praktiken svaga.

NYCKELORD/KEY WORDS/ASIASANAT: Aktiebolag, icke-finansiell information, hållbarhet, redovisning, styrelse, ledningens ansvar, riskhantering, skadestånd, omsorgsplikt, verksamhetens syfte, vinstsyftet i aktiebolag, transparens, white washing, green washing, företagsansvar, aktieägares intresse, ansvarsfrihet, ledningens uppgift, bolagsstyrning, culpabedömning, frivillig rapportering

Innehållsförteckning

KÄLLOR	V
FÖRKORTNINGAR	XV
1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och problemformulering	2
1.3 Avgränsning	3
1.4 Metod.....	3
1.5 Avhandlingens struktur	4
2. Begreppet icke-finansiell information och dess användning i aktiebolag	6
2.1 Inledning.....	6
2.2 Definition.....	6
2.3 Reglering av icke-finansiell information.....	9
2.3.1 Direktiv gällande tillhandahållande icke-finansiell information	9
2.3.2 Bokslut och verksamhetsberättelse	14
2.3.3 Finsk kod för bolagsstyrning	18
2.3.4 Förvaltning av icke börsnoterade bolag.....	19
2.4 Riktlinjer för rapportering av icke-finansiell information.....	21
2.4.1 OECDs: riktlinjer för multinationella företag.....	22
2.4.2 Hållbarhetsrapportering enligt Global Reportive Initiative	22
2.4.3 Integrerad rapportering enligt IIRC	23
2.5 Icke-finansiell information som riskhantering	24
2.5.1 Icke-finansiell information som riskhantering för investerare	25
2.5.2 Icke-finansiell information som riskhantering ur ett bolagsperspektiv	27
2.6 Frivillig rapportering eller obligatorisk rapportering – har det betydelse?	32
2.7 Sammanfattning.....	35
3 Aktiebolagets syfte – vinstmaximering eller ett större företagsansvar?	36
3.1 Inledning.....	36
3.2 Bolagets intresse och verksamhetens syfte	37
3.3 Vinstsyftet ur ett aktieägarperspektiv	39
3.3.1 Vinstsyftet som kontrollmedel.....	40
3.3.2 Aktieägarens intresse i relation till bolagets intresse.....	43
3.4 Vinstsyftet ur ett större perspektiv	46
3.4.1 Aktiebolagets företagsansvar	46

3.4.2 Företagsansvarets betydelse för vinstsyftet	50
3.4.3 Vinstsyftet som hinder i ledningens arbete för hållbarhet	52
3.5 Sammanfattning.....	54
4 Ledningens ansvar gällande icke-finansiell information	55
4.1 Inledning.....	55
4.2 Ledningens allmänna uppgift	55
4.2.1 Ledningens skyldighet att omsorgsfullt främja bolagets intresse.....	58
4.2.2 Utökning av ledningens uppgift.....	61
4.3 Ledningens skadeståndsansvar	62
4.3.1 Kausalitetssamband	65
4.3.2 Culpabedömning.....	66
4.3.3 Bevisbörda	71
4.3.4 Ansvarsfrihet.....	72
4.3.5 Revisionsgranskning.....	77
4.4 Ledningens straffrättsliga ansvar.....	79
4.4.1 Bokföringsbrott.....	79
4.4.2 Informationsbrott	80
4.4.3 Börspåverkande information.....	80
4.4.4 Aktiebolagsförseelse	82
4.5 Sammanfattning.....	83
5 Slutsats och praktiska exempel på den icke-finansiella informationens påverkan på aktiebolagets verksamhet	84
5.1 Inledning.....	84
5.2 Den icke-finansiella informationens påverkan på verksamheten – praktiska exempel	85
5.3 Problemområden och slutsats	89
5.3.1 Vad är icke-finansiell information?	90
5.3.2 Hur ska ledningen förhålla sig till icke-finansiell information?	92
5.3.3 Varför ska ledningen rapportera icke-finansiell information?.....	94
5.3.4 Sammanfattande slutsats.....	96

KÄLLOR

Lagar

Aktiebolagslag 21.7.2006/624

Bokföringslag 1336/30.12.1997

Lag om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet 22.12.1978/1061

Revisionslagen 18.9.2015/1141

Skadeståndslag 31.5.1974/412

Strafflag 19.12.1889/39

Värdepappersmarknadslag 14.12.2012/746

EU-direktiv

Europaparlamentets och Rådets direktiv 2014/95/EU av den 22 oktober 2014 om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy. Europeiska Unionens officiella tidning, L330, 15.10 2014.

Rättsfall

KKO: 1997:110

United States of America vs. Volkswagen AG, Audi AG, Volkswagen Group of America, Inc., Volkswagen Group of America Chattanooga Operations, LLC, Dr. Ing. H.c. F. Porsche AG, and Porsche Cars North America, Inc.,

<https://www.justice.gov/opa/file/809826/download>

Offentligt tryck

Arbetsdokument från Kommissionens avdelningar. Sammanfattning av konsekvensbedömningen - Följedokument till Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG om redovisning av stora företags och koncerners icke finansiella information och mångfaldspolitik.

Arbets- och näringsministeriet: Yhteiskuntavastuu ja lainsäädäntö - Katsaus yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyviin lainsäädäntö kehitys kulkuihin eri puolilla maailmaa 57/2015

https://www.tem.fi/files/43818/TEMrap_57_2015_web_01102015.pdf

Bokslutsnämndens allmänna anvisning om redovisning, värdering och lämnande av upplysningar om miljöaspekter i årsbokslut 24.10/2006

Bokföringsnämndens allmänna anvisning om upprättande av verksamhetsberättelse 12.09/2006

Europeiska kommissionen: MEMO 14/3013 Disclosure of non-financial and diversity information by large companies and groups - Frequently asked questions. 15 april 2014

Finsk kod för bolagsstyrning (Corporate Governance) Värdepappersmarknadsföreningen r.f. 15 juni 2010

Finsk kod för bolagsstyrning 2015 Värdepappersmarknadsföreningen r.f. 1 oktober 2015

Kommissionens rekommendation av den 30 maj 2001 om redovisning, värdering och lämnande av upplysningar när det gäller miljöaspekter i företags årsbokslut och förvaltningsberättelser, Europeiska Unionens officiella tidning L156, 13.6.2001.

Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén. En förnyad EU-strategi 2011–2014 för företagens sociala ansvar /* KOM/2011/0681 slutlig */

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ny lagstiftning om aktiebolag RP 109/2005

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagom ändring av revisionslagen och till vissa lagar som har samband med den RP 70/2016

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ändring av vissa av strafflagens bestämmelser om ekonomiska brott och av vissa lagar som har samband med dem. RP 53/2002

Utveckling av de icke börsnoterade bolagens förvaltning – Corporate governance. En agenda för utvecklingen av de icke börsnoterade bolagens förvaltning. Centralhandelskammaren januari 2016

Artiklar

Anson Wong: Corporate sustainability through non-financial risk management (Corporate Governance, Vol. 14 nr 4/2014)

Burlaud Alain & Niculescu Maria: Non-financial information: a European perspective. (Audit Financiar, XIII, nr 6/2015)

Clarke, Blanaid: The role of board directors in promoting environmental sustainability. (Publicerad i Company Law and Sustainability: Legal Barriers and Opportunities, Beate Sjøfjell and Benjamin J. Richardson (eds), Cambridge University Press, 2015)

Friedman, Milton: The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits (The New York Times Magazine, September 13, 1970)

Jansson Magnus, Andersson Maria, Gärling Tommy och Biel Anders: Flockbeteende och regler för ansvarsfulla investeringar. (Publicerad i Hållbar utveckling – från risk till värde. Studentlitteratur och PricewaterhouseCoopers i Sverige AB 2011)

Monciardini, David, Regulating Accounting for Sustainable Companies: Some Considerations on the Forthcoming EU Directive (European Company Law. Vol 11, nummer 2, april 2014)

Hassel G Lars, Det ansvarsfulla företaget skapar mervärde för ägarna. (Publicerad i Örlings Pricewaterhousecoopers CSR- från risk till värde 2008)

Lawrence Rebecca; NGO Campaigns and Banks: Constituting Risk and Uncertainty. (Research in Economic Anthropology. Vol. 28 2008)

Liao Carol: Limits to corporate reform and alternative legal structures. (Publicerad i Company Law and Sustainability: Legal Barriers and Opportunities, Beate Sjøfjell and Benjamin J. Richardson (eds), Cambridge University Press, 2015)

Lux S Jonathan & Orre Marie-Louise: A legal perspective on CSR. (Publicerad i boken Responsible Business: How to Manage a CSR Strategy Successfully. Editerad av Pohl Manfred & Tolhurst Nick. John Wiley and Sons 2012.)

Main Nick and Hespeneide Eric, Integrated reporting – The new big picture. (Deloitte Review, nr 10, 2012)

Morton Jan: Redovisningens filosofiska grund (Balans 20.3.2015)

Matten, Dirk, Crane, Andrew & Chapple, Wendy: Behind the Mask: Reveiling the True Face of Corporate Citizenship, (Journal of Business Ethics, Vol. 45, No. 1-2, 2003).

Mähönen Jukka: Ei-taloudellinen informaatio ja corporate governance. (Defensor Legis 2013/4)

Mäntysaari Petri: Mitä etua johdon on edistettävä? (Defensor Legis 2013/4)

Newell, Peter & Frynas, Jędrzej George: Beyond CSR? Business, Poverty and Social Justice: an introduction, (Third World Quarterly, Vol. 28, No. 4, 2007.)

Olsen Lena: Rättsvetenskapliga perspektiv (Svensk juristtidning 2004)

Porter, Michael E., & Kramer, Mark R: Creating shared value. (Harvard Business Review 89, nos. 1-2, 2011)

Sjåfjell Beate & Mähönen Jukka: Upgrading the Nordic Corporate Governance Model for Sustainable Companies. (University of Oslo Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series No. 2014-18, 2014)

Sjåfjell Beate & Richardson Benjamin J: The future of company law and sustainability. (Publicerad i Company Law and Sustainability: Legal Barriers and Opportunities, Beate Sjåfjell and Benjamin J. Richardson (eds), Cambridge University Press, 2015)

Sjåfjell Beate, Johnston Andrew, Anker-Sørensen Linn och Millon David: Shareholder Primacy: The Main Barrier to Sustainable Companies. (Publicerad i Company Law and Sustainability: Legal Barriers and Opportunities, Beate Sjåfjell and Benjamin J. Richardson (eds), Cambridge University Press, 2015)

Sjåfjell Beate: Corporate governance for sustainability: the necessary reform of EU company law (Publicerad i The Greening of European Business under EU Law- Taking Article 11 TFEU Seriously! Routledge New York 2015)

Sjåfjell Beate: Towards a Sustainable European Company Law – A normative Analysis of the Objectives of EU law, with the Takeover Directive as a Test Case. (Kluwer Law International. 2009)

Sjölin Mats: Vad är korruption - Om korruption och offentlig etik. Publicerad i Korruption, maktmissbruk och legitimitet. Red Staffan Andersson, Andreas Bergh, Gissur O Erlingsson och Mats Sjölin. (Studentlitteratur AB, Lund 2014)

Skog Rolf: Om betydelsen av vinstsyftet i aktiebolagslagen. (Svensk juristtidning häfte 11 2015)

Wessman Klara: Kursvårdande informationsgivning. (Juridisk publikation, Stockholm-Uppsala-Göteborg-Lund nr 2/2014)

Westermarck Christer: Implementering av redovisning som styrmetod – Om hållbarhetsredovisningens effekter i statligt ägda företag. (Balans Fördjupning 2/2015)

Villiers Charlotte: Integrated Reporting for Sustainable Companies: What to Encourage and What to Avoid (European Company Law, vol 11, nr 2, 2014)

Villiers Charlotte & Mähönen Jukka: Accounting, auditing, and reporting: supporting or obstructing the sustainable companies objective. (Publicerad i Sjåfjell, Beate and Richardson, Benjamin: Company Law and Sustainability: Legal Barriers and Opportunities. Cambridge: Cambridge University Press 2015)

Litteratur

Agell Anders: Familjerätt, skadeståndsrätt och annan förmögenhetsrätt - valda skrifter (Iustus förlag AB 1993)

Almlöf Hanna: Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet – En aktiebolagsrättslig studie om ägarledda bolag.(Jure förlag AB 2014)

Andersson Håkan: Ansvarsproblem i skadeståndsrätten. (Iustus förlag AB, Uppsala 2013)

Ax Christian, Johansson Christer & Kullvén Håkan: Den nya ekonomistyrningen. (Liber AB 2015)

Bosselmann, Klaus: The principle of sustainability – Transforming Law and Governance. (Burlington, VT : Ashgate, cop. 2008)

Dotevall Ralf: Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande director. (Norstedts Förlag Stockholm 1989)

Eccles G. Robert & Krzus P. Michael: One Report – Integrated Reporting for a Sustainable Strategy (John Wiley & Sons Inc 2010)

Hannula Antti, Kari Matti & Mäki Tia: Osakeyhtiön hallituksen ja johdon vastuu. (Talentum Media OY 2014)

Hellner Jan & Radetzki Marcus: Skadeståndsrätt, (Norstedts juridik AB, nionde upplagan 2014)

Löhman Ola & Steinholtz Daniel: Ansvarsfulla företaget: Corporate Social Responsibility i Praktiken (Ekerlids förlag AB 2003)

Knuutinen Reijo: Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu (Lakimiesliiton kustannus, Vanda 2014)

Kraakman Reiner et al.: The Anatomy of Corporate Law – A comparative and Functional Approach (2nd edition) (Oxford University Press, 2009)

Lenssen Gilbert & Vorobey Volodja: The role of business in Society in Europe (Publicerad i Corporate Social Responsibility Across Europe, Springer Berlin 2005)

Mähönen Jukka och Villa Seppo: Aktiebolag I – Allmänna läror (Talentum Pro Helsingfors 2016)

Mähönen Jukka och Villa Seppo: Osakeyhtiö II – Pääomarakenne ja rahoitus (WSOY Sanoma Pro Helsingfors 2012)

Mähönen Jukka och Villa Seppo: Osakeyhtiö III – corporate governance, (WSOY pro OY Helsingfors 2010)

Mäntysaari, Petri: Organising the firm: theories of commercial law, corporate governance and corporate law. (Springer Verlag Berlin Heidelberg 2012)

Niskala Mikael, Pajunen Tomi & Tarna-Mani Kaisa: Yritysvastuu – raportointi- ja laskentaperiaatteet. (KTH Media Helsingfors 2013)

Taxell Lars Erik: Aktiebolagets organisation (Stiftelsens för Åbo akademis forskningsinstitut 1983)

Taxell Lars Erik: Aktiebolagsstyrelsens kompetens att rättshandla - en studie i Finlands gällande bolagsrätt (Volym 16 av Juridiska Föreningens i Finland publikationsserie, Suomalainen Lakimiesten Yhdistys Söderström, 1946)

Savela, Ari: Vahingonkorvaus osakeyhtiössä. (Helsinki : Talentum, 2015)

Smith Dag, Brännström Daniel & Jansson Andreas: Redovisningens språk. (Studentlitteratur AB 2015)

Svernlöf Carl: Styrelse- och VD - ansvar i aktiebolaget – en introduktion. (Norstedts Juridik AB 2012)

Övriga publikationer

Deloitte Global survey on reputation risk, oktober 2014 (läst 26.5.2016)

http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_Reputation_Risk_survey_EN.pdf

Ernst & Young Non-financial reporting July 2009 (läst 26.5.2016)

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Non-financial_reporting/\\$FILE/Climate%20change_Non%20financial%20reporting.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Non-financial_reporting/$FILE/Climate%20change_Non%20financial%20reporting.pdf)

European Coalition for Corporate Justice: EU Directive on the disclosure of non-financial information by certain large companies (läst 26.5.2016)

http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/nfr_briefing.pdf

OECD Guidelines for Multinationeal Enterprises, OECD Publishing 2011, OECD riktlinjer för multinationella företag svensk version (läst 26.5.2016)

<http://www.oecd.org/corporate/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf>

The Association of Chartered Certified Accountants: What do investors expect from non-financial reporting. Juni 2013(läst 26.5.2016)

<http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/sustainability-reporting/tech-tp-wdir.pdf>

Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Röster om transparens och hållbarhetsredovisning. 2008

Tidningsartiklar

Eriksson Hasse: Globalfonder är sämre på hållbarhet. Svenska Dagbladet 27.3.2016

Forsberg Birgitta: Styrelsen behöver förnyas och trappan måste städas uppifrån. Dagens Nyheter 31.3.2016 reportage s. 8-12

Åbonde, Jenny: VW:s aktie stiger efter Winterkorns avgång Svenska Dagbladet 23.9.2015 (läst 26.5.2016)

<http://www.svd.se/vws-aktie-stiger-efter-winterkorns-avgang>

Åkerman Felicia: Aktiespararna: Sundström kan inte beviljas ansvarsfrihet. Dagens Industri 30.3.2016 (läst 26.5.2016)

<http://www.di.se/artiklar/2016/3/30/aktiespararna-sundstrom-kan-inte-beviljas-ansvarsfrihet/>

Internetkällor

Aktiemäklaren Nordnet: kurs för Swedbank (läst 31.3.2016)

<https://www.nordnet.se/mux/web/marknaden/aktiehemsidan/index.html?identifier=120&marketid=11>

FAR, branschorganisation för redovisningskonsulter, revisorer och rådgivare i Sverige: Kommentar till Europeiska kommissionens förslag till direktiv om redovisning av icke – finansiell -och mångfaldsinformation (Ju2012/7472/L1) (2013) (läst 6.1.2016)

<http://www.far.se/PageFiles/9060/EU-direktiv%20Ju2012.7472.L1.pdf>

Fuller Calum: Non-financial information must be as reliable as financial counterpart, ICAEW says. Publicerad 15.2.2016 (läst 1.4.2016)

<http://www.accountancyage.com/aa/news/2447078/non-financial-information-must-be-as-reliable-as-financial-counterpart-icaew-says>

Företagarna i Finland – Yrittäjän etiikka, (läst 5.5.2016)

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/tutkimustoiminta/yrittajan-etiikka/>

Lindmark Jonas: Norden ger bäst hållbarhet. (läst 27.3.2016)

<http://www.morningstar.se/Articles/Chronicle.aspx?title=norden-topp-hallbarhet-ppm-fonder>

Lukander Harri: Osakeyhtiön hallituksen vastuu 23.7.2012 (läst 4.4.2016)

<http://www.lrhto.fi/artikkelit/yhtiooikeus/osakeyhtion-hallituksen-vastuu/>

Mattila Matthew L: Sustainability Reporting and the Law: Practical Considerations for Avoiding Liability. Triple Pundit. 2012 (läst 26.5.2016)

<http://www.triplepundit.com/2012/12/sustainability-reporting-law-practical-considerations-avoiding-liability/>

Nasdaq Helsinki Ltd: Rules of the Exchange 1 March 2016 (läst 26.5.2016)

http://business.nasdaq.com/Docs/Nasdaq-Helsinki-Rules-of-the-Exchange_EN_20160301.pdf

Nasdaq Nordic: Vad bestämmer priset på aktier? (läst 26.5.2016)

<http://www.nasdaqomxnordic.com/utbildning/aktier/vadbestammerprisetpaaktier?languageId=3>

Svenska akademiens ordbok

www.saob.se

TeliaSonera: TeliaSonera's Annual General Meeting, April 3, 2013 (läst 1.4.2016)

<http://www.teliasonera.com/sv/newsroom/pressmeddelanden/2013/4/corrected-teliasoneras-annual-general-meeting-april-3-2013/nera>

TeliaSonera: Hållbarhetsrapporteringar 2011 och 2015

<http://www.teliasonera.com/en/sustainability/reports/>

The official website of the Global Reporting Initiative:

www.theglobalreporting.org

The International <IR>Framework December 2013 (läst 26.5.2016)

<http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>

The United States Department of Justice office of Public Affairs: Justice News 4.1.2016 (läst 1.4.2016)

<https://www.justice.gov/opa/pr/united-states-files-complaint-against-volkswagen-audi-and-porsche-alleged-clean-air-act>

VaFinans: Historisk kursutveckling på ett år för Volkswagen St (VW) aktie (läst 1.4.2016)

<http://www.vafinans.se/aktier/Volkswagen-Aktie>

Volkswagen AG: Pressmeddelande 23.9.2015 (läst 26.5.2016)

http://www.volkswagenag.com/content/vwcorp/info_center/en/news/2015/09/VW_ad_hoc_Erklaerung.html

Volkswagen Group: Pressmeddelande 3.10.2015 (läst 26.5.2016)

http://www.volkswagenag.com/content/vwcorp/info_center/en/news/2015/09/VW_ad_hoc_Erklaerung.html

U.S Department of Defense: DoD News Briefing - Secretary Rumsfeld and Gen. Myers 12.2.2002 (läst 26.5.2016)

<http://archive.defense.gov/Transcripts/Transcript.aspx?TranscriptID=2636>

FÖRKORTNINGAR

ABL	Aktiebolagslag
BFL	Bokföringslag
BFN	Bokföringsnämndens allmänna anvisning
CSR	Corporate Social Responsibility (företagsansvar)
EUOT	Europeiska unionens officiella tidning
GRI	Global Reportive Initiative
IIRC	The International Integrated Reporting Council
RP	Regeringens proposition
TEM	Arbets- och näringsministeriet

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Aktiebolag har traditionellt varit tvungna att redovisa för sina ekonomiska företaganden och informera om sin verksamhet genom finansiell information. Denna finansiella information förmedlas genom ett språk som är uppbyggt av siffror, procenttal och det traditionella bokslutet. I närapå 100 år har deltagare i den ekonomiska verkligheten vant sig vid att använda ord som resultat, balansposter, och likviditetsprocenter när de värderar ett företag och dess verksamhet. Men siffror och procenttal är långt ifrån hela verkligheten. Ett företag består av så mycket mer. De siffror som uppstår på ett papper är inte intressanta. Det är hur de uppstått som är det intressanta. De nya vindar som blåser i vår ekonomi och som tar sig uttryck i bolagsrätten visar att de gamla reglerna inte längre accepteras. Vi lever i en ny tid där vi ifrågasätter det gamla och skapar nytt.

I regeringens proposition till förnyande av aktiebolagslagen (ABL 624/2006) betonas hur viktig den allmänna opinionen är för utvecklingen av företagets samhällsansvar. De centrala principerna i ABL reglerar de viktigaste faktorerna för bolagsrättsligt relevanta rättsförhållanden. Speciallagstiftning reglerar andra villkor som från samhällelig synpunkt är viktiga, exempelvis miljö rätt och arbetsrätt. Speciallagarna anses förverkliga en del av företagsansvaret samtidigt som propositionen betonar att förmedling av den allmänna opinionen även förverkligar företagsansvaret. *”Den allmänna opinionen är från företagsverksamhetens synpunkt ett viktigt och ibland till och med avgörande yttre villkor.”*¹ Denna allmänna opinion som i propositionen anses kunna vara ett avgörande yttre villkor kan vi se just nu i det paradigmskifte som sker inom bolagsrätten. Samhället ifrågasätter vad företagsansvar är och den allmänna opinionen har därmed krävt en mer djupgående tolkning av vad ett företag är. Vad är egentligen syftet med ett företag? Paradigmskiftet kräver att vi tolkar mer djupgående vad vinstsyftet egentligen betyder.

Rapporteringen av icke-finansiell information har länge varit frivillig. Företag har kunnat publicera hållbarhetsrapporter eller miljörapporter utan att följa något erkänt ramverk

---

¹ Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ny lagstiftning om aktiebolag RP 109/2005 s.37

eller några riktlinjer. Finansiell redovisning har länge varit reglerad på både nationell och internationell nivå, och företag är tvingade att följa den reglering som finns. I och med den ökade efterfrågan efter transparens och hållbar tillväxt i företagsvärlden har även lagstiftare fått upp ögonen för icke-finansiell redovisning och hur den kan fungera som ett verktyg mot en mer hållbar ekonomi. Men så länge icke-finansiell redovisning enbart sker på frivilliga grunder så har den svårt att nå samma status som den finansiella redovisningen. Detta kan grunda sig i frågan om vad som egentligen är syftet med ett aktiebolag. Ett aktiebolags främsta syfte har länge antagits vara att skapa vinst och alla andra skyldigheter gentemot exempelvis miljö eller personal behandlas i speciallagar.

Utvecklingen går mot att icke-finansiell rapportering kommer att bli obligatorisk, åtminstone för stora företag inom Europeiska unionen. Regleringen är fortfarande i startgroparna men från och med 2016 är det obligatoriskt för stora bolag² inom EU att rapportera icke-finansiell information eller motivera varför de inte gjort det. Det skapar en intressant frågeställning hur långt ledningens ansvar gällande icke-finansiell redovisning sträcker sig. Icke-finansiell information kommer även i framtiden att publiceras på flertalet olika sätt, både i frivilliga rapporter och i obligatoriska rapporter. Hurdana skyldigheter och rättigheter som kan hänföras till ledningen i sådana frågor blir då högst aktuellt och kan även ha betydelse för hur de olika rapporterna utformas och vilken information som publiceras.

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med denna avhandling är att utreda ledningens ansvar för rapportering av icke-finansiell information och dess rapportering. Syftet tangerar diskussionen om verksamhetens syfte samt vad det innebär att främja bolagets intresse. Avhandlingen utreder vad som icke-finansiell information innebär i ett aktiebolag och hur, vad och varför icke-finansiell information rapporteras ur ledningens perspektiv. Målet är att utreda ansvarsfrågan enligt gällande rätt och analysera hur ansvarsfrågan gynnar alternativt missgynnar målet med redovisning av icke-finansiell information. Avhandlingen syftar till att utreda vilken information som ledningen är tvingad att rapportera och vilken information som kan ges ut på frivillig basis och hur de skiljer sig

---

² Bolag som under räkenskapsåret har haft över 500 anställda i genomsnitt se Direktiv 2014/95/EU om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy. L 330, s. 4

åt i ansvarsfrågan. Vilken betydelse har ansvarsfrågan för utvecklingen av icke-finansiell redovisning? Avhandlingen analyserar hur icke-finansiell information kan användas i riskhanteringen för att uppnå verksamhetens syfte att beredda aktieägarna vinst och diskuterar vilken påverkan ett kortsiktigt och ett långsiktigt synsätt har på den icke-finansiella informationen och ansvarsfrågan. Avhandlingen behandlar även den icke-finansiella informationens roll inom riskhantering samt granskar det nuvarande rättsläget.

1.3 Avgränsning

Ämnet icke-finansiell redovisning är ett globalt fenomen och utvecklingen sker på olika sätt och med olika hastighet på olika håll i världen. Utvecklingen utgår från finsk lagstiftning och landspecifika traditioner i bolagsrätt och redovisning. I avhandlingen kommer diskussionen i första hand att utgå från Finland, men eftersom de nordiska länderna står varandra nära i både tradition och lagstiftning så kan diskussionen appliceras på de övriga nordiska länderna. Ansvarsfrågan begränsas till ledningens skyldighet gentemot bolaget.

I avhandlingen används begreppen företag och aktiebolag. Aktiebolag är en juridisk bolagsform och företag är en ekonomisk företagsform. Ett aktiebolag kan förändra sin juridiska status men fortfarande ha kvar sin natur som företag.³ Företag använder olika juridiska former, såsom aktiebolagsformen, som ett sätt att nå sina företagsekonomiska mål.⁴

1.4 Metod

I avhandlingen används traditionell rättsdogmatisk metod. Avhandlingen baserar sig därmed på rättskällor, relevant rättslitteratur och pågående forskning i ämnet och syftar till att beskriva, systematisera och tolka gällande rätt.⁵

I avhandlingen används även ekonomiska teorier som underlag. Juridiska och ekonomiska teorier som studerar företag och aktiebolag intresserar sig i hög grad av samma problem, dock så hanterar de aktiebolagets problem från olika utgångspunkter. Ekonomiska analyser och teorier kan vara sanna eller falska oberoende av gällande

---

³ Mäntysaari (2013) s.583

⁴ Mäntysaari (2013) s.584

⁵ Olsen (2004) s. 111

rättsregler och ska därför inte fungera som utgångspunkt för gällande rätt. En ekonomisk analys av rättsregler gör därmed inte en rättsregel gällande, istället kan den ekonomiska teorin svara på om rättsregeln är riktig eller rättvis.⁶ Ekonomiska teorier ger inte en tillräcklig stark grund för att tillämpa juridisk forskning. Detta eftersom de ekonomiska teorier skiljer sig markant från varandra beroende på hur de ser på företaget. Ekonomiska teorier har dock influerat bolagsrätten i hög grad⁷ och aktiebolagsrättsliga regler är ofta ett resultat av förhållanden som utvecklats i praxis.⁸ Det finns även skäl att beakta andra än juridiska teorier när man tolkar gällande rätt eftersom varje rättslig norm tillhör en verklighet som påverkas av annat än gällande rätt och har betydelse för tolkningsfrågan.⁹ Det är av största vikt att klargöra var som är en ekonomisk teori och vad som är en juridisk teori när man diskuterar aktiebolagsrätt eftersom det kan ha en påverkan på slutsatsen.¹⁰ Avhandlingen kommer att använda rättsekonomisk och rättspolitisk metod när det behövs för att uppfylla avhandlingens syfte. Den pågående samhällsdebatten kring företagsansvar och icke-finansiell information kommer att beaktas i avhandlingen.

1.5 Avhandlingens struktur

Avhandlingen inleds med en översikt över vad icke-finansiell information egentligen är. Såsom redan framkommit i inledningen så är fenomenet ännu rätt ungt och ingen klar definition existerar över vad som ska räknas till icke-finansiell information och hur brett skyldigheten att rapportera om denna information är. Kapitlet kommer därefter att gå igenom EU-direktiv 2014/95/EU¹¹ samt nationella och internationella riktlinjer för icke-finansiell rapportering på både frivillig och obligatorisk basis för att få grepp om den senaste regleringen. Kapitlet går även igenom hur rapportering kan anses vara en nödvändighet för att uppfylla kravet på riskhantering, olika sätt den icke-finansiella informationen rapporteras idag samt en diskussion över vilken betydelse det har om informationen utges frivilligt eller på grund av ett obligatoriskt lagstiftnings krav. Kapitlet särskiljer rapporteringskrav för stora, medelstora och små samt för noterade och onoterade aktiebolag.

---

⁶ Dotevall (1989) s. 51-52

⁷ Mäntysaari (2012) s. 5

⁸ Dotevall (1989) s. 52

⁹ Dotevall (1989) s. 52

¹⁰ Mäntysaari (2012) s. 5

¹¹ Direktiv 2014/95/EU om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy EUOT L330 s. 1-10

Vinstsyftet behandlas i kapitel tre eftersom diskussionen om företagsansvar är starkt kopplat till verksamhetens syfte enligt aktiebolagslagen 1 kap. 5 §, vilket innebär att verksamhetens syfte är att bereda vinst åt aktieägarna. Ledningens uppgift är enligt ABL 1 kap 8 § att främja bolagets intresse. Ledningen har en lojalitetsskyldighet gentemot bolaget i första hand och i sista hand mot alla aktieägare. Därmed innehåller skyldigheten att jobba för bolagets intresse en skyldighet att arbeta i enlighet med bolagets syfte.¹² Därmed är ledningens uppgift starkt kopplad till verksamhetens syfte, och det går inte att behandla ledningens uppgift och ansvarsområden utan att diskutera vinstsyftet. I kapitlet diskuteras även ifall den icke-finansiella informationen ska vara kopplad till vinstsyftet för att vara legitim eller ifall företag kan anses ha ett större ansvar än enbart vinstsyftet. I kapitlet behandlas vinstsyftet ur både ett aktieägarperspektiv och ur ett större företagsansvar perspektiv. Begreppet vinst diskuteras och ifall icke-finansiell information kan vara ett hjälpmedel på vägen mot ett långsiktigt vinstsyfte.

Kapitel fyra behandlar ledningens ansvar för icke-finansiella information och dess rapportering. Hurdant ansvar har ledningen för den information som publiceras och har de en skyldighet eller en rättighet att utreda företagets icke-finansiella information? Detta görs genom en redogörelse för ledningens allmänna uppgift och ledningens skyldighet att främja bolagets syfte. Kapitlet koncentrerar sig i huvudsak på ledningens ansvar gentemot bolaget och behandlar både ledningens skadestånds- och straffrättsliga ansvar.

Det femte kapitlet tar upp exempel på när icke-finansiell information har haft inverkan och ekonomisk påverkan på verksamheten. Avhandlingen avslutas i kapitel fem med en avslutande diskussion gällande problemområden inom ämnet och hur konceptet icke-finansiell information kunde utvecklas i bolagsrätten för att skapa en mer hållbar ekonomi samt vilken betydelse ansvarsfrågan har för utvecklingen av icke-finansiell rapportering.

---

¹² Mähönen (2013) s. 570.

2. Begreppet icke-finansiell information och dess användning i aktiebolag

2.1 Inledning

Descartes kända uttryck ”*jag tänker, alltså finns jag*” kan parafraas till ”*jag redovisar, alltså finns företaget*”.¹³ Redovisning av information består av flera olika komponenter och syften. Övergripande kan redovisningens syfte anses vara att förmedla information om hur verksamheten hanterar sina resurser. Redovisning har en legal roll och beslutsroll. I den legala rollen ska redovisning definiera konsekvenserna av lagstiftning och i beslutsrollen ska redovisning stå som en del av ett beslutsunderlag för en intressent.¹⁴ Icke-finansiell information används i flera syften och har både en legal roll och en beslutsroll. Det gör att icke-finansiell information använder olika definitioner och riktlinjer beroende på syftet.

Kapitlet inleder med att åskådliggöra olika begrepp inom ämnet och fortsätter med en redogörelse för den reglering som finns för icke-finansiell information. Regleringen av icke-finansiell information varierar beroende på aktiebolagets storlek och om bolaget är noterat. Det finns även flertalet olika riktlinjer som kan användas i rapporteringen av icke-finansiell information. Redogörelsen för de olika reglerna och riktlinjerna ska åskådliggöra den breda tolkningen av icke-finansiell information och hur den ska användas av olika aktiebolag. Icke-finansiell information används även i riskhantering och kan då ha olika syften beroende på om informationen används som riskhantering inom bolaget eller av utomstående investerare för ett investeringsbeslut. Kapitlet avslutas med en diskussion om vilken betydelse det har för rapportering när information kan rapporteras både på frivillig basis och som en obligatorisk rapporteringsskyldighet.

2.2 Definition

Det finns ingen absolut definition av vad icke-finansiell information är. Icke-finansiell information innehåller allmänt information om miljö, sociala frågor och bolagsstyrning.¹⁵ En definition av International Corporate Governance Network är ”*information annan än*

---

¹³ Marton (2015) s. 2 se <http://www.tidningenbalans.se/kronika/redovisningens-filosofiska-grund/>

¹⁴ Smith m.fl. (2015) s. 28

¹⁵ Sammanfattning av konsekvensbedömningen

finansiell bokslutsinformation som är relevant vid investeringsbeslut".¹⁶ Denna syn är dock väldigt investerarinriktad och icke-finansiell information riktar sig även till andra sidogrupper än investerare. Därmed skapas frågeställning vem som är mottagare av icke-finansiell information och hur rapporteringen ska utformas enligt de som är mottagare av informationen. Alla användare har olika informationsbehov vilket relaterar till frågan vem som är redovisningens subjekt, ur vems perspektiv görs redovisningen?¹⁷ Redovisning ger bilder av en verklighet som inte kan ses direkt, och därmed skapar redovisning en uppfattning hos intressenterna om hur verkligheten ser ut inne i företaget och lägger grunden för hur de agerar.¹⁸

Icke-finansiell information är en del av begreppet redovisning och mottagarna är därmed desamma som för finansiell information. Vem som är mottagare av icke-finansiell information baseras också till stor del av var den är publicerad. Finns informationen som en officiell hållbarhetsrapport i årsbokslutet eller är den inkluderad bland den finansiella informationen. Information som publiceras på företagets hemsida är mer lättillgänglig för externa sidogrupper. Det finns även regler i vissa länder på var icke-finansiell information ska publiceras.¹⁹

I icke-finansiell information präglas informationen av ett större hållbarhetsbegrepp. Hållbarhet är ett sätt att tänka som integrerar bolagets verksamhet och länkar ihop företagets olika ekonomiska, sociala och miljömässiga delar.²⁰ Detta ska avspeglas i den icke-finansiella rapporteringen och innebär att konsekvenser som uppkommer på grund av bolagets verksamhet identifieras. Rapportering av icke-finansiell information sker ofta i form av hållbarhetsrapportering. Hållbarhetsrapportering strävar efter att mäta, visa och ansvara för organisationens prestation i arbetet för hållbar utveckling gentemot interna och externa intressenter.²¹

Definitionen av begreppet hållbarhet skapar också problem i rapportering av icke-finansiell information eftersom hållbarhet är ett tvetydigt och omtvistat begrepp.²² Många

---

¹⁶ Eccles & Krzus (2010) s. 81

¹⁷ Smith m.fl. (2015) s.23

¹⁸ Marton (2015) s. 2

¹⁹ Villiers & Mähönen (2015) s. 202-203

²⁰ Sjäfell (2015) s. 106

²¹ EY Non-financial reporting s.1

²² Villiers & Mähönen (2015) s.211

har en uppfattning om hållbarhet som något positivt men det är svårt att förklara konkret hur vi kommer dit. The World Commission on Environment and Development, även känt som Brundtlandkommissionen, definierade hållbar utveckling som utveckling som tillgodoser nutidens behov utan att kompromissa med framtida generationers möjligheter att tillgodose sina behov.²³ Det har höjts röster för att begreppet hållbarhet ska få samma status som juridisk princip som rättvisa eller jämställdhet.²⁴ Om det jämföras med begreppet rättvisa så förstår man mer djupgående hur komplicerad och stort begreppet hållbarhet är.

Få användare av redovisning har möjlighet att direkt observera bolagets verksamhet och de har också få möjligheter att kontrollera om den redovisade informationen är rimlig och riktig. Intressenterna antar därför att redovisningen är skapad utgående från gällande standarder och redovisningsreglering. Om ingen redovisningsreglering efterföljs blir det svårt för intressenter att veta hur de ska förhålla sig till den bild de ser.²⁵

Redovisning delas in i extern och intern redovisning. Extern redovisning riktar sig till utomstående intressenter och intern redovisning används inom bolaget. Syftet med extern redovisning anses vara att förmedla information om företagets ekonomi till användare utanför företaget. Dessa användare antas vara aktieägare, långgivare, leverantörer, kunder, konkurrenter, anställda samt stat och kommun.²⁶ Syftet med den externa redovisningen är att visa bolagets resultat och ställning. Den interna redovisningen utformas frivilligt inom bolaget och utformas med hänsyn till interna behov. Syftet med intern redovisning är att ge underlag för beslutsfattande, uppföljning och planering av verksamheten.²⁷ Interna intressenter i bolag behöver ofta mer detaljrik information än vad den externa redovisningen kan ge och då används intern redovisning. Gränsdragningen för vad som räknas till extern och intern redovisning är dock inte glasklar eftersom bolag exempelvis kan välja att informera externa intressenter om intern redovisning även om det inte är obligatoriskt.²⁸

---

²³ Bosselmann (2008) s.1

²⁴ Bosselmann (2008) s.1-3 och s.45-46

²⁵ Marton (2015)

²⁶ Smith m.fl.(2015) s.22

²⁷ Ax m.fl (2015) s.286

²⁸ Ax m.fl. (2015) s. 286

Icke-finansiell information används och kan användas i både den externa och den interna redovisningen. Icke-finansiell information används som en del i den externa redovisningen men även den interna, frivilliga icke-finansiella informationen förmedlas extern utifrån bolaget. En gränsdragning om icke-finansiell hör till extern eller intern redovisning behöver heller inte göras, utan det konstateras enbart att icke-finansiell information används både i den externa rapporteringen såsom i den interna ekonomistyrningen. Definitionen blir dock intressant ur ansvarssynpunkt, eftersom ledningen är ansvarig för extern redovisning som är obligatorisk enligt lag, men den interna redovisningen omfattas inte av samma lagstiftning. Ledningens ansvar för den interna icke-finansiella redovisning som sedan rapporteras externt i form av rapporter blir därmed oklar.

2.3 Reglering av icke-finansiell information

Den icke-finansiella informationen som företag ger ut regleras på flera olika sätt. I finländsk lagstiftning har vi ABL och bokföringslagen (BFL 1336/1997) som främsta regleringsmedel. Regleringen är strängare för större aktiebolag än för små och medelstora bolag som har rätt till lättnader i sin rapportering beroende på sin storlek. Speciallagar såsom värdepappersmarknadslagen är speciallag för noterade börsbolag. Börsbolag är även reglerade av Finsk kod för bolagsstyrning som fungerar enligt principen följ eller förklara. Rapportering av icke-finansiell information kan ses som en obligatorisk åtgärd i bolagens riskhantering och får då en annan roll än vid företagsansvar. Den senaste regleringen på EU-nivå är Direktiv 2014/95/EU om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy som trädde i kraft 2014.

2.3.1 Direktiv gällande tillhandahållande icke-finansiell information

I artikel tre i fördraget om europeiska unionen har EU som mål att arbeta för hållbar utveckling samt en balanserad ekonomisk tillväxt tillsammans med en förbättring av kvaliteten på miljön.²⁹ EU har rekognoserat behovet av transparens och avslöjanden i processen mot hållbarhet och har utgett ett direktiv gällande icke-finansiell information

---

²⁹ Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012/C 326/01

för stora företag.³⁰ Ett bolag omfattas av direktivet om de har över 500 anställda och omsättningen överskrider 40 miljoner euro eller balansen överskrider 20 miljoner euro. I Finland förväntas ca 100 bolag beröras av direktivet.³¹

Kommissionen konstaterade 2011 i sitt meddelande ”Inre marknadsakten” – tolv åtgärder för att stimulera tillväxten och stärka förtroendet för inre marknaden ” gemensamma insatser för att skapa ny tillväxt” att det finns ett behov av att öka öppenheten. Detta så att alla företag inom alla sektorer i samtliga medlemsstater når upp till samma nivå i den sociala och miljörelaterade information de tillhandahåller. Även Europaparlamentet har fastställt betydelsen av att företag ger ut hållbarhetsinformation. Icke-finansiell rapportering behövs för att skapa förändring i riktning mot en hållbar global ekonomi genom en kombination av långsiktig lönsamhet och social rättvisa och miljöskydd. Den icke-finansiella informationen mäter, övervakar och hanterar företagens resultat och deras inverkan på samhället. Parlamentet uppmanade dock till ett flexibelt lagförslag på grund av den mångfacetterade karaktären hos företags sociala ansvar och företagens varierande tillämpning av detta ansvar.³²

Ett av skälen till direktivet är nödvändigheten att fastställa vissa rättsliga minimikrav när det gäller i vilken utsträckning företag inom Europeiska unionen ska göra informationen tillgänglig för allmänheten och för myndigheter. Företagen som omfattas av detta direktiv bör ge en rättvis och heltäckande bild av sin policy, sina resultat och sina risker.³³ Det övergripande syftet med direktivet uppges vara att bidra till ökad sysselsättning på den inre marknaden samt bidra till att skapa hållbar tillväxt. På ett praktiskt plan förväntas direktivet öka antalet redovisande företag och därmed öka mängden information, öka den redovisade informationens kvalitet samt öka mångfalden i styrelserummen.³⁴

Enligt direktivet ska icke-finansiella rapporter innehålla minst information om miljörelaterade, sociala och personalrelaterade frågor, respekt för mänskliga rättigheter

---

³⁰ Direktiv 2014/95/EU om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy

³¹ TEM rapport 57/2015 s.7

³² I sina resolutioner av den 6 februari 2013 om företagens sociala ansvar: ett ansvarstagande, transparent och ansvarsfullt affärstänkande och en hållbar tillväxt respektive om företagens sociala ansvar: att arbeta för samhällets intressen och för hållbar återhämtning för alla.

³³ Direktiv 2014/95/EU s.2

³⁴ Sammanfattning till konsekvensbedömning s. 4

samt bekämpning av korruption och mutor. Rapporten bör innehålla en beskrivning av policy, resultat och risker förenade med de frågorna och ingå i företagets förvaltningsberättelse. Företag som lämnar en separat rapport som avser samma räkenskapsperiod med samma innehåll kan ges undantagstillstånd och behöver då inte upprepa informationen.³⁵

De miljörelaterade aspekterna i rapporten bör behandla aktuella och förutsägbara konsekvenser av företagets verksamhet på miljön, hälsa och säkerhet, användning av förnybara och/eller icke-förnybara källor, växthusgasutsläpp, vattenanvändning och luftföroreningar. De sociala och personalrelaterade frågorna kan i rapporten avse åtgärder som vidtagits för att säkra jämställdhet, tillämpningen av Internationella arbetsorganisationens grundläggande konventioner, arbetsvillkor, social dialog, respekt för arbetstagarnas rätt till information och samråd, respekt för fackföreningars rättigheter, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen och dialog med lokala grupper och/eller åtgärder som vidtagits för att säkerställa skydd och utveckling av dessa grupper. Gällande mänskliga rättigheter och korruption kan rapporten innehålla information om åtgärder för förebyggande av brott mot de mänskliga rättigheterna och/eller befintliga styrmedel för bekämpning av korruption och mutor.³⁶

Företag bör lämna tillräcklig information om de frågor där det framstår som mest sannolikt att väsentliga risker kan upphov till allvarliga konsekvenser, tillsammans med sådana risker som redan gett upphov till konsekvenser. Konsekvenserna bör bedömas efter hur omfattande och svåra de är. I direktivet framgår att negativa konsekvenser kan uppstå i allt från företagets egen verksamhet eller vara kopplade till deras aktiviteter samt när det är relevant och proportionellt även till dess produkter, tjänster och affärsförbindelser inklusive leverantörs- och underleverantörskedjor. Dock får det inte leda till otillbörliga administrativt extraarbete för små och medelstora företag.³⁷ Direktivet gäller enbart stora företag i enlighet med principen ”tänka småskaligt först”. Detta i enlighet med Europa 20-strategin för smart, hållbar tillväxt för alla som vill förbättra företagsklimatet för små och medelstora företag och främja deras

---

³⁵ Direktiv 2014/95/EU s.2

³⁶ Direktiv 2014/95/EU s.2

³⁷ Direktiv 2014/95/EU s.2

internationalisering. Därmed bör den totala regelbördan för dessa företag minska och de omfattas inte av detta direktiv.³⁸

Gällande revision stadgar direktivet att lagstadgade revisorer och revisionsföretag endast bör kontrollera att den icke-finansiella rapporten lämnats eller att samma information har gett i en separat rapport. De bör alltså inte kontrollera innehållet eller granska informationen. Men medlemsstaterna kan begära att uppgifterna som lämnats i den icke-finansiella rapporten kontrolleras av en oberoende leverantör av kvalitetsäkringstjänster.³⁹ Den icke-finansiella rapporten ska även, där så är lämpligt, innehålla hänvisningar till och ytterligare förklaringar av de belopp som tas upp i årsbokslutet⁴⁰ Dock så har kommissionen uttryckligen meddelat att det inte krävs en integrerad rapport för att uppfylla direktivets krav.⁴¹

Enligt direktivet artikel 33.1 så ska medlemsstaterna se till att ledamöterna av ett företags förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan inom ramen för den behörighet som tillkommer dem enligt nationell rätt kollektivt ansvarar för att säkerställa att en rapport upprättas och offentliggörs i enlighet med kraven i direktivet.⁴² Direktivet tvingar styrelsen/ledningen att utreda och rapportera icke-finansiell information. Direktivet öppnar upp för en mer noggrann granskning av företag och deras policys. Det kan bidra till att företag med starka hållbarhetsstrategier och hög transparent kommer att få en positiv fördel av sin icke-finansiella rapportering. Det finns dock en risk att företag kommer att använda den icke-finansiella rapportering som ett sätt att legitimera sina handlingar, oavsett deras följder. Företag med tveksam miljörapportering kan komma att använda den icke-finansiella informationen som ett verktyg för att minska potentiella negativa följder av den faktiska (svaga) prestationen inom området.⁴³

Direktivet trädde i kraft den 6 december 2014 och medlemsländerna har två år på sig att implementera direktivet i sin nationella lagstiftning. Direktivet präglas av flexibilitet och gör det möjligt för företag att rapportera relevant information på det sätt som de själva

---

³⁸ Direktiv 2014/95/EU s.3

³⁹ Direktiv 2014/95/EU s.3

⁴⁰ Direktiv 2014/95/EU s.5

⁴¹ MEMO 14/301 Disclosure of non-financial and diversity information by large companies and groups - Frequently asked questions

⁴² Direktiv 2014/95/EU s.7

⁴³ Clarke (2015) s. 158

anser vara mest användbart, i förvaltningsberättelsen eller i en helt åtskild rapport. De kan använda internationella, europeiska eller nationella riktlinjer som de anser vara lämpliga. Direktivet markerar att rapportering av den icke-finansiella informationen är obligatoriskt och inte något som bolag kan välja att rapportera om utifrån huruvida de anser det väsentligt med tanke på förståelsen av bolagets utveckling, resultat eller ställning.⁴⁴

Direktivet visar att det finns ett behov av icke-finansiell rapportering och att EU rekognoserat värdet i att utge icke-finansiell information. Men direktivet är väldigt flexibelt och möter därför liknande problem som de tidigare ramverken för icke-finansiell rapportering. Flexibilitet må vara nödvändigt för att kraven ska kunna anpassas till företag inom olika branscher men flexibilitet förhindrar jämförbarhet. Kravet på icke-finansiell information ska underlätta beslutsprocessen för investerare som vill ha en övergripande förståelse av ett företags utveckling, prestation, position och påverkan. Direktivet är ett steg i rätt riktning men frågan är om det är tillräckligt för att icke-finansiell information ska kunna jämföras företag emellan. Det finns också risk för att flexibiliteten ökar kvantiteten men inte kvaliteten på den rapporterade informationen.⁴⁵ Direktivet ger enbart minimikrav och det är möjligt för nationella beslutsfattare att höja kraven nationellt. Direktivet är obligatoriskt men i och med att direktivet går enligt principen följ eller förklara så kan bolag välja att inte utveckla policys angående ett visst område om de kan ge en klar och motiverad förklaring till varför. Detta ger dock inte bolaget möjlighet att fria sig från ansvaret att identifiera och informera om principiella risker.⁴⁶ Direktivet möjliggör även för medlemsstater i implementeringen att tillåta bolag att inte utge information som anses som känslig på grund av utveckling eller förhandling och allvarligt kan skada bolagets kommersiella intressen. Det åligger kollektivt på bolagets styrelse att en sådan underlåtelse inte är missledande för informationsgivningen från bolaget.⁴⁷

Direktivet ska vara implementerat i nationella lagar senast den 1 januari 2017. Det innebär att de första rapporterna kommer att publiceras i början av 2018. Kommissionen kommer att utge icke bindande riktlinjer för metodologi och väsentliga nyckeltal senast i december 2016. Frågan är så komplex att EU parlamentet och kommissionen måste gå försiktigt

---

⁴⁴ FAR kommentar (2013) s. 2

⁴⁵ Monciardini (2014) s.122-123

⁴⁶ European Coalition for Corporate Justice s. 1 se http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/nfr_briefing.pdf

⁴⁷ European Coalition for Corporate Justice s. 2

fram och föra ärendet vidare genom dialog, experiment och tid.⁴⁸ Företagen får stödja sig på nationella, unionsbaserade eller internationellt erkända ramar i sin rapportering.⁴⁹ Men de ska ange vilka ramar de har stått sig på. Medlemsstaterna är ansvariga för att det finns effektiva och lämpliga metoder för att säkerhetsställa att direktivet implementeras och efterföljs och företag därmed lämnar ut den icke-finansiella information som avses i direktivet.⁵⁰

2.3.2 Bokslut och verksamhetsberättelse

Enligt 3 kap. i BFL ska en bokföringsskyldig upprätta ett bokslut för varje räkenskapsperiod. Bokslutet ska bestå av en balansräkning, resultaträkning, finansieringsanalys och uppgifter som lämnas i bilagor såsom noter.⁵¹ Till bokslutet ska bifogas en verksamhetsberättelse som ger uppgifter om viktiga omständigheter som gäller utveckling av den bokföringsskyldiges verksamhet. Skyldigheten att upprätta en verksamhetsberättelse har dock enbart publika aktiebolag, aktiebolag som inte är mikroföretag eller litet företag eller företag av allmänt intresse.⁵² Små aktiebolag är därmed undantagna från skyldigheten att upprätta en verksamhetsberättelse. Om en liten bokföringsskyldig väljer att frivilligt upprätta en verksamhetsberättelse kan aktiebolaget inte välja att godtyckligt plocka ut de faktorer som passar verksamheten bäst utan ska presentera fullständiga uppgifter om väsentliga händelser under räkenskapsperioden, efter räkenskapsperiodens utgång, uppskattning om den sannolika kommande utvecklingen samt utredning av omfattningen av forsknings- och utvecklingsverksamheten. Bokföringsnämnden anser att med tanke på tillgängliga resurser och kunskaper kan det vara ändamålsenligt för en liten bokföringsskyldig att inte upprätta en verksamhetsberättelse frivilligt med hänvisning till eventuella brister i innehållet.⁵³

---

⁴⁸ Burlaud & Niculescu (2015) s. 106

⁴⁹ Direktiv 2014/95/EU s. 2

⁵⁰ Direktiv 2014/95/EU s.2

⁵¹ BFL 3 kap. 1 § 1 mom. punkt 1-4

⁵² BFL 3 kap 1 §. Enligt bokföringslagen 1 kap 4a § är ett företag litet bokföringsskyldiga om högst ett av följande tre gränsvärden överskrids på bokslutsdagen för både den avslutade och den omedelbart föregående räkenskapsperioden 1) balansomslutning 6 000 000 euro, 2) omsättning 12 000 000 euro, 3) genomsnittligt antal anställda under räkenskapsperioden 50 personer. Enligt bokföringslagen 1 kap 4b § är ett mikroföretag bokföringsskyldiga om högst ett av följande gränsvärden överskrids på bokslutsdagen för både den avslutade och den föregående räkenskapsperioden 1) balansomslutning 350 000 euro, 2) omsättning 700 000 euro, 3) genomsnittligt antal anställda under räkenskapsperioden 10 personer.

⁵³ BFN 12.09/2006 s. 14-15

Verksamhetsberättelsen är ett fritt formulerat dokument.⁵⁴ Verksamhetsberättelsen ska ge en balanserad och heltäckande uppskattning av företagets mest betydande risker och osäkerhetsmoment samt andra omständigheter som kan påverka verksamheten samt dess ekonomiska ställning eller resultat.⁵⁵ Enligt BFL ska bedömandet av hur omfattande verksamhetsberättelsen ska vara ta i beaktande verksamhetens omfattning och företagsstruktur. I verksamhetsberättelsen ska ingå de viktigaste nyckeltalen för en förståelse av verksamhetens ekonomiska ställning och resultat. Även övriga uppgifter om personalen och omgivningsfaktorer ska uppges om de kan påverka verksamheten. Vid behov ska även kompletterande uppgifter och tilläggsupplysningar om siffror som meddelats i bokslutet uppges.⁵⁶ Utöver detta så ska verksamhetsberättelsen innehålla uppgifter om väsentliga händelser under räkenskapsperioden och en uppskattning om den sannolika kommande utvecklingen samt en utredning av omfattningen av forsknings- och utvecklingsverksamheten.⁵⁷ Verksamhetsberättelsen innehåller därmed såväl finansiell och icke-finansiell information för att ge en heltäckande bild av verksamheten.

Enligt bokföringslagen ska alla handlingar som ingår i bokslutet och som bifogats till bokslutet vara överskådliga och bilda en helhet.⁵⁸ Bestämmelserna i 3 kap. 3 § 1 mom. i bokföringslagen stadgar om riktiga och tillräckliga uppgifter i bokslutet och verksamhetsberättelsen. Informationen ska ge riktiga och tillräckliga uppgifter om resultatet av verksamheten och om den ekonomiska ställningen. Informationen ska ge en rättvisande bild. Tilläggsupplysningar som behövs ska ges i noterna. Verksamhetsberättelsen ska både komplettera och förtydliga bokslutet.⁵⁹

Verksamhetsberättelsen får formuleras fritt men ska innehålla lagstadgade krav och bestämmelser. Verksamhetsberättelsen och bokslutet är två separata redskap som tillsammans ser till att utomstående får en rättvisande bild av resultatet och den ekonomiska ställningen.⁶⁰ Verksamhetsberättelsen ska rikta in sig på framtiden vilket innebär att utvecklingsfaktorer som har betydelse både för aktieägare och sidogrupper när de bedömer aktiebolagets verksamhet och dess långsiktiga mål ska beskrivas i

---

⁵⁴ BFN 12.09/2006 s. 14

⁵⁵ BFL 3 kap. 1 § 4 mom.

⁵⁶ BFL 3 kap. 1 § 5 mom.

⁵⁷ BFL 3 kap. 1 § 6 mom.

⁵⁸ BFN 12.09/2006 s. 10

⁵⁹ BFN 12.09/2006 s. 10

⁶⁰ BFN 12.09/2006 s. 9

verksamhetsberättelsen. För att sidogrupper och aktieägare ska kunna göra en bedömning av verksamheten ska verksamhetsberättelsen beskriva risker och möjligheter på ett balanserat sätt. Det krävs även en viss konsekvens i verksamhetsberättelsen för att utvecklingen ska kunna beskrivas på ett godtagbart sätt. Det innebär att verksamhetsberättelsen ska återkoppla till tidigare års verksamhetsberättelser och behandla aspekter på ett liknande sätt såsom tidigare. Dock så är det inte tillåtet att behandla en fråga utifrån om det utvecklats negativt eller positivt.⁶¹

Den information som lagen kräver av verksamhetsberättelsen inkluderar icke-finansiell information. Icke-finansiell information som inte tagits i beaktande kan utvecklas till risker som påverkar verksamheten och de omgivningsfaktorer som kan påverka verksamheten kan tillhöra de uppgifter som finns i icke-finansiell information. Ledningen bör alltid beakta aktieägarna när de upprättar verksamhetsberättelsen men bokföringsnämnden har slagit fast att det inte betyder att de får förbise andra sidogrupper och deras rätt till information i verksamhetsberättelsen.⁶² Informationen ska vara väsentlig och en grundregel är att om det kan påverka ekonomiska beslut om informationen utelämnas så anses den vara väsentlig. För varje omständighet ska ett beslut göras om notering krävs i noter, bokslutet, verksamhetsberättelsen eller att ingen notering krävs.⁶³

År 2006 utgav bokföringsnämnden en allmän anvisningar om miljöaspekter i årsbokslut. Syftet med anvisningen är att ge handledning hur bokföringsskyldiga ska redovisa, värdera och lämna upplysningar om miljöaspekter som en del av den lagstadgade bokslutsinformationen. Anvisningen utgår från Europeiska gemenskapernas kommissions rekommendation om redovisning, värdering och lämnande av upplysningar när det gäller miljöaspekter i företags årsbokslut och förvaltningsberättelser.⁶⁴ Anvisningen rör främst bokslutsinformation och hänvisar vidare till en anvisning gällande information som finns i verksamhetsberättelsen. Anvisningen betonar vikten av att miljörisiker- och upplysningar utreds på ett enhetligt sätt för att underlätta jämförelsen

---

⁶¹ BFN 12.09/2006 s. 9-10

⁶² BFN 12.09/2006 s. 11

⁶³ BFN 12.09/2006 s.12

⁶⁴ Kommissionens rekommendation av den 30 maj 2001 om redovisning, värdering och lämnande av upplysningar när det gäller miljöaspekter i företags årsbokslut och förvaltningsberättelser, EUOT L156, 13.6.2001, s. 33

mellan boksluten samt för att garantera att en riktig och tillräcklig bild ges av företagets ekonomiska ställning.⁶⁵

Enligt anvisning så är det i verksamhetsberättelsen eller i separata rapporter som miljörapporteringen ska ske i större utsträckning. I bokslutet ska enbart uppgifter som har betydelse för att bolaget ger tillräckliga och riktiga uppgifter om resultatet och företagets ekonomiska ställning. Därmed är miljöuppgifterna i bokslutet starkt knutna till de finansiella resultaten. De uppgifter som presenteras i verksamhetsberättelsen ska stämma överens med de uppgifter som ges i bokslutet.⁶⁶

Verksamhetsberättelsen bör innehålla uppgifter åtminstone om energiförbrukning, materialförbrukning, vattenförbrukning, utsläpp i luften, utsläpp i vattendrag, avfall och miljöutgifter. Bokföringsnämnden rekommenderar även att förhållandet mellan miljöuppgifter som har presenterats i verksamhetsberättelsen och den bokföringsskyldiges övriga rapportering om miljöfrågor, uppgifter om nivån på miljöskyddet för sådana miljöskyddsaspekter som är betydande med tanke på verksamhetens karaktär och storlek, nivån på miljöskyddet i förhållande till existerande krav på miljöskyddet samt krav som man har kännedom om, betydande miljöaspekter och förbättringar inom de viktigaste delområdena för miljöskydd samt verksamhetsprinciper och miljösystem i anknytning till miljöaspekter kring den bokföringsskyldiges verksamhet anges om de i väsentlig grad anknyter till den bokföringsskyldiges ekonomiska resultat eller ställning eller hur den bokföringsskyldiges verksamhet utvecklas.

Anvisningen påpekar att företag kan publicera en separat miljö- och samhällsansvarsrapport, men att enligt EU kommissionens rekommendation bör uppgifterna i den frivilliga separata rapporten överensstämja med samtliga anknyttande uppgifter i bokslutet och verksamhetsberättelsen.⁶⁷

---

⁶⁵ BFN. 24.10.2006 s.4

⁶⁶ BFN 24.10.2006 s.22

⁶⁷ BFN 24.10.2006 s. 6-7

2.3.3 Finsk kod för bolagsstyrning

Bolagsstyrning i finländska noterade bolag baserar sig på finsk lag, och finsk kod för bolagsstyrning kompletterar lagstadgade förfaringssätt.⁶⁸ Värdepappersmarknadsföreningen är ett samarbete mellan Finlands Näringsliv EK, Centralhandelskammaren och NASDAQ Helsinki Oy. Avsikten med föreningen är att se till att de bolag som är verksamma på värdepappersmarknaden tillämpar enhetliga och transparenta verksamhetsmodeller genom att effektivisera självregleringen.⁶⁹

Koden för finsk bolagsstyrning följer principen följ eller förklara.⁷⁰ Principen motiveras med den flexibilitet den medför. Ett bolag kan avvika från en rekommendation om de ger en tydlig och uttömmande motivering till varför de har skäl att avvika från rekommendationen. En sådan motivering förstärker tilliten till bolagets beslut och hjälper investerare att bedöma avvikelsen. För varje avvikelse ska bolaget redogöra för sättet på vilket man avvikit från rekommendationen, orsakerna till avvikelsen, hur beslutet om avvikelsen fattats, om avvikelsen är tidsbegränsad, redogörelse för när bolaget avser att följa en viss rekommendation och vid behov, beskrivning av den åtgärd som vidtagits i stället för att följa en rekommendation och redogörelse för hur den underliggande målsättningen med rekommendationen i fråga eller koden som helhet uppnås med denna åtgärd eller redogörelse för hur åtgärden främjar en god bolagsstyrning i bolaget.⁷¹ Skäl att avvika från en rekommendation uppges vara ägar- eller bolagsstrukturen eller särdrag i bolagets verksamhetsbransch.⁷²

Investerarinformation ska enligt koden presenteras på ett öppet och tydligt sätt så att det är lätt att få en överblick av bolagets verksamhet. Helheterna ska definieras tydligt och de ska lätt kunna hittas på bolagets webbsida på ett investerarvänligt sätt.⁷³ Är icke-finansiell information investerarinformation? De allra flesta definitioner av icke-finansiell information hävdar ja, icke-finansiell information är i allra högsta grad investerarinformation. Det ska inte vara möjligt för investerare att inte ta del av information som rör miljörelaterade eller sociala aspekter. En informerad investerare som

---

⁶⁸ Finsk kod för bolagsstyrning 2010 s. 6

⁶⁹ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 7

⁷⁰ Den engelska termen "*comply or explain*" används även i svensk terminologi

⁷¹ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 10

⁷² Finsk kod för bolagsstyrning 2015. s.10

⁷³ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 54

gör ett felaktigt beslut har enbart sig själv att skylla. En felaktig åtgärd som kunde ha undvikits med rätt information kan åläggas den som är ansvarig för rapporteringen av informationen.⁷⁴

Syftet med koden är att harmonisera bolagens förfaringsätt.⁷⁵ Koden strävar till att främja och upprätthålla internationell jämförbarhet, öppenhet och hög kvalitet i den praxis som följs av börsbolagen. Transparens ska öka flexibilitet, effektivitet samt växelverkan mellan investerare och bolaget.⁷⁶ Koden har ett starkt investerarperspektiv och betonar starkt aktieägares och investerares rätt till information. I finsk kod för bolagsstyrning från år 2010 nämns inte icke-finansiell redovisning eller bolagets sociala eller miljömässiga ansvar överhuvudtaget. Den uppdaterade Finsk kod för bolagsstyrning från år 2015 uppger att koden inte har beaktat direktivet om tillhandahållande av icke-finansiell information utan ändringsbehoven kommer att avgöras i ett senare skede.⁷⁷

Men enligt rekommendation 26 i Finsk kod för bolagsstyrning 2015 ska bolaget definiera de principer enligt vilka riskhanteringen har organiserats. Riskhantering anses enligt koden vara en del av bolagets styr- och övervakningssystem. Avsikten med riskhanteringen är att se till att de risker som påverkar bolagets verksamhet identifieras, bedöms och uppföljs.⁷⁸ Kapitel 2.5 redogör för hur icke-finansiell information kan användas som en del av bolagets riskhantering.

2.3.4 Förvaltning av icke börsnoterade bolag

Styrelsen för Centralhandelskammaren har år 2006 gett ut en agenda för utvecklingen av icke börsnoterade bolags förvaltning. Agendan riktar sig till aktiebolag som vill utveckla sina funktioner i enlighet med god förvaltningssed men där Finsk kod för bolagsstyrning inte är tillämplig. Centralhandelskammaren rekommenderar ändå att de största icke börsnoterade bolagen följer Finsk kod för bolagsstyrning i den mån det är möjligt med beaktande av bolagets särdrag enligt principen följ eller förklara.⁷⁹ Agendan är frivillig och förpliktar inte till någon viss struktur eller åtgärd och bolag avgör därmed själva hur

---

⁷⁴ Latimer & Maume (2015) s.6

⁷⁵ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 9

⁷⁶ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 16

⁷⁷ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 4

⁷⁸ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 46

⁷⁹ Utveckling för de icke börsnoterade bolagens förvaltning s. 2

de utnyttjar agendan enligt sina egna behov.⁸⁰ Agendan innehåller information om bolagsstämman, styrelsen, verkställande direktören, belöningsystem, intern övervakning och riskhantering, revision, bolagsordningen, aktieägaravtal, inlösnings- och samtyckesklausuler, kommunikation och information samt generationsskifte i familjebolag.

Riskhanteringen ska säkerställa att de risker som påverkar bolagets verksamhet identifieras och följs upp. Kontinuiteten i affärsverksamheten kan hållas stabil genom en övergripande riskhantering men en fungerande riskhantering förutsätter att principerna för riskhantering fastställs enligt agendan. Risker som berör små och medelstora bolag kan gälla beslutsfattande, produkter, finansiering, konkurrenssituationen, personalen, miljöfrågor, avtal eller ansvarsfrågor.⁸¹

Agendan stadgar även att god förvaltning förutsätter tillförlitlig och tillräcklig information. Speciellt betonas aktieägares behov att kunna göra en helhetsbedömning av bolaget. Informationen kan enligt agendan ges i verksamhetsberättelsen.⁸² Information till sidogrupper utgår enligt agendan från bolagets behov och perspektiv och utifrån det avgör bolaget hur och i vilken omfattning bolaget informerar sina sidogrupper. Agendan omnämner internet som ett effektivt kommunikationssätt för att öka kännedomen om bolaget till intressenter.⁸³

Inom EU är ca 99 % av företagen små eller medelstora. Små och medelstora bolag har färre än 250 anställda, årsomsättningen överskrider inte 50 miljoner euro och den årliga balansomslutningen uppgår till högst 42 miljoner euro.⁸⁴ Små och medelstora bolag omfattas inte av direktiv 2014/95/EU eftersom regelbördan för små och medelstora bolag bör minska. Enligt principen om att tänka småskaligt först så finns därmed inga krav på upplysningar från små och medelstora bolag.⁸⁵ Små och medelstora bolag åtnjuter även lättnader i lagstiftningen gällande bokslut och verksamhetsberättelsen. Små och medelstora bolag ger trots detta ut icke-finansiell information och dess påverkan på

---

⁸⁰ Utveckling för de icke börsnoterade bolagens förvaltning s.2

⁸¹ Utveckling för de icke börsnoterade bolagens förvaltning s. 8

⁸² Utveckling för de icke börsnoterade bolagens förvaltning s. 10

⁸³ Utveckling för de icke börsnoterade bolagens förvaltning s. 11

⁸⁴ EU kommissionens pressmeddelande ”EU i vardagen” se http://ec.europa.eu/finland/news/press/101/070103i_sv.htm

⁸⁵ Direktiv 2014/95/EU s.3

samhället kan även vara större än i stora börsbolag. Detta eftersom små bolag ofta är beroende av en liten marknad och påverkas i hög grad av den närliggande miljön.

Företagarna i Finland gjorde år 2015 en undersökning bland företagare hur de ser på etik i företagsverksamhet. Av de tillfrågade tyckte 98 % att deras egen värdegrund är viktig i företagandet. En tredjedel av de tillfrågade hade skriftlig dokumentation över vad som är företagets värdegrund. 54 % av de tillfrågade ansåg att etikens betydelse i affärsverksamhet kommer att öka. En stor del ansåg att en etik har påverkan på verksamheten. Kunder och partners kräver en etisk verksamhet och att hela värdekedjan är etiskt hållbar.⁸⁶ En större öppenhet och transparens ger enligt företagarna en konkurrensfördel eftersom oetisk verksamhet sprids snabbt i media vilket innebär en negativ påverkan på verksamheten och varumärket.⁸⁷ I mindre bolag där ledningen har en starkare koppling till ägarna känner ledningen ofta ett starkare personligt ansvar för verksamheten. Det gäller speciellt ägarledda bolag. Det kan också bero på personliga ekonomiska åtaganden såsom personligt lån eller pantsättning till bolaget.⁸⁸

2.4 Riktlinjer för rapportering av icke-finansiell information

Det finns ett antal riktlinjer som företag frivilligt kan välja att följa när de publicerar icke-finansiell information.⁸⁹ De kan välja att följa riktlinjer publicerade av internationella organisationer såsom Förenta Nationerna (FN), Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), Internationella standardiseringsorganisationen (ISO) eller Global Reportive Initiative (GRI).⁹⁰ Som exempel presenteras hållbarhetsrapporter och integrerade rapporter enligt riktlinjerna för Global Reportive Initiative och The Integrated Reporting Framework samt riktlinjerna för multinationella företag publicerade av Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling. Internationella riktlinjer och nationella riktlinjer kan skilja sig åt i syfte, innehåll och definitioner, som en naturlig följd så påverkas den rapporterade informationen av vilken riktlinje ett bolag följer.

---

⁸⁶ Företagarna i Finland se <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/tutkimustoiminta/yrittajan-etiikka/>

⁸⁷ Företagarna i Finland

⁸⁸ Almlöf (2014) s. 85

⁸⁹ Sammanfattning av konsekvensbedömning s.3

⁹⁰ Burlaud & Niculescu (2015) s. 107

2.4.1 OECDs: riktlinjer för multinationella företag

OECD har gett ut riktlinjer för multinationella företag med rekommendationer om ansvarsfullt företagande i internationella sammanhang. Totalt har 43 stycken regeringar anslutit sig till de senaste riktlinjerna från år 2010.⁹¹ Riktlinjerna är frivilliga men de länder som ansluter sig gör en bindande utfästelse om att tillämpa dem i enlighet med OECD-rådets beslut om OECD:s riktlinjer för multinationella företag. Syftet med principerna är stärka förutsättningarna för ett ömsesidigt förtroende mellan företagen och samhället, förbättra klimatet för utlandsinvesteringar, förstärka företagens bidrag till hållbar utveckling och säkerställa att verksamheten i multinationella företag går ihop med regeringens politik.⁹² Enligt riktlinjerna har multinationella företag möjlighet att följa bästa praxis för hållbar utveckling, som syftar till att säkerställa en samstämmighet mellan ekonomiska, miljömässiga och sociala mål.⁹³ Även riktlinjerna innehåller standarder för god praxis som är förenlig med tillämpliga lagar och internationellt erkända standarder så är efterlevnad frivilligt och kan inte göras gällande rättsligt.⁹⁴

OECD:s riktlinjer rekommenderar gällande att företagen offentliggör både finansiell och icke-finansiell information samt redogör för miljömässiga och sociala frågor.⁹⁵ Riktlinjerna behandlar informationshantering, mänskliga rättigheter, arbets- och anställningsförhållanden och relationer mellan arbetsmarknadens parter, miljö, bestickning, mutbrott och utpressning, konsumentintressen, vetenskap och teknik konkurrens och beskattning.⁹⁶

2.4.2 Hållbarhetsrapportering enligt Global Reportive Initiative

Icke-finansiell information kopplas starkt ihop med företagsansvar, även kallat Corporate Social Responsibility (CSR) och hållbar utveckling. Transparens och redovisning av icke-finansiell information ses som viktiga verktyg för att kunna förändra det ekonomiska klimatet och skapa ekonomisk tillväxt på hållbara grunder. Enligt Global Reportive Initiative innehåller en hållbarhetsrapport information om de ekonomiska, sociala och miljörelaterade faktorer som deras verksamhet orsakar. GRI har publicerat ett ramverk

---

⁹¹ OECD guidelines for Multinational Enterprises s. 2

⁹² OECD guidelines for Multinational Enterprises s. 4

⁹³ OECD guidelines for Multinational Enterprises s. 5

⁹⁴ OECD guidelines for Multinational Enterprises s.6

⁹⁵ OECD guidelines for Multinational Enterprises s. 28

⁹⁶ OECD guidelines for Multinational Enterprises s. 5

för hållbarhetsredovisningar sedan 1999 och deras riktlinjer används globalt. Hållbarhetsrapporten inkluderar även företagets värderingar samt bolagsstyrningsmodell. Rapporten ska fungera som en länk mellan företagets strategi och deras förhållningssätt till en global, hållbar ekonomi. En global, hållbar ekonomi definierar GRI som en ekonomi som kombinerar långsiktig hållbarhet med etiskt beteende, social rättvisa samt omhändertagande av miljön.⁹⁷ Internationellt varierar det vad som innefattas av icke-finansiell information och rapporteras i hållbarhetsrapporter. Hållbarhetsrapporter innehåller ofta information kopplat till hälsa och säkerhet, relationer till arbetstagare, kunder och leverantörer samt miljöfaktorer som vattenanvändning och utsläpp.⁹⁸

2.4.3 Integrerad rapportering enligt IIRC

The International Integrated Reporting Framework fokuserar på värdeskapande när de talar om icke-finansiell information och delar därför in informationen i fem former av kapital. Fysiskt material som används i produktionen kallas för produktionskapital. Naturkapital är vatten, luft och land, mänskligt kapital inkluderar människors kompetenser, erfarenheter och utvecklingsmotivation. Intellectuellt kapital är immateriella tillgångar och slutligen socialt och relationskapital som definieras av relationer mellan och inuti samhällen, övriga intressenter och möjligheten att sprida information för att uppnå individuell och kollektivt välmående.⁹⁹ Icke-finansiell information ska därmed innehålla information om alla dessa fem kapital.

IIRC är starkt investerarfokuserat och inriktat på riskhantering och värdeökning. De har tagit fram ett koncept kallat integrerad rapportering som ska kombinera icke-finansiell och finansiell information i en enda rapport. Syftet är bland annat att samla all relevant information från alla sektorer så att investerare kan basera investeringsbeslut på rätt grunder. En integrerad rapport ska samla all data angående ett företag finansiella och icke-finansiella aktiviteter. Dessa aktiviteter inkluderar strategi, risk, riskhantering, miljörelaterad påverkan, social påverkan samt resultat.¹⁰⁰ Den integrerade rapporten ska visa hur värde skapas på lång sikt i just det företaget. Informationen bör vara användbar, tolkningsbar, relevant samt ha en konsistent mening. Det handlar heller inte bara om

---

⁹⁷GRI: what is sustainability reporting? Se <https://www.globalreporting.org/information/sustainability-reporting/Pages/default.aspx>

⁹⁸ Villiers & Mähönen (2015) s. 201

⁹⁹ The IIRC framework s.11-12

¹⁰⁰ Main & Hespenheide (2012)

vilken slags information företag förmedlar, hur de förmedlar information är också väsentligt för hur användbar informationen är. En integrerad rapport ska identifiera utmaningar och riskmoment och analysera hur de kan påverka verksamheten.¹⁰¹ Kritik har framförts mot integrerade rapporter eftersom att de inte är integrerade på riktigt, istället så upprepar de enbart information utan någon egentlig förståelse för innehållet och dess betydelse för företaget.¹⁰²

2.5 Icke-finansiell information som riskhantering

... There are known knows; there are things we know we know. We also know there are known unknowns: that is to say we know there are some things we do not know. But there are also unknown unknowns – the one we don't know we don't know... It is the latter category that tend to be the difficult ones. (Rumsfeld, 2002)¹⁰³

Det vi vet att vi vet och det vi vet att vi inte vet kan vi identifiera som risk. Risk är något som vi kan mäta och hantera. Ett större problem ligger i det vi inte vet att vi inte vet, den okända ovetskapen. Det är enligt logikens lagar omöjligt att mäta och hantera något som vi inte har information om och där vi inte heller vet att det finns information. Det kallas osäkerhet. Osäkerheten är svår att mäta och hantera.¹⁰⁴ Finansiell information har traditionellt sett varit information som det görs en riskbedömning på. Där finns det klar fakta men också okänd information. Det är exempelvis okänt hur marknaden kommer att reagera imorgon och det görs riskkalkyler för scenarion som är osäkra. För att kunna hantera icke-finansiell information i en riskbedömning bör därför identifieras information som vi ännu inte vet. Identifiering av värdet i icke-finansiell information är svårt eftersom vi inte kan vara säkra på hur stort värdet är. Vi vet inte i nuläget vad värdet av denna information kommer att vara i morgon eller om 20 år, men vi vet åtminstone att vi inte vet och kan därmed hantera den informationen.

---

¹⁰¹ Main & Hespenheide (2012)

¹⁰² Villiers (2014) s. 119

¹⁰³ Uttryck av U.S.A.s dåvarande försvarsminister Donald H. Rumsfeld 12.2.2002 gällande bevisning som kopplar Irak till leverans av massförstörelse vapen till terroristgrupper. Se <http://archive.defense.gov/Transcripts/Transcript.aspx?TranscriptID=2636>

¹⁰⁴ Lawrence s. 252

2.5.1 Icke-finansiell information som riskhantering för investerare

Investerare som bedömer finansiella risker och ska ta beslut om köp eller sälj påverkas också av samhälleliga och organisatoriska värden. En investerare kan välja att prioritera sitt eget intresse och värdera rikedom, makt och framgång. Investerare kan även prioritera värden som främjas kollektiva värden och värna om rättvisa, jämlikhet och naturen.¹⁰⁵ Normer kan utvecklas genom värdepåverkan och om en investerare får kännedom om att värden hen anser viktiga hotas, så kan det innebära att hen känner ett ansvar för att agera.¹⁰⁶ Om en investerare väljer att inte agera för ett hotat värde kan hens agerande få en moralisk verkan i och med att hen kan bemötas av ogillande av andra. Förvaltare och investerare påverkas också av hur andra inom branschen agerar. De finns en inneboende önskan i människan om att handla rätt och då är det lätt att stämma av sitt beteende gentemot likasinnade för att stämma av vad som är korrekt.¹⁰⁷

Flockbeteende inom affärsvärlden förhindrar en förändring mot en mer hållbar investeringskultur. Den kortsiktighet som präglar branschen gör att investerare hellre följer andra investerare än andra vägande incitament i sina investeringsbeslut.¹⁰⁸ Investerare har en tendens att följa varandra i rekommendationer och förvärv. Investerare imiterar andras agerande på marknaden vilket gör att flocken får ett direkt inflytande. De kan även agera på signaler som inte är direkt kopplade till andras investeringar men där slutresultatet blir ett likartat beteende, indirekt inflytande. Det här indirekta inflytande som flocken har på den enskilda investeraren har sin grund i samma kunskap, populära trender, investeringsstrategier och kompensationer.¹⁰⁹ Det innebär att för att investerare ska värdesätta icke-finansiell information så krävs det att marknaden i stort värdesätter samma information.

Icke-finansiell information får därmed ett högre värde desto fler investerare som värdesätter och använder informationen. Informationen bör finnas lättillgänglig för att investerare ska kunna ta ett ärligt investeringsbeslut. Inte enbart för att de ska kunna avgöra den ekonomiska avkastningen samt risken angående sin placering, utan även för

---

¹⁰⁵ Jansson m.fl s. 111

¹⁰⁶ Jansson m.fl s. 111

¹⁰⁷ Jansson m.fl s. 112

¹⁰⁸ Jansson m.fl s. 117

¹⁰⁹ Jansson m.fl s. 113

att de ska kunna göra ett etiskt och moraliskt val. Det är deras rättighet att veta konsekvenserna av en investering. Det förekommer felaktiga föreställningar om att investeringar i exempelvis hållbara fonder skulle vara mindre lönsamma än konventionella fonder, vilket bromsar utvecklingen av socialt ansvarstagande investeringar. Det kunde motverkas med rätt information till investerare.¹¹⁰ Behovet av mer information om företags hållbarhetsarbete syns i att det nu vuxit fram oberoende aktörer som betygsätter företagens hållbarhetsarbete.¹¹¹ I och med att företags betygsätts utgående från deras hållbarhetsarbete blir också riskerna större för de företag som inte arbetar för hållbarhet och får ett dåligt betyg. Företag som redovisar sin miljöpåverkan underlättar för investerare att beakta miljöaspekter vid sin värdering, vilket kan underlätta investeringsbeslutet och därmed locka fler investerare och ha en positiv inverkan på aktiekursen. Företag som redovisarar hur engagerade de är i hållbarhet gör det enklare för investerare att välja hållbara investeringar.¹¹² Investering innehåller alltid ett riskmoment men investerare ska kunna lita på den information som företag publicerar. En investerare har ingen garanti för att deras investering ska ge utdelning i form av dividender eller ett högre aktievärde. De kan bara förlita sig på att deras investeringsbeslut är baserat på korrekt information och en oansvarig rapport kan vara ödesdiger för det beslutet.

Studier har visat att icke-finansiell information har en liten roll i rapporter skrivna av analytiker. Analytikernas roll är att förse ägare med information om vad som påverkar företagets framtida lönsamhet och värde. En studie från 2007 visade att enbart 30 % av analytikerrapporter i miljö känsliga branscher som olja, gas och kemisk industri innehöll miljöinformation. Detta trots den enorma påverkan som miljöfaktorer har i dessa branscher, både i form av risk men också som möjligheter i varumärkesarbete och miljöprofilering.¹¹³ Det finns inga data som garanterar att hållbarhet och icke-finansiell information kommer att öka aktieägarvärdet, men rapportering av icke-finansiell information kan ses som nödvändig riskhantering, vilket indirekt främjar aktieägarnas intressen.¹¹⁴ På en perfekt marknad skulle tillgång och efterfrågan ta hand om aktiepriset. För att det ska vara möjlig så måste all information vara tillgänglig på marknaden och

---

¹¹⁰ Jansson m.fl s.117

¹¹¹ Eriksson ” Globalfonder är sämre på hållbarhet” (2016) s.22-23. Exempelvis betygsätter Morningstar fonder enligt ett hållbarhetskriterium. Se <http://www.morningstar.se/Articles/Chronicle.aspx?title=norden-topp-hallbarhet-ppm-fonder>.

¹¹² Jansson m.fl. s.117

¹¹³ Hassel (2008) s. 21

¹¹⁴ Lundberg(2008) s. 84

investerare ska kunna lita på att deras investeringsbeslut är baserad på sann information, och ännu viktigare, all information.

2.5.2 Icke-finansiell information som riskhantering ur ett bolagsperspektiv

Riskhantering ser olika ut i olika aktiebolag eftersom riskerna skiljer sig åt beroende på verksamheten. Riskhanteringen ska hantera riskerna på ett balanserat sätt. Inom riskhantering kan riskerna delas in i strategisk-, operativ-, finansierings- och skaderisk. Strategisk risk hanterar konkurrensläget, beroendegrad till underleverantörer eller kundtyper, förändringar i kunders preferenser och den tekniska utvecklingen. Operativa risker hanterar beroendegraden av personalens kunnande, ovanliga förändringar i efterfrågan, störningar i produktionskedjan, råvarupriser och immateriella rättigheter. Finansieringsrisker tar i beaktande risker gällande kredit, valuta, ränta och likviditet. Skaderiskshantering behandlar risker från exempelvis olyckor, avbrott i produktionen och ersättningsrättegångar.¹¹⁵ Hantering av risker genom icke-finansiell information innebär därmed mer än enbart miljöfaktorer. Det finns en stor fördel i bredda riskhanteringen till att inkludera hållbarhetsrisker och sociala risker. Riskhantering kan även vara värdeskapande i och med att identifiering och hantering av icke-finansiella risker kan skapa nya möjligheter och alternativa problemlösningar.¹¹⁶

Ett företag som har en hållbarhetsstrategi och som har identifierat riskfaktorer i sin verksamhet kan reagera snabbare på rykten, tack vare sin transparens. Om ett företag inte har avslöjat information om sin verksamhet och dess effekter så är det mycket möjligt att andra kommer att göra det. Organisationer och privatpersoner kan samla in och sprida företagsinformation på internet, oavsett vilken sanningsgrad den informationen har. Information som sprids genom sociala medier får stor genomslagskraft, och ett företag har en mycket liten chans att kunna påverka ett rykte som fått fotfäste. Kunder är en maktfaktor att räkna med i varumärkeshantering eftersom de är i nyckelposition i hur ett rykte sprider sig.¹¹⁷ Risken för ett dåligt rykte är kopplat till all riskhantering i ett bolag och för att kontrollera risken för att bolaget får ett försvagat varumärke bör riskhantering av risker ske kopplas till alla nivåer av verksamheten.¹¹⁸

---

¹¹⁵ Niskala m.fl. s. 241-242

¹¹⁶ Wong (2014) s. 577

¹¹⁷ Deloitte reputation survey 2014 s.3

¹¹⁸ Deloitte reputation survey 2014 s. 2

Företag som har identifierat verksamhetens effekter på miljöaspekter eller sociala aspekter löper mycket lägre risk att drabbas av skandaler. Transparens och icke-finansiell information ger företag kontroll över den information som ges ut av företaget och genom frivillig publicering av icke-finansiell information kan bolaget få kontroll över informationsflödet. De kan kontrollera den bild som sprids av företaget och även påverka informationen i en positiv riktning.¹¹⁹ Det är även i bolagets intresse att avslöja negativa nyheter på frivillig basis eftersom bolaget har kontroll över när och hur den negativa informationen publiceras. Skadan är troligtvis större om informationen läcker utom bolagets kontroll.¹²⁰

Riskerna med att inte rapportera icke-finansiell information kan innebära kostnader för att kompensera bristen på transparens eller bolagsstyrning, men publicering av icke-finansiell information enbart i marknadsföringssyfte kan vara lika riskabelt. Information som baserar sig på dåliga data, icke-trovärdig information eller har ett oklart syfte kan vilseleda intressenter. Speciellt investerare behöver kunna värdera företagsinformation och en dåligt utformad rapport gör att de värderar risk och framtidsprospekt på fel grunder och därmed drar slutsatser som inte står på en korrekt grund.¹²¹

Den icke-finansiella informationen kan inte fungera som riskhantering om den innehåller ”white washing”. Definitionen av ”white washing” är förhindra att människor får reda på sanningen om en dålig, oärlig eller olaglig gärning eller situation.¹²² Korruption och maktmissbruk är exempel på situationer där sanningen döljs genom ”white washing”. En legalistisk definition på korruption omfattar handlingar som uttryckligen är förbjudna i ett lands lagstiftning. Utgångspunkten är att gällande lagstiftning ger ett stabilt och säkert uttryck för den rådande moraluppfattningen i samhället. Korruption kan även definieras genom att utgå från den allmänna opinionen. Den bredare definitionen innebär att handlingar som en majoritet av medborgare och elitgrupper i samhället anser är korrupta omfattas av definitionen, och inte bara olagliga handlingar.¹²³ Den bredare definitionen innebär att det finns en risk att även om en handling är laglig, så kan den vara samhälleligt oacceptabel och därmed motiveras företag att exkludera informationen från icke-

---

¹¹⁹ Latimer & Maume (2015) s. 27

¹²⁰ Latimer & Maume (2015) s. 27-28

¹²¹ Lundberg (2008) s.82

¹²² Definition av Merriem-Webster <http://www.merriam-webster.com/dictionary/whitewash>

¹²³ Sjölin (2014) s. 33-34

finansiell information. Ur riskhanteringssynpunkt är ”white washing” riskfyllt i och med de negativa effekter som kan uppkomma vid avslöjanden och skandaler i media.¹²⁴ Det blir därmed viktigare ur riskhanteringssynpunkt att bolag hanterar risker förknippade med mänskliga rättigheter, korruption och andra olämpliga åtgärder som har samband med dessa eftersom de kan påverka bolaget och aktiernas värde.¹²⁵

Även så kallad ”green washing” när företag publicerar stora mängder hållbarhetsinformation i marknadsföringssyfte har visat sig vara problematiskt för trovärdigheten. Att enbart publicera information i ett kommersiellt syfte gör att när strategierna för samhälls-, miljö- och sociala faktorer inte passar ihop med de finansiella strategierna, så finns det risk för att de icke-finansiella strategierna faller ihop och inte verkställs. Det finns en reell risk för att hållbarhet och företagsansvar enbart blir en till handelsvara för företag som de kan sälja i enlighet med det kortvariga vinstsyftet.¹²⁶

Det kan därmed konstateras att trots att icke-finansiell information kan användas som värdeskapande och som en del av riskhanteringen så kan informationen i värsta fall även bli en risk i sig. För att undvika att den icke-finansiella informationen blir en okontrollerbar risk faktor måste rapporteringen tas på allvar. För det första så måste rapporten vara balanserad för att ge en rättvisande bild. Det finns en risk att bolag enbart fokuserar på de områden där det går bra men rapporten måste även inkludera negativa risker med verksamheten om den ska uppnå riskhanteringssyftet. För det andra måste rapporten vara jämförbar med andra rapporter för att ha ett värde. Det gäller både jämförbarhet med andra bolagsrapporter men även jämförbarhet mellan olika rapporter från olika årtal från samma företag. För det tredje så måste rapporten innehålla noggrann data. Det innebär att det data som understöder rapporten måste ha kvalité och följas upp. Det innebär även att data måste vara aktuell för att informationen ska vara aktuell och ha ett värde. För det femte bör information vara klar. En diffus rapport orsakar lätt missförstånd hos mottagaren eller kan till och med bli vilseledande. Slutligen måste informationen vara tillförlitligt.¹²⁷ Tillförlitligheten hör ihop med alla tidigare punkter.

---

¹²⁴ Se praktiska exempel i kapitel 5.1

¹²⁵ Se mer i Mähönen & Villa (2016) s.360

¹²⁶ Liao (2015) s. 274-275

¹²⁷ Mattila: Sustainability Reporting and the Law: Practical Considerations for Avoiding Liability.

Om informationen bygger på balanserad, jämförbar, noggrann, aktuell och klar data så blir informationen tillförlitlig.

Bolag som mäter faktorer som avspeglar situationer för hållbar utveckling och rapporterar om dessa kommer sannolikt att automatiskt börja identifiera och arbeta i riktning mot hållbarhet, ”*what gets measured, gets managed*”¹²⁸ Även EU-kommissionen har uppmärksammat att bättre icke-finansiell information kan vara ett verktyg för att öka fokus på hållbarhet och företagsansvar i de europeiska företagens verksamhet. Företag skulle kunna fokusera mer på problem inom hållbarhet om reglerna inom icke-finansiell rapportering vore klarare. Det skulle också bidra till att investerare lättare kunde utvärdera företags prestation inom hållbarhets- och miljöfrågor.¹²⁹

De rapporter innehållandes icke-finansiella information som publicerats i EU håller inte måttet kvalitetsmässigt.¹³⁰ Kritik har riktats mot informationens bristande material, datering, noggrannhet samt dåliga jämförbarhet. Alla de faktorer som ovan har uppräknats som viktiga för att informationen inte i sig ska bli en risk. Av de 42 000 största företagen i EU publicerar 94 % icke-finansiell information, och av de som gör det så kommer 50 % från länder såsom Frankrike, Danmark, Stor-Britannien och Spanien där utgivning av icke-finansiell information är obligatorisk.¹³¹

I konsekvensbedömningen som gjorts inför direktivet framgår det att majoriteten av EU:s stora företag inte i tillräcklig utsträckning tillmötesgått de ökade kraven på öppenhet gällande icke-finansiell information från berörda parter, såsom aktieägare, investerare, arbetstagare och organisationer i det civila samhället. Kvantiteten är låg men det finns även brister i kvaliteten. Informationen som publiceras är inte tillräckligt relevant, inte tillräckligt objektiv, inte korrekt eller inte aktuell. Som ett exempel ges bristen på information gällande riskhantering.¹³²

Orsaken till bristerna i den icke-finansiella informationen uppges uppstå på grund av brister både i marknadens funktion, men även på grund av brister i lagstiftningen.

---

¹²⁸ Westermarck (2015) s.1

¹²⁹ Villiers & Mähönen (2015) s. 175

¹³⁰ Sammanfattning av konsekvensbedömning s. 2

¹³¹ Villiers & Mähönen (2015) s. 188

¹³² Sammanfattning av konsekvensbedömning s. 2

Marknadsincitamenten är otillräckliga samtidigt som fördelarna med att redovisa icke-finansiell information anses långsiktiga och ovissa. Speciellt i relation till att kostnaderna för icke-finansiell information är kortsiktigt höga och lätta att mäta.¹³³ De redovisningsdirektiv som har reglerat icke-finansiell information har inte ansetts tillräckligt tydliga, vilket i sin tur kan påverka den rättsliga säkerheten negativt. Den nationella regleringen inom EU skiljer sig kraftigt åt, vilket gör det svårt att jämföra bolag på den inre marknaden.¹³⁴ Icke-finansiell information är svår att mäta och identifiera vilket bidrar till att den kan innehålla misstag och felvärderingar, men det kan även finansiell information. Icke-finansiella rapporter bör följa samma procedur som finansiella rapporter för att garantera dess kvalitet. Budgetering, uppföljning, revision och granskning bör alla höra till en kvalitetsrapport. Användningen av standardiserade ramverk, ökad användning av extern granskning och ökad användning av juridisk rådgivning är sätt att hantera riskerna vid icke-finansiell rapportering vilket är fördelaktigt för både företag och samhället.¹³⁵

Riskhantering sker utifrån bolagets eget perspektiv. Högt risktagande är lagenligt om ledningen tagit ett informerat beslut och avvägt risken mot avkastningen. Både Finsk kod för bolagsstyrning och direktivet följer principen följ eller förklara. Företag kan därmed undgå att publicera information om vissa delar av verksamheten om de har en godtagbar förklaring till det. Frivillig publicering av icke-finansiell information kan då skapa en konflikt mellan vad ledningen vill ge ut för information och vilken information sidogrupper behöver.¹³⁶

Företag avslöjar inte all information om de inte är tvingade till det. Om det inte finns ett tvång på att rapportera företagsinformation så finns det en stor risk att informationen stannar var det är mest fördelaktigt för den som sitter inne på information.¹³⁷ Ett statligt ingripande i rapportering av icke-finansiell information i form av ett direktiv tvingar fram en produktion, publikation och standardisering av innehållet i den icke-finansiella informationen. Det ger utökad kontroll samtidigt som det skapas en balans i

---

¹³³ Sammanfattning av konsekvensbedömning s.3

¹³⁴ Sammanfattning av konsekvensbedömning s. 3

¹³⁵ Mattila: Sustainability Reporting and the Law: Practical Considerations for Avoiding Liability.

¹³⁶ Latimer & Maumer (2015) s. 27

¹³⁷ Kraakman et al s. 278

maktförhållandet gällande information.¹³⁸ Utökad rapportering och publicering av icke-finansiell information leder till ökad öppenhet som anses vara en förutsättning för att öka EU medborgarnas förtroende för näringslivet och marknaden. Ökad öppenhet förväntas också bidra till att företagen förbättrar sitt resultat och skapar effektivare kapitalallokering.¹³⁹

2.6 Frivillig rapportering eller obligatorisk rapportering – har det betydelse?

Inom regelverken för aktiebolag kan man urskilja tre bindande nivåer som aktiebolagen måste följa i sin verksamhet: 1) rättsligt och därmed obligatoriskt, 2) halvobligatoriskt (handlingar som samhället anser att bolaget ska följa för att vara legitimt) och 3) en helt frivillig nivå.¹⁴⁰ Det är enbart information som är en del av bokslutet som för närvarande går under obligatorisk lag. Speciellt för små och medelstora bolag är den icke-finansiella information frivillig och det är oklart hur mycket information anses nödvändig för att bokslutet ska ge en rättvisande bild. I och med direktivet kommer rapportering av icke-finansiell information bli obligatorisk för alla stora aktiebolag som omfattas av direktivet. Det innebär att icke-finansiell information regleras av lag i större utsträckning än tidigare och i och med att direktivet är omfattande så minskar den information som kan definieras som frivillig. I nuläget är det dock oklart vilken information som klassas som obligatorisk och vilken information som är frivillig. Direktivet tvingar bolag att rapportera icke-finansiell information, men vilken information och i hur stor grad den icke-finansiella informationen ska inkluderas är oklart.

Transparens och hållbarhet har utvecklats från frivillighet till att regleras allt mer juridiskt. Generellt anses obligatorisk reglering nödvändigt i två huvudsakliga situationer. För det första om en part saknar möjlighet att skydda sitt eget intresse. En part har inte möjlighet att påverka sin situation och utsätts för negativa påföljder. Den part som behöver skydd kan även ingå i en grupp av flera parter som påverkas negativt. Om den gruppen inte kan koordinera sig och gemensamt framföra sitt intresse, på grund av att det medför påtagliga kostnader eller det är svårt att identifiera andra individer i gruppen, kan en obligatorisk reglering anses nödvändig. För det andra kan det vara samhällsekonomiskt

---

¹³⁸ Burlaud & Niculescu (2015) s. 104

¹³⁹ Sammanfattning av konsekvensbedömning s. 4

¹⁴⁰ Knuutinen (2014) s. 94-95

mer lönsamt att införa obligatorisk reglering. Det är mer lönsamt att skydda samtliga intressen inom en grupp än om alla individuellt ska föra sin talan.¹⁴¹ En fördel med obligatorisk rapportering är att informationen utges kontinuerligt och under samma tidpunkt.¹⁴² Obligatorisk rapportering av information kan medverka till färre rykten, bedrägerier och falska rapporter eftersom rapporteringen upprätthåller ärlighet i marknaden.¹⁴³ Obligatorisk rapportering präglas dock av att den är kostsam och ökar den administrativa bördan.¹⁴⁴ Att kringgå obligatorisk lagstiftning bör därför förknippas med stora kostnader.¹⁴⁵

Enligt Mähönen och Villa är det befogat och ekonomiskt lönsamt att en del av aktiebolagets reglering är obligatorisk och grundar sig på tvingande bestämmelser. Detta säkerställer skyddet för intressegrupper samt ökar trovärdigheten och tillförlitligheten på marknaden.¹⁴⁶ Dock betonas att det ska finnas ett särskilt skäl för en tvingande reglering såsom exempelvis säkra att en viss skyddsnivå för aktörer och investerare.¹⁴⁷

Direktivet är obligatorisk samtidigt som det enbart uttrycker minimikrav. Frågan uppstår om direktivet fastställer principer eller regler. Regler utvecklar standarder och det är ibland svårt att urskilja vad som är en regel och vad som är en princip eftersom de har sammanflutit. Istället kan man urskilja om en lag är mer principbaserad eller mer regelbaserad.¹⁴⁸ Skillnaden mellan en princip och en regel är att rättsliga principer inte alltid har en klar sanktionsföljd vid överträdelser. Det har regler. En regel är definitiv medan en princip erbjuder större utrymme för tolkning och diskussion.¹⁴⁹ Direktivet har inga klara sanktioner och är tolkningsbar till bolagets fördel. Gällande innehållet i den rapporterade informationen kan lagstiftningen argumenteras för att den inte är direkt obligatorisk i och med principen följ eller förklara. Bolag är inte tvingade att beakta direktivet längre än till de uppställda minimikraven, men samtidigt är de tvingade att följa vinstsyftet i ABL 1 kap 5 §.¹⁵⁰ På kort sikt kan det därför vara affärekonomiskt motiverat

---

¹⁴¹ Almlöf (2014) s. 127-129

¹⁴² Latimer & Maumer (2015) s. 34

¹⁴³ Latimer & Maumer (2015) s. 31

¹⁴⁴ Latimer & Maumer (2015) s. 35-41

¹⁴⁵ Almlöf (2014) s. 127-129

¹⁴⁶ Mähönen & Villa (2016) s. 299

¹⁴⁷ Mähönen & Villa (2016) s.300

¹⁴⁸ Latimer & Maumer (2015) s. 221-222

¹⁴⁹ Bosselmann (2008) s. 47

¹⁵⁰ Se vidare diskussion om vinstsyftet i kapitel 3

att inte gå längre än minimikraven gällande icke-finansiell rapportering och det står aktiebolag fritt att inte ta tillräckligt samhällsansvar.

Syftet med en lag kan vara att förbjuda, motverka, påbjuda eller underlätta ett visst handlande.¹⁵¹ En lagregel kan ha flera primära mål och det är möjligt att de blir i konflikt med varandra. Då behövs ett klagörande hur dessa står i förhållande till varandra. Lagstiftningens roll är ge vägledning i hur en avvägning mellan dessa intressen bör ske.¹⁵² När lagen fungerar förebyggande så är syftet att förhindra juridiska risker och tvister. Lagreglering försöker stöda målet och förhindra det som inte är önskvärt genom förebyggande åtgärder.¹⁵³ Målet med direktiv 2014/95/EU är att den information som företag tillhandahåller ska vara mer relevant, konsekvent och jämförbar.¹⁵⁴ Syftet med att offentliggöra icke-finansiell information gällande frågor inom sociala och ekonomiska faktorer inom ramen för hållbarhet är en form av riskhantering inom hållbarhet. Det ska även öka investerares och konsumenters förtroende.¹⁵⁵ Tillhandahållande av icke-finansiell information är enligt direktivet grundläggande för att skapa förändring i riktning mot en hållbar global ekonomi genom en kombination av långsiktig lönsamhet och social rättvisa och miljöskydd.¹⁵⁶ Direktivet ska därmed fungera förebyggande och fungera som riktlinje i hur företag förväntas agera i konflikten som kan uppkomma mellan kortsiktigt och långsiktigt synsätt på vinstsyftet.

Definitionen av begreppet frivillig är en handling som utförs av fri vilja och utan tvång.¹⁵⁷ Om försummelse av en frivillig åtgärd skulle leda till sanktioner så är åtgärden per definitionen inte längre frivillig, utan motiverad av tvång och sanktionsmöjligheter. Riskhantering är enligt lag obligatorisk för noterade bolag men i vilken utsträckning rapportering av icke-finansiell information bör tas i beaktande för att räknas som tillräcklig riskhantering är oklart.

Ett rättsligt system kan inte på egen hand åstadkomma en social förändring, i detta fall en social förändring i form av ett paradigmskifte i förhållningssättet till vinst och hållbarhet.

---

¹⁵¹ Almlöf (2014) s 66.

¹⁵² Almlöf (2014) s. 66-67

¹⁵³ Mäntysaari (2012) s. 35

¹⁵⁴ Direktiv 2014/95/EU s. 4

¹⁵⁵ Direktiv 2014/95/EU s.1

¹⁵⁶ Direktiv 2014/95/EU s.1

¹⁵⁷ Svenska akademins ordbok

Dock kan lagen utforma parametrar för riktningen och utformningen av en social förändring. Ifall dessa parametrar är klara och reflekterar vad samhället vill så kommer de att vara effektiva, ifall de å andra sidan är oklara och ignorerar riktningar i samhället så kommer de inte att ha någon kraftig påverkan på den sociala förändringen.¹⁵⁸ En mer utvecklad styrning av icke-finansiell information vore därför på sin plats, speciellt för företag som omfattas av den lagstadgade skyldigheten att rapportera icke-finansiell information.¹⁵⁹

2.7 Sammanfattning

Icke-finansiell information innehåller vanligtvis social, miljömässig och ekonomisk information. Hur man tolkar definitionen av icke-finansiell information varierar beroende på bolag. Den oklara definitionen försvårar utredningen av ledningens ansvar eftersom den gör all rapportering flexibel och bolagsspecifik. Stora, noterade bolag är förpliktade till strängare rapporteringsansvar enligt direktiv 2014/95/EU och bokföringslagen samt finsk kod för bolagsstyrning. Små och medelstora bolag har påförts lättnader sin rapportering och icke-finansiell information är därför till stor del frivillig för små och medelstora bolag. Ledningens ansvar vid rapportering av icke-finansiell information är därmed strängare i stora bolag än i små och medelstora bolag.

Ansvaret påverkas även av om informationen räknas som obligatorisk eller frivillig och gränsdragningen mellan lagreglerad och frivillig information är diffus. Det finns flertalet riktlinjer bolagen kan följa i sin rapportering. Bolag kan välja att utge skilda rapporter med icke-finansiell information eller integrera informationen med den finansiella informationen. Icke-finansiell information är en stor del av aktiebolagets riskhantering och kan även skapa värde inom bolaget. Informationen kan användas både av externt av investerare men även internt inom bolagets riskhantering.

Ledningen har enligt ABL 1 kap. 8 § en skyldighet att främja bolagets intresse och ansvarsfrågan är beroende på om bolagets intresse har främjats. I och med att definitionen av icke-finansiell information kan variera, och även hur man förmedlar informationen, så varierar även i hur stor grad det ligger i bolagets intresse att rapportera icke-finansiell information. Vad som inkluderas i den icke-finansiella informationen är även beroende

---

¹⁵⁸ Bosselmann (2008).s. 44.

¹⁵⁹ Acca and Eurosif report. What do investors expect from non-financial reporting?

av vilket syfte bolaget har med den utgivna informationen, vilket beror på tolkningen av verksamhetens syfte och syftet med ett aktiebolag. Kapitel tre kommer att utreda vad som egentligen är aktiebolagets syfte och därmed klargöra ledningens uppgift för att i kapitel fyra kunna utreda ansvaret.

3 Aktiebolagets syfte – vinstmaximering eller ett större företagsansvar?

3.1 Inledning

Utredningen av bolagets ansvar är kopplat till vilken uppgift de har förbundit sig till enligt ABL. Enligt ABL 1 kap. 8 § ska; *”Bolagets ledning ska omsorgsfullt främja bolagets intressen”*, och därav behövs en utredning över vad bolagets intressen innebär för att kunna avgöra om ledningen har uppfyllt sin uppgift enligt ABL. Verksamhetens syfte definieras även i ABL första kapitel. Enligt ABL 1 kap. 5 § är *”Syftet med bolagets verksamhet är att bereda vinst åt aktieägarna, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.”* Därmed har ABL uttryckt att all verksamhet i ett aktiebolag ska syfta till att bereda vinst åt aktieägarna så länge inte annat stadgas i bolagsordningen. Det kan konstateras att ledningens uppgift att främja bolagets intresse inte bokstavligen är likställigt med verksamhetens syfte. Verksamhetens syfte genomsyrar dock hela verksamheten och onekligen ligger det i bolagets intresse att arbeta för att uppnå verksamhetens syfte. Det åligger därmed ledningen en skyldighet att både främja bolagets intressen och styra verksamheten på ett sådant sätt att aktieägarnas bereds vinst.

Lagtexten syftar dock till bolagets intressen i plural vilket innebär att lagtexten tillåter och implicerar att ett bolag har flera *intressen*, och inte bara *ett intresse*. Bokstavligen kan man inte utläsa ur ABL att bolagets intresse är detsamma som aktieägarnas intresse.¹⁶⁰ Dock kan man inte förbise kopplingen mellan bolagets intresse och verksamhetens syfte som korrelerar med aktieägares intresse av avkastning på investerat kapital. Med beaktande av de övriga bestämmelserna i ABL så har bolagets intresse en koppling till dess verksamhet.¹⁶¹ Kapitlet redogör för sambandet mellan bolagets intresse och verksamhetens syfte samt vinstsyftets relation till rapportering av icke-finansiell information.

---

¹⁶⁰ Mäntysaari (2013) s.581

¹⁶¹ Mäntysaari (2013) s. 581

3.2 Bolagets intresse och verksamhetens syfte

Det finns en åtskillnad mellan aktiebolagets syfte och syftet med aktiebolagslagen. Aktiebolag är en företagsform upprättad av staten.¹⁶² Ett övergripande syfte med aktiebolagsrätten kan då föreslagvis vara att medverka till gemensam välfärd och främja näringsverksamhet genom aktiebolagsformen.¹⁶³ Syftet med ett aktiebolag måste alltid utgå från det specifika aktiebolaget. Alla aktiebolag fungerar enligt fortlevnadsprincipen.¹⁶⁴ Fortlevnadsprincipen innebär att bolaget har en oändlig tidshorisont för sin verksamhet.¹⁶⁵ Det är enbart möjligt för bolaget att fortsätta existera om aktiebolaget uppvisar ett positivt resultat, vinst. Därmed är utgångspunkten för ett aktiebolag att fortsätta med sin verksamhet och lyckas med uppdraget att bevara sin existens. För att överleva krävs det att företaget utvecklar sin verksamhet och anpassar sin verksamhet till yttre omständigheter.

Beroende på det specifika bolaget finns det flertalet sätt att överleva, men nyckelordet för att överleva är lönsamhet. Lönsamhet är beroende av investeringar, risktagande, tillväxt och operativ effektivitet.¹⁶⁶ Vinst blir därmed en förutsättning för att bolaget ska kunna existera i enlighet med sitt intresse. Det är i bolagets intresse att dess verksamhetsförutsättningar och ekonomiska situation förbättras. Förutsättningar för bedriva en affärsverksamhet är att det finns en tillräcklig stabil ekonomisk position. Bolaget har därmed främst ett företagsekonomiskt intresse.¹⁶⁷

Verksamhetens syfte i ABL aktiebolagslagen kan vid en första läsning anses självklart. *”Syftet med bolagets verksamhet är att bereda vinst åt aktieägarna, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.”* Bolaget ska ha en verksamhet som ger ett positivt resultat och därmed bereder vinst åt aktieägarna. Alla andra syften som verksamheten verkar för ska då anges i bolagsordningen och godkännas av aktieägarna. Men frågan mer komplex om vi gräver djupare i textens innebörd. Vad innebär egentligen ordet vinst och hurudan skyldighet ålägger vinstsyftet ledningen? ABL tar inte direkt ställning till denna fråga.

---

¹⁶² Almlöf (2014) s. 86

¹⁶³ Almlöf (2014) s. 94. Se också Kraakman The anatomy of corporate law s. 28

¹⁶⁴ På engelska going-concern.

¹⁶⁵ BFL 30.12.1997/1336 3 kap. 3 § 1 mom. *”Den bokföringsskyldige ska förutsättas fortsätta sin verksamhet.”*

¹⁶⁶ Mäntysaari (2012) s.45

¹⁶⁷ Mäntysaari (2013) s.581-582

ABL stadgar heller inte något om hur stor vinsten ska vara eller när den ska utdelas till aktieägarna. Verksamheten i ett aktiebolag regleras av ABL och andra speciallagar inom exempelvis miljö rätt och arbets rätt. Verksamheten i aktiebolag regleras även av självreglering genom bolagsstyrning i nationella och internationella koder och den interna bolagsstyrningen i aktiebolag. Dessa regelverk skapar en grund för hur verksamheten tillåts bereda vinst åt aktieägarna.

Enligt ABL 13 kap. 9 § ska det i bolagsordningen tas in en bestämmelse om bolaget helt eller delvis har något annat syfte än att bereda vinst åt aktieägarna. Bolagsordningen ska då även innehålla bestämmelser gällande användning av eget kapital enligt ABL 13 kap. 1 § 1 mom. (utbetalningssätt, utdelning av medel). ABL öppnar därmed upp för alternativa syften med verksamheten så länge som det syftet har godkänts av aktieägarna. Om en affärshändelse minskar bolagets tillgångar eller ökar dess skulder utan en affärsekonomisk grund så anses det vara en olaglig utdelning av bolagets medel enligt ABL 13 kap 1 § 3 mom. Kravet på samhällsansvar måste därmed alltid kopplas till vinstsyftet för att bolaget inte ska använda sina resurser i strid med bolagets intresse och falla inom ramen för olaglig utdelning i ABL.¹⁶⁸ Det innebär vinstsyftet binder ledningen till att beakta vinstsyftet i sin styrning av bolagsverksamheten.¹⁶⁹

Definitionen av vinst har en bred tolkning och kan innebära bokslutets resultat, balansens eget kapital, aktiepriset eller utdelning av dividend.¹⁷⁰ All verksamhet som ger ett högre aktiepris kan ses som en avkastning åt aktieägarna eftersom aktieägaren kan realisera sin vinst genom att sälja sin aktie för ett högre värde.¹⁷¹ En realisering av aktievärdet är naturligtvis lättare i ett noterat aktiebolag där aktierna handlas på daglig basis på en öppen marknad. Men även i onoterade bolag drar aktieägarna nytta av ett högre aktievärde, även om det är svårare att göra en bedömning av aktievärdet innan en faktisk försäljning har skett.¹⁷²

---

¹⁶⁸ Mähönen & Villa (2016) s. 378

¹⁶⁹ Mähönen (2013) s. 571

¹⁷⁰ Mähönen & Villa (2012) s. 75

¹⁷¹ RP 109/2005 s. 39

¹⁷² Värderingen i onoterade bolag varierar och exempelvis används historisk finansiell historik. Framtida kassaflöden diskonteras eller så noterade bolag användas som jämförelsebolag.

Vinstsyftet i ABL kompliceras i och med frågan om när vinsten ska anses vara realiserad. Aktiebolag ger ut det årliga bokslutet men också kvartalsrapporter. Det är dock en omöjlighet att vinstsyftet ska realiseras i varje kvartalsrapport eller årsbokslut. I regeringsproposition till ABL ges vinstsyftet en långsiktig dimension. Det framkommer ur propositionen att vinstsyftet inte innebär någon skyldighet att producera största möjliga vinst på kort sikt. Investeringar ska istället syfta till att förbättra företagets möjligheter att generera vinst.¹⁷³

Ett företag vars mål är maximerad vinst på minsta möjliga tidsperiod kan ha svårigheter att synkronisera sitt kortsiktiga vinstintresse med det yttersta intresset att bevara sin existens.¹⁷⁴ Vinstsyftet avser inte maximering av utdelningsbara medel på kortast möjligast tid. Verksamheten granskas ut ett längre tidsintervall och då ser man bland annat på investeringar som ska förbättra bolagets lönsamhetsmöjligheter i framtiden.¹⁷⁵ Vinstsyftet och bolagets intresse kan därmed konstateras ha en gemensam faktor i en lönsam verksamhet. Om bolaget är lönsamt så uppfylls bolagets existensintresse och ett lönsamt företag bereder även aktieägarna vinst.

3.3 Vinstsyftet ur ett aktieägarperspektiv

Vinstsyftet har en fundamental funktion i aktiebolag och för aktieägare. Finansiering av ett aktiebolags verksamhet sker genom lånekapital och riskkapital. Aktieägarna bidrar med riskkapital och får i gengäld aktier i aktiebolaget. Dessa aktier berättigar till en röst vid bolagsstämman. Bolagsstämman är aktieägarnas sätt att kontrollera hur deras investerade kapital används genom att de utövar sin beslutanderätt.¹⁷⁶ På bolagsstämman utses även styrelse och ibland även ledningen i form av en VD. Det är de som ska förvalta det investerade kapitalet genom det förtroende de fått på bolagsstämman.

Det som karaktäriserar ett aktiebolag och får finansieringsformen att flyta är tre hörnstenar. Det första är aktieägarnas frihet från personligt ansvar, det andra är aktiernas fria överlåtbarhet och det tredje är den juridiska personen.¹⁷⁷ Uppbyggnaden av

---

¹⁷³ RP 109/2005 s. 39

¹⁷⁴ Mäntysaari (2013) s.587

¹⁷⁵ Hannula m.fl (2014) s.80

¹⁷⁶ ABL 5 kap 1 § 1 mom.

¹⁷⁷ Aktiebolagets status som juridisk person och aktieägares begränsade ansvar stadgas i ABL 1.2 §”Ett aktiebolag är en från aktieägarna fristående juridisk person som uppkommer genom registrering. Aktieägarna är inte personligen ansvariga för bolagets förpliktelser”... Aktiernas överlåtbarhet stadgas i 1

aktiebolag har funnits sedan 1800-talet.¹⁷⁸ Grundidén som gällde då gäller än idag. Företag behöver finansiering för att kunna växa och utvecklas samtidigt som investerare vill kunna investera till låg risk med möjlighet till avkastning.

Aktiebolag finansieras i huvudsak genom eget kapital och främmande kapital. Främmande kapital i form av lånekapital av kreditgivare har en tilläggskostnad i form av ränta. Investerare förväntar sig dividendutdelning som avkastning på det investerade kapitalet. Ifall aktiebolaget inte gör någon vinst kan ingen dividendutdelning ske. Utan vinstsyftet skulle hela funktionen med aktiebolag rubbas eftersom investerare skulle kunna kräva en så stor ersättning för den risk de åtar sig att finansieringsmöjligheterna skulle försvåras. Det förklarar även varför vinstsyftet kan åsidosättas i bolagsordningen. Om alla aktieägare är beredd att sänka aktieägarskyddet och höja investeringsrisken ytterligare genom att tillåta bolaget att arbeta för något annat syfte än vinstsyftet så är det enligt principen om avtalsfrihet möjligt.¹⁷⁹

Vinstsyftet i ABL 1:5 begränsar ledningen och hur de styr bolagets verksamhet. De får enligt lag inte leda bolagets verksamhet på något sätt som motverkar syftet. Vinstsyftet skyddar aktieägarna och deras förtroende för att ledningen använder det investerade kapitalet på bästa sätt.¹⁸⁰ Vinstsyftet möjliggör en utvärdering av ledningens arbete, om vinstsyftet inte var en obligatorisk faktor vid investeringar och beslut kunde ledningen motivera sina handlingar enligt argument som grundar sig på prioriteringar, värderingar eller till och med politiska åsikter. Varje beslut som styrelsen gör måste därför utgå från vinstsyftet.

3.3.1 Vinstsyftet som kontrollmedel

Vinstsyftet har motiverats som en kontrollfunktion för aktieägare att kontrollera ledningen enligt agentteorin. Agentteorin förklarar förhållandet mellan ledning och aktieägare och har sedan 1960-talet varit en av de mest populära teorierna i bolagsstyrning. Teorin är i grunden en ekonomisk teori men har influerat bolagsrätten och

---

kap. 4 § ”En aktie får överlätas och förvärvas utan begränsningar, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.”

¹⁷⁸ Mäntysaari (2013) s. 587

¹⁷⁹ Skog (2015) s.13

¹⁸⁰ Mähönen & Villa (2012) s. 15

även andra rättsområden.¹⁸¹ Agentteorin anser att det finns ett fiktivt avtal mellan ledning och aktieägare i enlighet med kontraktteorin.¹⁸² Ledningen är agenter som arbetar för aktieägarna som är principaler. Aktieägarnas vilja är att ledningen ska arbeta för deras bolag på ett sätt som motsvarar deras intresse. I det fiktiva kontraktet har ägarna gett ifrån sig makten över verksamheten till ledningen. Det skapar en maktförskjutning från ägarna till ledningen, vilket ger upphov till flera risker som agentteorin försöker hantera.

För det första reglerar agentteorin risken att aktieägarna och ledningen arbetar mot olika mål. Ledningen kan exempelvis ha ett intresse att arbeta för kortsiktig vinst för att uppnå bonuskrav eller för att befrämja sin egen karriär, även fast de före avtalets ingående avsåg att arbeta för bolagets bästa. Ledningen kan även sakna incitament för att förvalta bolaget och indirekt aktieägarnas kapital om det inte finns ett egennyttigt intresse som driver ledningen. Detta egennyttiga intresse är allt från lön och bonus till karriärmöjligheter och förmåner. Aktieägarnas mål antas vara den högsta möjliga avkastningen på det investerade kapitalet. Därför skapar principalen, aktieägarna, spelregler för att få agenten, ledningen, att göra som de vill. Det andra identifierade problemet är att ledningen har tillgång till mer information om aktiebolaget genom sin operativa position än aktieägarna, vilket påverkar deras relation till principalen, aktieägarna. Ledningen kan dra nytta av den asymmetriska informationen och använda den till sin egen fördel och då rubbas maktbalansen. Det tredje problemet är att aktieägare och ledning inte bär samma risk för verksamheten. Ledning är skyddad från konsekvenserna av dåligt beslutsfattande vilket skapar en så kallad moralisk risk. Ägarna bär hela risken för sitt investerade kapital men de strategiska och operativa besluten ligger i ledningens händer. Teorin om moralisk risk syftar på situationer där endera parten i ett avtal ändrar sitt beteende efter ingånget avtal.¹⁸³

Aktieägare har utsetts till den viktigaste principalen enligt agentteorin med argument om att de bär störst risk och är den största finansieringskällan. Aktieägarnas position som den

---

¹⁸¹ Mäntysaari (2012) s. 71

¹⁸² Agentteori har sin grund i kontraktteori. Kontraktteori förklarar aktiebolagets uppbyggnad och är en av de vanligaste teorierna i aktiebolagsrätt. Teorin ser aktiebolag som ett nät av flera olika avtal och att det är dessa avtal som står som grund för bolagets existens. Bolagsordningen ges stor vikt i kontraktteorin och det är i bolagsordningen som avtalen, direkt men också indirekt, regleras och kontrolleras. Se mer i Mäntysaari (2012) s.69 och i Almlöf (2014) s. 86-88

¹⁸³ Se mer om agentteorin i Almlöf (2014) s.86-94 och Mähönen & Villa (2016) Huvudman – agentförhållandet mellan bolagets intressegrupper s.367-369

viktigaste principalen motiveras bland annat med att de är mottagare av residualvinsten i ett företag. Det innebär att de anses ha den svagaste positionen i aktiebolaget i och med att de endast har rätt till det resultatöverskott som finns kvar när alla andra av bolagets förpliktelser har tagits i beaktande. De har inga garantier för att deras investering ska betala tillbaka sig och de tar därmed den högsta risken.¹⁸⁴ Företagets vinst ska räcka till kreditgivare, löntagare, underleverantörer, helt enkelt alla andra sidogrupper innan det är tillåtet att dela ut medel till aktieägarna.¹⁸⁵ Därmed skulle vinstsyftet fungera som ett aktieägarskydd som fungerar som en garanti för att ledningen arbetar för ett så stort överskott som möjligt.

Agentteorin förklarar dock inte de fundamentala frågorna inom bolagsrätten. Agentteorin kritiseras för att den inte ger någon förklaring till de tre mest grundläggande faktorerna inom aktiebolagsrätten; den juridiska personen, fritt överlåtbara aktier och aktieägarnas begränsade ansvar. Kritik har också riktats mot agentteorin för att den inte förklarar hur något ska förverkligas i praktiken, den enbart beskriver ett förhållande och dess problem.¹⁸⁶

Problemet med kontrakt- och agentteorin är att det avtal som beskrivs mellan agenten och principalen inte är juridiska avtal utan fiktiva. Avtalen finns enbart för att beskriva förhållandet mellan olika aktörer inom ett bolag och det finns inget juridiskt krav på att de genomdrivs. Avtalet är uttalat och därmed fiktivt. Det finns heller inga sanktioner när dessa fiktiva avtal bryts. Kontraktteorin är också problematisk sett ur den juridiska personens synvinkel. Ledningen är exempelvis inte skyldig aktieägarna något genom ett juridiskt avtal. Ledningen har skyldigheter gentemot bolaget, den juridiska personen, men inte direkt mot aktieägarna. Trots det anses ett fiktivt avtal existera mellan ledningen och aktieägarna. Avtalet regleras genom ABL och genom ekonomiska teorier såsom agentteorin.¹⁸⁷ Den mest relevanta kritiken för denna diskussion är att agentteorin inte tar aktieägare med olika intressen i beaktande. Vems intresse ska prioriteras om alla aktieägare är principaler? Faktum är att agentteorin går att applicera på andra än

---

¹⁸⁴ Mäntysaari (2012) s. 71-73

¹⁸⁵ Utdelningen av medel i aktiebolag regleras i ABL 13 kap.

¹⁸⁶ Mäntysaari (2012) s. 73

¹⁸⁷ Mäntysaari (2012) s. 69-71

aktieägare. Även andra sidogrupper kan vara principaler, exempelvis kreditgivare, och agentteorin tar inte ställning till deras intresse och den risk de utsätter sig för.¹⁸⁸

3.3.2 Aktieägarens intresse i relation till bolagets intresse

Enligt ABL 1 kap. 6 § utövar aktieägarna sin bestämmanderätt på bolagsstämman. Bolagsstämman är aktieägarnas sätt att kontrollera hur deras investerade kapital används. Besluten fattas med enkelt majoritet om inte annat föreskrivs i ABL eller i bolagsordningen. Majoritetsbeslut innebär att det förslag som har biträtts med mer än hälften av de avgivna rösterna gäller, om inte annat föreskrivs i ABL.¹⁸⁹ Kvalificerad majoritet krävs för beslut som gäller ändring av bolagsordningen, riktad aktieemission, emission av optionsrätter och andra särskilda rättigheter som berättigar till aktier, förvärv och inlösen av egna aktier i ett publikt aktiebolag, riktad förvärv av egna aktier, fusion, delning och likvidation och avslutande av likvidation.¹⁹⁰ Bolagsordningen kan inte lindra kravet på kvalificerad majoritet. Ett beslut som kräver kvalificerad majoritet ska fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna och de vid stämman företrädde aktierna.

Bolagsstämman utgör aktieägarnas tillfälle utöva sin bestämmanderätt i aktiebolaget, men frågan är om processen under bolagsstämman skyddar varje aktieägares enskilda intresse? Om vinstsyftet motiveras som en garanti för aktieägarnas investerade kapital så utgår man i diskussionen om att alla aktieägare drivs av samma intresse. Alla aktieägare har inte samma målsättning med sin investering. En relevant fråga för bolagsrätten och bolagsstyrningen är hur dessa olika, ibland till och med motstridiga intressen ska avvägas mot varandra. I bolagsrätten regleras förhållandet mellan majoritetsägare och minoritetsägare¹⁹¹ men i övrigt är aktieägarens intresse en tolkningsfråga.¹⁹² Likställighetsprincipen i ABL 1 kap. 7 § stadgar att alla aktieägare ska behandlas jämlikt. Alla aktier medför lika rätt i bolaget, förutsatt att bolagsordningen inte stadgar annat, och

---

¹⁸⁸ Mäntysaari (2012) s.72-73

¹⁸⁹ ABL 5 kap. 26 §

¹⁹⁰ ABL 5 kap. 27 §

¹⁹¹ Bland annat har minoriteten rätt att kräva utdelning av vinst enligt ABL 13 kap. 7 §. Rätten för minoriteten att kräva utdelning av vinst får begränsas i bolagsordningen enbart med alla aktieägares samtycke. ”Som vinstutdelning ska betalas ut minst hälften av räkenskapsperiodens vinst efter avdrag för belopp som enligt bolagsordningen inte får delas ut, om aktieägare med minst en tiondel av alla aktier kräver det på en ordinarie bolagsstämma före beslutet om disposition av vinsten. En aktieägare kan emellertid inte kräva att som vinst ska delas ut ett större belopp än vad som enligt detta kapitel är möjligt utan borgenärernas samtycke och inte heller mer än åtta procent av bolagets eget kapital. Från det belopp som betalas ut ska dras av eventuell vinstutdelning som betalats ut under räkenskapsperioden före den ordinarie bolagsstämman.”

¹⁹² Sjäfäll, Johnston, Anker-Sorensen & Milton (2015) s. 81

styrelsen, verkställande direktören eller förvaltningsrådet får inte fatta beslut eller företa någon annan åtgärd som är ägnad att ge en aktieägare eller någon annan en otillbörlig fördel till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare. Det innebär att ledningen ska arbeta för alla aktieägare, inte enbart ett fåtal. I ett noterat aktiebolag kan aktieägarnas intresse av god avkastning på det investerade kapitalet och högt aktievärde anses gemensamma för aktieägarna. Ett onoterat bolag som är ägarstyrt kan istället ha en bredare uppfattning av betydelsen av vinst. I ett ägarstyrt aktiebolag kan aktieägarna finna mervärde i friheten att få bestämma själv över verksamheten. I ägarstyrda bolag är också aktieägaren starkare förknippad med aktiebolaget vilket gör att aktiebolaget och ägaren utåt sett blir en och samma person. Därför kan aktieägarna ha fler intressen än vinstsyftet eftersom det direkt kan påverka hens person och sociala liv.¹⁹³

Idén om ett enhetligt aktieägarintresse kan även tolkas som en fiktiv tanke. Aktieägare kan sinsemellan ha olika intressen som står i konflikt med varandra. Frågan är då hur ett bolag ska tillämpa likställighetsprincipen om kravet är att likställa alla aktieägare men samtidigt främja allas intressen. En aktieägars intresse kan även stå i strid med bolagets intresse. Exempelvis investerar aktieägare i börsbolag med ett kort tidsintresse men bolagets intresse troligtvis definieras i ett längre tidsintervall.¹⁹⁴ Därmed är deras intressen motstridiga. Företag existerar i den verkliga världen, där det inte existerar något som ett enda definierbart aktieägarintresse. Därmed är det viktigt att bolagets intresse alltid ska gå före den enskilde aktieägars intresse och vara en motvikt mot aktieägars inbördes konflikter.¹⁹⁵ Ett bolagsintresse som inte styrs av en kortsiktig tolkning av vinstsyftet i ABL 1 kap. 5 § är egentligen svaret på frågan om hur olika aktieägarintressen ska vägas mot varandra vid konflikter. Bolagets intresse ska alltid prioriteras för att garantera att alla aktieägare behandlas likvärdigt.¹⁹⁶ Det allmänna intresset hos en aktieägare är avkastning på det investerade kapitalet och avkastningen kan ske under en kort eller lång tidsperiod.

Mähönen och Villa gestaltar aktieägarna som ett kollektiv och anser att ledningen i enlighet med likställighetsprincipen inte har rätt att beakta en enskild aktieägars intresse

---

¹⁹³ Almlöf (2014) s. 86-87

¹⁹⁴ Mäntysaari (2013) s. 592

¹⁹⁵ Taxell (1946) s. 26-27

¹⁹⁶ Taxell (1946) s.28

eller någons intresse som uppfattar bolagets intresse på ett särskilt sätt. I ett aktiebolag med flera aktieägare så har det då ingen betydelse för bolagets intresse om aktieägare sinsemellan har olika intressen. Det är därmed en förutsättning att ledningen har omsorg om och arbetar enligt en upplyst värdemaximering som tar olika intressen i beaktande för att uppfylla bolagets intresse. Enligt detta skulle ledningen förutsättas arbeta långsiktigt för att garantera bolagets fortlevnad och ha en långsiktig utveckling av aktieägarnas förmögenhetsvärde som mål.¹⁹⁷

I Finsk kod för bolagsstyrning uppges styrelsen vara skyldig att främja bolagets intresse, vilket enligt koden i sista hand återgår till en verksamhet som är förenlig med alla aktieägares intressen och vars syften är att bereda vinst till bolagets ägare.¹⁹⁸ Därmed har självregleringen i Finland fastställt att styrelsen ska arbeta för aktieägarnas främsta intresse, dock så säger koden inget om att bolagets främsta intresse och aktieägarnas främsta intresse nödvändigtvis behöver vara samma sak. Ett aktiebolag är en egen juridisk person, åtskild från sina aktieägare. Om lagens mening skulle vara att aktieägarna och bolaget skulle vara en juridisk person är det troligt att ABL skulle uttrycka detta.¹⁹⁹ Det är enbart bolaget som har rätt till skadestånd om ledningen bryter mot sin skyldighet att främja bolagets intresse enligt 1 kap. 8 §. Aktieägare äger inte någon sådan rättighet och aktieägare har ingen rätt till ersättning för skada som orsakats bolaget.²⁰⁰ Det är ett argument för att bolagets intresse är något annat än aktieägarnas intresse. Om bolagets intresse skulle vara detsamma som aktieägarnas intresse kan man argumentera för att 22 kap. 1 § 1 mom. i ABL saknar mening.²⁰¹

Även om det kan anses att aktiebolag har en allmän skyldighet utanför ABL att ta andra än aktieägare i beaktande så kvarstår faktum att vi har ett vinstsyfte i aktiebolagslagen som ska följas. Ledningen får inte använda bolagets resurser på ett sätt som strider mot bolagets intresse. Därför kommer följande kapitel att behandla hur vinstsyftet påverkar aktiebolagets relation till sina övriga intressenter och hur icke-finansiell information kan anses som en skyldighet enligt vinstsyftet.

---

¹⁹⁷ Mähönen & Villa (2016) s. 259-260

¹⁹⁸ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 15

¹⁹⁹ Mäntysaari (2013) s. 581

²⁰⁰ Mäntysaari (2013) s.581

²⁰¹ Mäntysaari (2013) s.581

3.4 Vinstsyftet ur ett större perspektiv

Ett aktiebolag har flertalet sidogrupper som påverkar och påverkas av bolaget och dess verksamhet. Dessa sidogrupper påverkas indirekt av verksamheten men de kan även ha en direkt inverkan på bolaget. Sidogrupper som är direkt bundna till verksamheten kan benämnas som ekonomiska sidogrupper och består av partners, konkurrenter, leverantörer, kunder och kreditgivare.²⁰² Dessa sidogrupper har stor betydelse för verksamheten på både kort och långsikt. De är sidogrupper som aktiebolag är direkt beroende av för överlevnad i både kort och lång sikt. Inne i aktiebolaget kan det också finnas interna sidogrupper. De är ägare, personal och ledningen. De påverkas och påverkar verksamheten både i sin officiella roll inom företaget men även som privatperson.²⁰³ Flertalet sidogrupper är bundna till företaget i ett juridiskt kontraktsförhållande. Ett aktiebolag som tar dessa sidogrupper i beaktande strider inte mot vinstsyftet i aktiebolaget om dessa sidogrupper beaktas med avseende på värdeskapande åtgärder.²⁰⁴

Sidogrupperns rätt till information ges ofta som ett argument för utökad publicering av icke-finansiell information. Även sidogrupper förutom aktieägare har ett intresse av att aktiebolaget uppfyller sitt vinstsyfte. Det ger dem ett ekonomiskt mervärde och är en förutsättning för aktiebolagets existens. En gemensam värdeökning, på engelska ”shared value”, är därför inte enbart en social skyldighet, det är ett sätt att nå ekonomisk framgång.²⁰⁵

3.4.1 Aktiebolagets företagsansvar

Corporate Social Responsibility (”CSR”), på svenska ofta kallat företagsansvar, argumenterar för att bolag kan åläggas ett större syfte än enbart det rent ekonomiska vinstsyftet. Det huvudsakliga målet med företagsansvar har varit att uppmärksamma andra intressenter än aktieägare och sammankoppla ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter i en global kontext.²⁰⁶ EU kommissionen definierade tidigare CSR som *”ett begrepp som innebär att företagen på frivillig grund integrerar sociala och*

---

²⁰² Knuuttinen (2014) s. 86.

²⁰³ Knuuttinen (2014) s. 86.

²⁰⁴ Mähönen (2013) s.571

²⁰⁵ Knuuttinen (2014) s 88.

²⁰⁶ Sjäfjell (2009) s. 217

miljömässiga hänsyn i sin verksamhet och i sin samverkan med intressenterna". År 2011 gav kommissionen ut en ny definition på CSR som lyder *"företagens ansvar för den egna verksamhetens konsekvenser för samhället"*. Definitionen stadgar att företag inom EU måste införa en process som innebär att de tillsammans med sina intressenter ser till att socialt ansvarstagande, miljötänkande, etik, respekt för mänskliga rättigheter och ett konsumentperspektiv genomsyrar företagets verksamhet och kärnstrategi för att fullt ut ta socialt ansvar.²⁰⁷

Företagsansvar kan beskrivas som en kombination av tre områden. Sustainability som står för hållbar utveckling och avser beskriva hur vi ska klara av att balansera såväl de sociala och ekonomiska som miljöfrågorna i världen så att vår långsiktiga överlevnad inte hotas. Corporate accountability som betyder företagets ansvar och sätter fokus på företagets trovärdighet och diskuterar företagets sätt att hantera en situation. Corporate Governance innebär hur företaget sköts och på svenska används ordet bolagsstyrning. I bolagsstyrningen är öppenhet och trovärdighet i fokus.²⁰⁸

Uttrycket "triple-bottom-line" inom CSR är en ekonomisk term och hänvisar till den påverkan som företagets handlingar har socialt, miljömässigt och ekonomiskt. Företagsansvar kan även delas in i fyra olika juridiska discipliner; ekonomiskt, rättsligt, etiskt och frivilligt ansvar. Ett ekonomiskt ansvar som innebär vinst till aktieägarna, lön till arbetstagarna och funktionella produkter till marknaden. Företaget har även ett rättsligt ansvar att följa de lagar och regler som finns lokalt, nationellt och internationellt. Det etiska ansvaret kan regleras även i lag och bli ett rättsligt ansvar men består också av de sociala förväntningar och krav som finns på ett företag och inte finns skrivna i någon lag. Utöver dessa ansvarsområden kan företag även åta sig frivilliga ansvarsområden för att förbättra samhället, miljön eller annat utöver de förpliktelser som är obligatorisk. Företagets grunduppgift tolkas enligt aktiebolagslagen vara det ekonomiska, men kan företag uppnå det ekonomiska ansvaret utan att ta hänsyn till andra ansvarsområden?²⁰⁹

---

²⁰⁷ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet och europeiska ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén. En förnyad EU-strategi 2011–2014 för företagets sociala ansvar punkt 3.

²⁰⁸ Löhman & Steinholtz (2003) s. 15

²⁰⁹ Porter & Kramer (2011) s. 93

Det är dock klart att företagsansvar inte är någon välgörenhet. Det är en del av företagets strategi och deras verksamhet. I enlighet med vinstsyftet ska företagsansvar på lång sikt leda till finansiella resultat och ansvaret ska tas på finansiella villkor.²¹⁰ Arbetet med företagsansvar ska sammankopplas med bolagets verksamhet. Därmed skiljer sig företagsansvar från välgörenhet. Välgörenhet hör inte in i den icke-finansiella informationen. Den hör till den finansiella informationen eftersom det är en utgift. Aktiebolagslagen tillåter välgörenhet och gåvor utan att det räknas som olaglig utdelning av medel.²¹¹ Satsningar på hållbarhet är inte olaglig utdelning av medel. Donationer i sig gör inte företaget hållbart, hållbarhet och företagsansvar handlar istället om hur bolaget tar i beaktande den påverkan som deras verksamhet har på sin omgivning och samhället i stort.²¹²

Företagsansvar och CSR - satsningar har länge ansetts som frivilligt men i och med den utökade lagstiftningen på området kan det anses att företagsansvar inte längre är något företag kan syssla med på frivillig basis och av ren ”godhet”. Det är deras skyldighet för att ha rätten att existera i samhället. I legitimitetsteorin anses ett socialt kontrakt finns mellan företag, samhället och staten och företag bör uppfylla en viss form av legitimitet för att berättiga sin existens i samhället. Legitimitet definieras som en uppfattning om att ett företags verksamhet och handlingar är önskvärda, riktiga och uppfyller socialt konstruerade normer, värderingar och definitioner. Företag måste kommunicera sin legitimitet och förvara sin verksamhet för att även i fortsättningen uppfattas som en legitim del av samhället och en part av det sociala kontraktet.²¹³ I enlighet med legitimitetsteorin motiveras CSR som en nödvändighet och inte en frivillig handling baserad på företagets ”godhet”. Ett företag kan inte vara gott eller ont. Ett aktiebolag är en juridisk person men den personen har ingen personlighet på samma känslomässiga sätt som människor har personligheter.

Definitionen och syftet med företagsansvar är inte definitiv. Milton Friedmans gjorde ett inlägg i CSR-debatten på 1970 som lever kvar än idag. Han myntade uttrycket ”*The*

---

²¹⁰ Knuutinen (2014) s. 35

²¹¹ ABL 13 kap. 8 § ”Bolagsstämman kan besluta om en gåva för ett allmännyttigt eller därmed jämförbart ändamål, om gåvans belopp med hänsyn till användningsändamålet samt bolagets ställning och övriga omständigheter kan anses skäligt. Styrelsen får för detta ändamål använda medel som med beaktande av bolagets ställning är av ringa betydelse”

²¹² Knuutinen (2014) s. 97

²¹³ Se mer i Lenssen & Vorobey s. 359

corporate social responsibility of firms is to maximize profits".²¹⁴ Friedman menade att ledningen har svårt att bedöma hur långt företags ansvar går och därmed ska överlämna det beslutet åt ägarna. Ägarna tar beslutet genom att godkänna vilka investeringar som görs och utse ledningen som ska uppfylla vinstsyftet i första hand. Friedmans tankar kritiserar ett större företagsansvar än vinstsyftet eftersom att företag inte får äventyra sin existens genom att ta ett ansvar som är ekonomiskt ohållbart. Kritik riktas i Friedmans anda också mot investeringar i CSR som anses dyra men samtidigt osäkra och att det är svårt att leva upp till de sociala och miljömässiga krav som finns inom ett övergripande företagsansvar. CSR investeringar utfaller ofta långt i framtiden och präglas av osäkerhet. Den osäkerheten gör att många ifrågasätter om de positiva effekterna är tillräckliga för den risk som tas.²¹⁵

Enligt Friedman så kan ett företag inte ha några skyldigheter eftersom han anser att enbart människor kan ha skyldigheter. Ett företag kan vara en artificiell person med artificiella skyldigheter men det innebär inte att en affärsverksamhet i stort kan ha skyldigheter. Han efterfrågade redan på 1970-talet ett klagörande över vilka skyldigheter som kan påföras vem. Istället för att bolaget skulle åläggas ett företagsansvar skulle ansvar och skyldigheter åläggas individer i bolaget.²¹⁶

I praktiken kan ett företag som implementerat CSR i sitt företag synas genom att ledningen klart har deklarerat sin ståndpunkt och sitt åtagande gentemot omvärlden. Inom organisationen har man utvecklat och implementerat tydliga policys samt infört regler för inköp som omfattar miljö- och sociala hänsyn. Företaget kan ställa upp målsättningen inom de olika delområdena inom CSR och jobbar för att reducera sitt ekologiska fotavtryck. Företaget visar upp ett aktivt engagemang i det omgivande samhällets utveckling. Ett bolag som följer CSR bör ha en redovisning av verksamheten inom olika områden som är öppen och tydlig med sitt syfte och ger en ärlig och klar bild av företagets aktiviteter och deras påverkan och att de låter redovisningen bli granskas.²¹⁷

---

²¹⁴ Friedman M. (1970)

²¹⁵ Hassel (2008) s.20

²¹⁶ Friedman M. (1970)

²¹⁷ Löhman & Steinholtz (2003) s. 20

3.4.2 Företagsansvarets betydelse för vinstsyftet

Vinstsyftet i aktiebolagslagen kan inte uppfyllas om företaget inte har en dialog med sina sidogrupper. Företagsansvar skapar goodwill för företaget som ger nya möjligheter på nya marknader. Ett ansvarsfullt företag lockar kunder och goda medarbetare som kan ge höjd produktivitet och kostnadsinbesparingar. Ett företag som vill vinna konkurrensfördelar med sin icke-finansiella information och sitt företagsansvar måste göra mer än vad lagen kräver. De behöver omfamna hela CSR och hållbarhetstänket in i sin verksamhet för att dra ekonomisk nytta av informationen. Ett företag som enbart knappt uppfyller de lagstadgade kraven inom sociala och miljömässiga områden utsätter sina ägare för CSR-risker.²¹⁸ Därmed kan rapportering och publicering av icke-finansiell information vara obligatorisk för att ett aktiebolag ska uppfylla vinstsyftet. Icke-finansiell information kan vara en del av ett större samhällsengagemang hos aktiebolag men i den form ABL 1 kap. 5 § står idag så måste syftet med den icke-finansiella informationen vara att uppnå vinstsyftet. Om CSR ska vara effektivt krävs det begreppet omfattas av mer än de lägsta juridiska nivåerna. CSR måste betyda mer än goda gärningar och implementeras i bolagens ryggrad. Det innebär att bolagets verksamhet analyserar ur en CSR synvinkel och identifierar de sociala och miljömässiga effekterna verksamheten har.²¹⁹

Ett aktiebolag existerar inte i något parallelluniversum där enbart ekonomiska teorier gäller. De existerar i samhället och är tvingade att följa de lagar och normer som uppställs i samhället. Det är inte upp till aktiebolag att bestämma hur de uppfyller vinstsyftet. Det är ingen rättighet att få skapa vinst på vilka villkor som helst. Det är deras skyldighet att skapa vinst på ett samhälleligt acceptabelt sätt. Bolagets existens är beroende av staten och dess lagar. Därför kan man se det som att staten och aktiebolaget lever i symbios. Eftersom staten ger aktiebolag deras existensberättigande genom företagsformen aktiebolag så kan man rimligtvis anse att bolaget har en skyldighet att inte orsaka skada åt samhället.²²⁰ Den offentliga ekonomin behöver företag och företag behöver samhället och de offentliga institutionerna. Det är fråga om ett kompanjonskap och det är inte hållbart i längden att de inte följer samma regler och verkar i samma riktning.²²¹

---

²¹⁸ Hassel (2008) s. 20

²¹⁹ Sjäfell & Richardsson (2015) s.315

²²⁰ Knuutinen.(2014) s. 65

²²¹ Knuutinen (2014) s. 80

Utveckling av det starka aktieägarperspektivet har kunnat utvecklas eftersom lagen inte innehåller någon definition på vad bolagets sociala skyldighet är och inte heller någon klar definition på vad det innebär att främja bolagets intresse. Bolagsrätten ger aktieägare möjligheten att byta ut styrelsen på bolagstämman vilket skapar incitament för ledningen att alltid arbeta för aktieägarnas intressen i rädsla för att bli utbytt och förlora sin ledningsposition. Det finns också en möjlighet att ledningen tror att de har en skyldighet att skapa kortsiktig vinst för aktieägarna.²²² Aktieägarperspektivet kan ha en negativ inverkan på det långsiktiga tänkandet i aktiebolag på ett allmänt plan men även förhindra innovativa långsiktiga investeringar och uppmuntra till skuldsättning för att finansiera ännu större utdelning till aktieägarna.²²³

Verksamhetens syfte att bereda aktieägarna vinst förhindrar inte satsningar på hållbarhet inom ramen för icke-finansiell information genom exempelvis personalskolningar, miljövänliga investeringar och långsiktighet. Dessa åtgärder kan motiveras med att de är värdeskapande på sikt och således i riktlinje med vinstsyftet. Aktiebolag har enligt fortlevandsprincipen²²⁴ en oändlig livstid och därmed måste verksamheten utformas för att bereda vinst även i framtiden och inte enbart på kort sikt.²²⁵ Problem uppstår då aktieägarna ofta har ett kortare tidsperspektiv på sin investering än vad bolaget har. Det kan orsaka en konflikt mellan aktieägarnas intresse och bolagets intresse då deras tidsperspektiv inte korrelerar. Om bolaget använder resurser på åtgärder som inte direkt är inkomstbringande uppstår en tolkningsfråga om det är förenligt med vinstsyftet. Verksamheten måste då ses ur ett större perspektiv. Exempelvis kan miljöåtgärder som inte är vinstbringande vara direkt nödvändiga för att bolaget ska kunna fortsätta sin verksamhet på längre sikt.²²⁶

Ett ansvarsfullt företag som publicerar icke-finansiell information och värdesätter hållbarhet och sociala värden strider inte mot vinstsyftet. Flera studier visar att det ansvarsfulla företaget kan skapa sig en konkurrensfördel som ger ett ekonomiskt

---

²²² Sjäfjell & Richardson (2015) s. 319

²²³ Sjäfjell, Johnston, Anker-Sorensen & Milton (2015) s.146

²²⁴ På engelska används termen *going concern* som även används till viss del på svenska. Användande av ordet fortlevandepripcipen i avhandlingen syftar till termen *going concern*.

²²⁵ Mähönen (2013) s. 571

²²⁶ Mähönen (2013) s. 571

mervärde för ägarna och därmed uppfyller vinstsyftet.²²⁷ Ett företag vars verksamhet organiseras med målet att lyckas i ett längre tidsintervall har större möjligheter att överleva än ett företag som har ett kortsiktigt mål med sin organisering och därmed inte anpassar sig till marknadsförändringar.²²⁸

3.4.3 Vinstsyftet som hinder i ledningens arbete för hållbarhet

I propositionen till ABL betonas det att för att ett aktiebolag ska lyckas generera vinst på långsikt så kan det krävas att bolaget iakttar samhälleligt acceptabla förfaranden också i situationer där lagstiftningen inte tvingar bolaget till detta.²²⁹ Exempelvis nämns bolagets profilering som en faktor som kan påverka aktiernas värde och kan rättfärdiga välgörenhet eller andra icke direkt vinstdrivande åtgärder. Ökad öppenhet i och med publicering av icke-finansiell information kan bidra en övergripande positiv inverkan på företagets resultat. Detta eftersom det skulle bli lättare att mäta och hantera icke-finansiella risker och möjligheter, samt att ett bättre icke-finansiell resultat kopplas ihop med lägre kapitalkostnader, bättre resursutnyttjande, köptrohet och bättre förvaltning, förutsatt att det sker till en begränsad kostnad.²³⁰

Bolagets agerande som helhet ska stå som bedömningsgrund när man avgör frågan om vinst.²³¹ Bolagsrätten öppnar därmed upp möjlighet för styrelsen och ledningen att välja långsiktigt hållbara beslut som tar alla delar (sociala, miljömässiga och ekonomiska) i beaktande. Men bolagsrätten tvingar ingen att ta dessa aspekter i beaktande och i och med det starka aktieägarperspektiv som existerar i det praktiska utövandet av bolagsrätten så sker det sällan.²³² Det starka fokus på aktieägare och deras rätt till vinst har gjort att det är oklart hur långt ledningen eller styrelsen kan förändra bolagsstyrningen i riktning mot en mer hållbar affärsverksamhet.²³³

Den icke-finansiella informationen innehåller just på grund av vinstsyftet ofta information som har en påverkan på det finansiella resultatet på något sätt eftersom

---

²²⁷ Hassel (2008) s. 23

²²⁸ Mäntysaari (2013) s.586

²²⁹ RP 109/2005 s.37

²³⁰ Sammanfattning av konsekvensbedömning s. 7

²³¹ RP 109/2005 s. 39

²³² Sjäffell, Johnston, Anker-Sorensen & Milton (2015) s. 145

²³³ Sjäffell, Johnston, Anker-Sorensen & Milton (2015) s. 146

information påverkar investeringsbeslut nu eller i framtiden och även aktiepriset.²³⁴ En lösning på problemet med det starka aktieägarperspektivet är att ledningen skulle fokusera på att maximera tillväxten istället för att maximera vinsten.²³⁵

Ingen bolagsrätt tvingar aktiebolag att enbart främja aktieägarnas intressen. Aktiebolagens skyldighet att främja andra intressen såsom miljö, mänskliga rättigheter, arbetsrätt och så vidare regleras istället i speciallagar. Miljölagstiftning tvingar bolag att främja miljön framom andra intressen. Bolag ges även tillåtelse att gå längre än vad obligatorisk lagstiftning säger, men då ska handlingen motiveras med att vinstsyftet uppfylls på lång sikt.²³⁶

Det starka fokuset på aktieägare har kunnat utvecklas eftersom ABL inte har specificerat vad det sociala syftet med ett företag är.²³⁷ Avsaknaden av ett övergripande syfte har gjorts att det sociala syftet inte getts utrymme på grund av att det ekonomiska vinstsyftet har tagit över. Sjäfell och Mähönen föreslår att det övergripande syftet med aktiebolag genomgår en förändring i bolagsrätten. Det skulle göra att hållbarhet går från tillåtet till obligatorisk. De föreslår att följande text inkluderas i början av ABL.

*”Aktiebolagets syfte är att skapa hållbart värde inom planetens gränser genom att balansera investerarens intresse med andra involverande parter.”*²³⁸

De har valt att använda ordvalet investerare istället för aktieägare för att understryka aktiebolagets komplexa finansieringsmodell med eget kapital, främmande kapital och bidrag. Begreppet hållbart värde syftar till att kodifiera den nordiska långsiktiga synen.²³⁹ Sjäfell och Mähönen argumenterar för att en juridisk förändring är ett måste eftersom dagens affärsvärld är så pass långt från hållbar utveckling att en drastisk ändring måste ske. En förändring av syftesformuleringen i ABL kunde göra hållbar affärsverksamhet till en norm. Då skulle hållbara aktiebolag få en konkurrens fördel gentemot företag som inte arbetar för hållbarhet.²⁴⁰ Den förändring som föreslås innebär att aktiebolag enbart tillåts skapa värde som inte tär på jordens resurser. Kravet på hållbart värde inom

---

²³⁴ Villiers & Mähönen (2015) s. 201

²³⁵ Mäntysaari (2014) s. 79

²³⁶ Sjäfell (2015) s. 105

²³⁷ Sjäfell & Mähönen (2014) s.59

²³⁸ Egen översättning *“The purpose of a company is to create sustainable value through the balancing of the interests of its investors and other involved parties within the planetary boundaries.”*

²³⁹ Sjäfell & Mähönen (2014) s. 59

²⁴⁰ Sjäfell & Mähönen (2014) s. 58-59

planetens gränser skulle vara en in dispositiv regel. Den skulle därmed inte kunna avtalas bort på grund av ekonomiska orsaker.²⁴¹

Planetens gränser är gränsvärden utvecklade av en grupp forskare under ledning av Johan Rockström vid Stockholm Resilience Centre. De menar att det finns nio olika miljöproblem som alla har ett eget gränsvärde; Klimatförändring, förlust av biologisk mångfald, global färskvattenanvändning, landanvändning, kemisk förorening, havsförurning, atmosfärisk aerosol, kväve och fosfor användning och atmosfärisk ozon.²⁴² Aktiebolag skulle enligt den föreslagna syftesförändringen tvingas analysera om deras verksamhet håller sig inom de planetära gränserna eller om den kan förändras för att inte bidra till att gränserna överskrids. Implementeringen av syftet skulle ske genom branschspecifika riktlinjer.²⁴³

3.5 Sammanfattning

Aktiebolagets syfte är att överleva enligt fortgåendepincipen. Bolagets intresse är inte per automatik detsamma som aktieägarnas intresse. Aktieägares intresse kan skilja sig åt mellan aktieägare i samma bolag men även beroende på bolagets storlek, bransch och ägarstruktur. Vinstsyftet i ABL 1 kap. 5 § har dock skapat ett starkt aktieägarperspektiv och en uppfattning om att ledningens uppgift är att bereda aktieägarna maximal vinst. Vinstsyftet bör dock inte tolkas kortsiktigt utan långsiktigt. Det skapar utrymme för satsningar på en hållbar affärsverksamhet som ska fortgå med en oändlig tidshorisont. Vinstsyftet kan inte uppnås på långsikt om inte företag tar ett större ansvar för sin verksamhet och dess sociala, miljömässiga och ekonomiska följder på samhället. Icke-finansiell information blir därmed ett verktyg för ledningen och aktiebolaget i arbetet för ett långsiktigt vinstsyfte. Vinstsyftet har dock en kontrollfunktion där aktieägarna försäkras att ledningen arbetar i deras intresse. Vinstsyftet binder därmed ledningen och hur de leder bolaget och ledningen har inte rätt att gå utanför vinstsyftet utan ett klart affärssyfte. Den icke-finansiella informationen och dess rapportering bör därmed ha ett affärssyfte för att ledningen inte ska gå utanför sina befogenheter.

---

²⁴¹ Sjäfell & Mähönen (2014) s 59.

²⁴² Se <http://www.stockholmresilience.org/21/research/research-programmes/planetary-boundaries.html>

²⁴³ Sjäfell & Mähönen (2014) s. 60

Vinstsyftet reglerar ledningens arbete och i en utvärdering om ledningen har främjat bolagets intressen så ska vinstsyftet tas i beaktande. Bolagets intresse och vinstsyftet är centrala i frågan om ledningens kan anses skadeståndsansvariga. Följande kapitel fokuserar på ledningens ansvar för icke-finansiell information med grund i den redogörelse som presenterats i kapitel två och tre.

4 Ledningens ansvar gällande icke-finansiell information

4.1 Inledning

Ledningens ansvar för icke-finansiell information är beroende av flertalet komponenter. Kapitlet inleds med en genomgång av ledningens allmänna uppgift och vad ledningens omsorgsskyldighet innebär för ansvarsfrågan. Sedan följer en genomgång av ledningens skadeståndsansvar och vad som krävs av en händelse för att ett skadeståndsansvar ska kunna aktualiseras. Kapitlet diskuterar även ansvarsfrihet, i vilka situationer ledningen kan åberopa ansvarsfrihet samt icke-finansiell information i revisionsberättelsen. Slutligen följer en redogörelse för ledningens straffrättsliga ansvar som kan aktualiseras i situationer gällande icke-finansiell information och dess rapportering.

I föregående kapitel har konstaterats att rapportering icke-finansiell information med ett affärsekonomiskt syfte främjar bolagets intresse att beredda vinst åt aktieägarna. Rapportering av icke-finansiell information anses därmed förenligt med vinstsyftet. Eftersom rättslitteraturen är delad angående hur vinstsyftet ska tolkas så kommer även en kort redogörelse för ledningens ansvar utifrån tolkningen att icke-finansiell information och dess rapportering inte anses vara förenligt med vinstsyftet.

4.2 Ledningens allmänna uppgift

Bolagsledningen kan enligt ABL bestå av en styrelse, en verkställande direktör och ett förvaltningsråd. Det är obligatoriskt för aktiebolag att ha en styrelse, men övriga två organ är frivilliga. Bestämmelserna i ABL gällande bolagsledningen ska enbart gälla dessa nämnda företrädare, och inte andra företrädare för bolaget så som exempelvis prokurister.²⁴⁴ Bolagsledningen består av dem som valts för att sköta uppdragen i fråga och inte utgående från formella kriterier. En anteckning i handelsregistret är därför inte

---

²⁴⁴ ABL 6 kap. 1 § och RP 109/2005 s. 79-80

avgörande för att fastställa vem som tillhör bolagsledningen.²⁴⁵ Den operativa ledningen i ett aktiebolag består ofta av en ledningsgrupp. De är en viktig del av aktiebolagets styrning men är inte ett organ som är reglerat i ABL. Ledningsgruppen i noterade bolag omfattas dock av Finsk kod för bolagsstyrning och dess sammansättning ska rapporteras.²⁴⁶

Styrelsen uppgifter är enligt ABL 6 kap. 2 § 1 mom. att svara för bolagets förvaltning och för att bolagets verksamhet är ändamålsenligt organiserad. Styrelsen ansvarar även för att tillsynen över bolagets bokföring och medelsförvaltning är ordnad på behörigt sätt. Styrelsen har en allmän behörighet, vilket innebär att alla de uppgifter som inte i ABL eller i bolagsordningen är förordnade någon annan, går under styrelsens behörighet.²⁴⁷ En allmän behörighet motiveras av att aktiebolag skiljer sig markant från varandra i både verksamhetsområde och storlek. Styrelseledamöternas uppgifter kan variera med tiden, vilket innebär att det är svårt, och inte heller ändamålsenligt, att exakt definiera styrelsens uppgifter eller den allmänna behörigheten.²⁴⁸

Det är viktigt för de sidogrupper som har faktisk eller rättslig kontakt med bolaget att bolagsledningen är strukturerad på ett sådant sätt att det framkommer vem som företräder bolaget. Strukturen på bolagsledningen bör även utgå från det verksamhetsområde som aktiebolaget verkar i.²⁴⁹ Eftersom verksamheten kan variera starkt i olika bolag bör lagen inte reglera och styra organiseringen av bolagsledningen allt för strikt. Samtidigt är det viktigt att ledningen är organiserad på ett sätt som tillgodoser alla intressegruppers behov.²⁵⁰ Förutom det allmänna ansvaret har styrelsen även ett tillsynsansvar, dvs. skyldighet att fortlöpande följa och bedöma bolagets ekonomiska ställning samt ombesörja rapportering av bedömningen. I tillsynsansvaret ingår en av styrelsens viktigaste uppgifter, att styra verkställande direktörens verksamhet. Det innebär att styrelsen ska komma med anvisningar och bestämmelser till bolagets VD som är nödvändiga för bolagets verksamhet.²⁵¹

---

²⁴⁵ RP 109/2005 s. 195-196 och Mähönen & Villa (2010) s. 217

²⁴⁶ Mähönen & Villa (2010) s. 217

²⁴⁷ Mähönen & Villa (2010) s. 219-220

²⁴⁸ RP 109/2005 s. 80

²⁴⁹ Taxell (1983) s. 52

²⁵⁰ Taxell (1983) s.52

²⁵¹ RP109/2005 s.80

Styrelsen väljer den verkställande direktören.²⁵² Till den verkställande direktörens uppgifter hör att sköta bolagets fortlöpande förvaltning i enlighet med styrelsens anvisningar och föreskrifter. Aktiebolagets VD svarar även för att bolagets bokföring är lagenlig och medelsförvaltningen är ordnad på ett betryggande sätt. Det hör även till en VDs uppgift att ge styrelsen de upplysningar som de behöver för att sköta sina uppgifter.²⁵³ Bolagets VD har rätt att delta i styrelsens sammanträden och även yttra sig om inte styrelsen besluter annat.²⁵⁴ Åtgärder som anses exceptionella eller av stor betydelse med beaktande av verksamhetens omfattning och art får endast vidtas av bolagets VD med styrelsens bemyndigande eller om styrelsens beslut inte kan inväntas utan väsentlig olägenhet för bolagets verksamhet. Styrelsen ska så fort som möjligt underrättas om åtgärden. I praktiken har VD:n mycket sällan vidtagit sådana åtgärder.²⁵⁵ Styrelsen har alltid rätt att entlediga den verkställande direktören utan att ange någon orsak. En allmän förtroende kris räcker som bolagsrättslig grund för entledigande.²⁵⁶ Om ett aktiebolag inte har en VD så sköter styrelsen den löpande förvaltningen i bolaget.²⁵⁷

Ledningen i form av styrelse och framför allt VD är det högsta administrativa organet i ett aktiebolag. Det övergripande ansvaret för aktiebolagets verksamhet ligger på ledningens axlar. De ansvarar för strategi, organisation samt planering och ledning.²⁵⁸ Styrelsen kontrollerar bolagets finanser, vinstmål, när vinstmålet ska realiseras, risknivån och hur bolagets medel ska fördelas mellan bolagets sidogrupper.²⁵⁹ Styrelsen kan föreslå förändringar till bolagsordningen och tar även beslut om bolagets konkurs.²⁶⁰

De allmänna principer som omnämns i ABLs första kapitel är i första hand på styrelsens ansvar och i andra hand på den verkställande direktören.²⁶¹ De centrala principerna för ett aktiebolags verksamhet är enligt ABLs första kapitel; 2 § Status som juridisk person och aktieägares begränsade ansvar, 3 § Kapitalet och dess beständighet, 4 § Aktiers överlåtbarhet, 5 § Verksamhetens syfte, 6 § Majoritetsprincipen, 7 § Likställighet, 8 §

---

²⁵² ABL 6 kap. 20 §

²⁵³ ABL 6 kap. 17 §

²⁵⁴ ABL 6 kap.

²⁵⁵ ABL 6 kap. 17 § och RP 109/2005 s.87

²⁵⁶ RP 109/2005 s. 88

²⁵⁷ Mähönen & Villa (2010) s.220

²⁵⁸ Sjäfell & Mähönen (2014) s. 60

²⁵⁹ Mäntysaari (2013) s. 588-589

²⁶⁰ Mäntysaari (2013) s. 589

²⁶¹ Mähönen (2013) s. 570.

Ledningens uppgift och 9 § Bestämmelsernas dispositiva karaktär. Styrelsen godkänner bolagets strategiska mål och riskhanterings principer samt ser till att ledningssystemet i bolaget fungerar.²⁶² God bolagsstyrning enligt Finsk kod för bolagsstyrning förutsätter att styrelsen ser till att bolaget fastställer de värden som bolaget följer i sin verksamhet.²⁶³ Därmed kan det anses på styrelsens ansvar att implementera hållbarhet och långsiktighet i bolaget vilka sedan ska verkställas av bolagets VD.

Styrelsen ska fungera självständigt utan att påverkas av extern påtryckning. En styrelseledamot ska agera i bolagets intresse och är inte ett ombud för någon annan, exempelvis bolagsstämman och ska inte gå deras intressen.²⁶⁴ Bolagsstämman ska övervaka styrelsen och styrelsen ska i sin tur övervaka den verkställande direktören.²⁶⁵ Ledningens handlande regleras genom 1) skyldigheten att agera 2) begränsad tillgång till beslutsfattande, exempelvis vid jäv 3) kollegiala organ där medlemmarna kontrollerar varandra 4) fördelning av beslutsfattande 5) offentlighet och 6) aktieägarna.²⁶⁶

4.2.1 Ledningens skyldighet att omsorgsfullt främja bolagets intresse

Styrelsen väljs av bolagsstämman om det inte föreskrivs i bolagsordningen att styrelsen ska väljas av förvaltningsrådet.²⁶⁷ När en person väljs till styrelseledamot och samtyckt till uppdraget så har ett rättsförhållande uppkommit mellan bolaget och personen i fråga. Förhållandet ses som ett förtroendeförhållande och förutsätter att styrelseledamöterna främjar bolagets intressen.²⁶⁸

Enligt ABL 1 kap. 8 § ska *"bolagets ledning omsorgsfullt främja bolagets intressen"*. Paragrafen är tudelad. För det första så innebär att omsorgsfullt främja bolagets intressen en skyldighet att handla omsorgsfullt.²⁶⁹ Omsorgsplikten innebär att en medlem i bolagets ledning ska handla på ett sådant sätt som en omsorgsfull person skulle handla under motsvarande omständigheter. Omsorgsplikten aktiveras främst vid bedömningen av enskilda ledamöternas skadeståndsansvar enligt ABL 22 kap. 1 §.

---

²⁶² Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 22

²⁶³ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s.22

²⁶⁴ Taxell (1983) s. 60

²⁶⁵ Mäntysaari (2013) s.589

²⁶⁶ Mäntysaari (2013) s.589

²⁶⁷ ABL 6 kap. 9 §

²⁶⁸ Taxell (1983) s. 59

²⁶⁹ Mähönen & Villa (2010) s. 217

För det andra så innehåller ledningens uppgift en lojalitetsplikt att handla på ett sätt som är förenligt med bolagets intressen.²⁷⁰ Det innebär en lojalitetsplikt i första hand mot bolaget, men även mot alla bolagets aktieägare.²⁷¹ Lojalitetsplikten förbjuder ledningen att agera i eget intresse och dra personlig nytta av sin ledningsposition. Därmed innehåller skyldigheten att jobba för bolagets intresse en skyldighet att arbeta i enlighet med bolagets syfte.²⁷²

Taxell menar att det vid en rättslig bedömning av styrelsens uppgifter bör något han kallar vårdplikten undersökas. Min tolkning är att det han kallar vårdplikt är detsamma som det vi idag kallar omsorgsplikt. Han definierar omsorgsplikten som en skyldighet att främja bolagets verksamhet, tillgodose bolagets intressen och bevaka dess fördel i överensstämmelse med en allmän akksamhetsstandard som bestäms av den ställning som styrelseledamöter intar såsom ledare av en verksamhet av den art, omfattning och inriktning som utmärker bolaget.²⁷³ Utöver detta innebär omsorgsplikt även en skyldighet att beakta andra intressen än bolagets i den utsträckning de är relevanta i bolagsverksamheten.²⁷⁴ Taxell använder ordet skyldighet. Det innebär att sociala, miljömässiga och andra ekonomiska faktorer inte enbart *bör* tas i beaktande av ledningen, ledningen har även en *skyldighet* att beakta andra än ekonomiska intressen i de fall där det är relevant för bolagsverksamheten enligt Taxell.

Ett aktiebolag har en verksamhet och ett verksamhetsområde.²⁷⁵ Verksamhetsområdet måste enligt ABL vara specificerat i bolagsordningen.²⁷⁶ Det angivna verksamhetsområdet har betydelse för ledningens skadeståndsskyldighet gentemot bolaget eftersom ledningens skadeståndsskyldighet är beroende av om de brutit i sin omsorgsplikt. Ledningen har inte mandat från bolagsstämman att agera utanför det verksamhetsområde som omnämns i bolagsordningen. Om ledningen tar risker utanför nämnda verksamhetsområde så aktualiserar ett skadeståndsansvar lättare än om risken är

---

²⁷⁰ Mähönen & Villa (2010) s. 217

²⁷¹ RP 109/2005 s.40-41. Se även Mähönen & Villa (2010) s. 217-218

²⁷² Mähönen (2013) s. 570.

²⁷³ Taxell (1983).s. 69

²⁷⁴ Taxell (1983) s. 69

²⁷⁵ Mäntysaari (2013) s. 582

²⁷⁶ ABL 2 kap. 3 § 1 mom.

tagen inom det angivna verksamhetsområdet.²⁷⁷ Dock så kan verksamhetsområdet anges vara så stort att all laglig verksamhet går under bolagets verksamhetsområde.²⁷⁸ När det angivna verksamhetsområdet är brett blir det svårtolkat vad som ligger i bolagets företagsekonomiska intresse. Om verksamheten inkluderar all laglig affärsverksamhet så blir konsekvensen att det angivna verksamhetsområdet inte längre kan ringa in vad som är normal verksamhet för bolaget och ligga till grund för avgörandet vilka beslut som främjar bolagets intresse. Avgränsningen blir omöjlig att genomföra. Det angivna verksamhetsområdet begränsar vilka befogenheter en företrädare för bolaget har och ett brett verksamhetsområde skulle då ge ledningen utökade befogenheter.²⁷⁹

En utomstående grupps intressen behöver enligt Taxell inte alltid ge vika för aktiebolagets ekonomiska intressen. Det kan därmed vara försvarligt att ett aktiebolag fullgör sociala förpliktelser trots att det inte har ett affärsekonomiskt syfte. Det kan exempelvis vara att bibehålla arbetsplatser under ekonomiskt svåra tider som egentligen motiverar en nedskärning av arbetsstyrkan i ett kortsiktigt vinstperspektiv.²⁸⁰ Skyldigheten att främja bolagets intresse utesluter inte att styrelseledamöterna måste beakta olika intressen som gör sig gällande i bolaget.²⁸¹ Taxell tankegång från 1980-talet klingar långt från den kortsiktiga vinstperspektiv som härskar under 2000-talet. Indirekt förbjuder bolagsrätten att verksamheten har något annat syfte än att främja aktieägarnas intressen, om inte annat stadgas i bolagsordningen. Taxell tankegångar härstammar från en tid då styrelsen kunde bestå av representanter från intresseorganisationer och det låg i de ledamöternas intresse att möta sina uppdragsgivares behov, även om ledamöterna skulle agera självständigt utan påtryckningar. Taxell beskriver ett aktiebolag som en enhet inom vilka olika intressen gör sig gällande och kämpar om att bli tillgodosedda.²⁸² Idag kan vi se att vinstsyftet och aktieägarnas intresse har blivit det intresse som prioriteras högre än andra intressen i bolaget.

---

²⁷⁷ Hannula m.fl (2014) s. 109

²⁷⁸ Mäntysaari (2013) s. 582, RP 109/2005 s.45

²⁷⁹ Rätten att företräda bolaget begränsas genom verksamhetsområdet stadgad i ABL 6 kap. 27 § 2 mom.

²⁸⁰ Taxell (1983) s. 61

²⁸¹ Taxell (1983) s. 59

²⁸² Taxell (1983) s. 63

4.2.2 Utökning av ledningens uppgift

Inom bolagsrätten finns potential att arbeta för hållbarhet. Som konstaterats ovan är ledningen i en central nyckelposition om det ska ske en förändring med fokus på icke-finansiell information eftersom det är de som drar upp strategier och riktlinjer för bolaget. Ledningen har en skyldighet att arbeta för bolagets bästa och inom termen ”*främja bolagets intressen*” finns det rum för ett starkt hållbarhetstänkande som inte går emot vinstsyftet i aktiebolagslagen.²⁸³ Dock är ledningens skyldighet att arbeta långsiktigt för hållbarhet inte starkt förankrat i bolagsrätten.

Sjåfjell och Richardson presenterar ett förslag om att ledningen kunde förses med en skyldighet till ett långsiktigt förvaltarekap, ”*long-term stewardship*”. Ledningens uppgift skulle vara att förvalta verksamheten på ett sätt som respekterar miljön. En liknande skyldighet föreslås också påföras direkt på bolag för att utvidga ledningens ansvar samt för att utöka de ekonomiska möjligheterna till ersättning vid skadeståndsanspråk vid försumligt beteende.²⁸⁴ De som bryter mot denna skyldighet kunde genom juridiska processer bli ersättningsskyldiga gentemot kränkta personer. En sådan skyldighet kräver att man utvecklar parametrar och meningsfulla sanktioner vid överträdelser.²⁸⁵

Begreppet långsiktig tidsperiod är svårt att definiera och utan en fastställd tidsram är det svårt att skapa en juridisk ram kring begreppet långsiktighet som man kan jobba med. Ifall ett företag har lyckats med sin hållbarhet kan bevisas först kanske efter flera årtionden då juridisk gottgörelse är överflödigt.²⁸⁶ Aktieägare eller andra intressenter är antagligen ovilliga att stämma aktiebolaget eftersom det påverkar dem själva i deras roll som aktieägare. Det föreslås därför att stater eller NGOs kunde fungera som vakthundar och övervaka att bolagen följer skyldigheten att rapportera om hur de främjar verksamheten på långsikt.²⁸⁷

Övervakningen av det långsiktiga förvaltarekapet föreslås vara en förändring av den finansiella rapporteringen. Ifall företag vore förpliktigade att kontinuerligt rapportera om

---

²⁸³ Sjåfjell & Richardson (2015) s. 318

²⁸⁴ Sjåfjell & Richardson (2015) s. 327

²⁸⁵ Sjåfjell & Richardson (2015) s. 327-328

²⁸⁶ Sjåfjell & Richardson (2015) s. 327

²⁸⁷ Sjåfjell & Richardson (2015) s. 329

hur de främjar bolagets bästa på långsikt kunde både övervakning av bolagets verksamhet och dialogen om hållbarhet inom bolag, men även mellan bolag och sidogrupperna förbättras. Rapporteringen borde innehålla information om verksamhetens miljöpåverkan och vilka steg som gjorts för att reducera negativ risk. En sådan rapportering kunde underlätta övervakningen av hållbarhetsarbetet, men även öppna upp för diskussion mellan företag i hållbarhetsfrågor och även mellan företag och deras externa intressenter.²⁸⁸

Stora aktiebolag har redan en skyldighet att rapportera all ovanstående information på flertalet grunder såsom Finsk kod för bolagsstyrning, bokföringslagen och aktiebolagslagen.²⁸⁹ Skyldigheten att rapportera icke-finansiell information får en starkare förankring i och med direktiv 2014/95/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy. Problemet är att det finns för många möjligheter att undvika rapporteringen och sviktande kvaliteten på den rapportering av icke-finansiell information som görs. En principiell skyldighet att arbeta långsiktigt för aktiebolaget finns därmed redan, problemet är avsaknaden av sanktioner samt brister i övervakningen av rapportering vilket gör att aktiebolag av uppsåt eller av oaktsamhet kan undvika skyldigheten att rapportera om icke-finansiell information på ett långsiktigt sätt. Små och medelstora bolag har ingen skyldighet att rapportera icke-finansiell information och synen på ett långsiktigt förvalterskap skiljer sig även i den typen av aktiebolag. I små och medelstora bolag är ägarstrukturen ofta sådan att ledningen och ägarskapet är starkt ihopkopplat och det finns ett indirekt större personligt ansvar än i stora, ofta noterade bolag.²⁹⁰ Ett långsiktigt förvalterskap kunde förtydliga det långsiktiga, personliga ansvaret som ledningen i små och medelstora bolag ofta i praktiken redan har.

4.3 Ledningens skadeståndsansvar

Avhandlingen syftar till att klargöra vilket ansvar ledningen har för icke-finansiell information och dess rapportering. För att klargöra vilket ansvar ledningen har och i vilka situationer ledningen kan bli ersättningskyldiga gentemot bolaget behövs en redogörelse för ledningens skadeståndsskyldighet.

---

²⁸⁸ Sjäfell & Richardson (2015) s.328

²⁸⁹ Se kapitel två

²⁹⁰ Almlöf (2014) s. 86

Terminologin i skadeståndsrätt på svenska varierar i rättslitteraturen. Det motiverar en definition av de termer som används i avhandlingen.²⁹¹ Lagen använder termerna *uppsåt* och *oaktsamhet*. Hädanefter kommer order vållande att användas som en gemensam beteckning när texten refererar till uppsåt eller oaktsamhet. Ordet vållande kan även ersättas med ordet culpa. Ansvar enligt culparegeln betyder ansvar för uppsåt eller oaktsamhet. Ordet försummelse syftar främst på situationer gällande oaktsamhet, men ordet kan även användas vid en beskrivning av situationer som avser uppsåt.²⁹²

Aktiebolagslagen 22 kap. 1 § stadgar om ledningens skadeståndsskyldighet enligt följande.

”En styrelseledamot, en förvaltningsrådsledamot och verkställande direktören ska ersätta skada som de i sitt uppdrag, i strid med den omsorgsplikt som föreskrivs i 1 kap. 8 §, uppsåtligen eller av oaktsamhet har orsakat bolaget.

En styrelseledamot, en förvaltningsrådsledamot och verkställande direktören ska också ersätta skada som de i sitt uppdrag annars i strid med denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av oaktsamhet har orsakat bolaget, en aktieägare eller någon annan”

Första momentet i paragrafen innebär att en person som hör till ledningen och bryter mot sin omsorgsplikt är skyldig att ersätta *bolaget* för den skada som hen orsakat uppsåtligen eller av oaktsamhet. Andra momentet i paragrafen syftar till situationer där ledningen handlat i strid med ABL eller bolagsordningen uppsåtligen eller av oaktsamhet och skada har orsakats *bolaget, en aktieägare eller någon annan*. Sammanfattningsvis kan därmed ledningen bli skadeståndsskyldig gentemot bolaget med grund i paragrafens bägge moment, 1) om de bryter mot omsorgsplikten i ABL 1 kap. 8 § och 2) om de i övrigt bryter mot ABL eller bolagsordningen. Ledningen kan inte bli ersättningskyldig gentemot aktieägare eller någon annan med grund i att de brutit mot omsorgsplikten i ABL 1 kap. 8§. Dock kan man anse att omsorgsplikten har blivit åsidosatt per automatik i de fall ledningen har brutit mot ABL eller bolagsordningen. Avhandlingens syfte är att redogöra för ledningens ansvar gentemot bolaget och därför kommer detta kapitel inte gå djupare in på skadeståndsskyldigheten gentemot aktieägare eller annan person.

---

²⁹¹ Ordet oaktsamhet har i svensk rätt kunnat betecknas med ordet ”vårdslöshet”. Termen grov vårdslöshet används även i nutid för grov oaktsamhet. Synonym till oaktsamhet och vårdslöshet är ordet ”ovarsamhet”. Se mer i Hellner & Radetzki (2014) s. 121

²⁹² Hellner & Radetzki (2014) s. 121

Enligt skadeståndslagen (412/1974) ersätts ekonomisk skada som inte står i samband med en person- eller sakskada om skadan orsakats genom en straffbar handling eller om det finns synnerligen vägande skäl.²⁹³ Ekonomisk skada utan koppling till person- eller sakskada kallas ren förmögenhetsskada.²⁹⁴ Ersättnings för ekonomisk skada enligt skadeståndsrätten förekommer ytterst sällan.²⁹⁵ Ledningen kan enbart bli skadeståndsskyldig för ekonomisk skada.²⁹⁶ Skada som ersätts enligt omsorgsplikten kan exempelvis vara extra kostnader som orsakats bolaget och att bolaget inte får motsvarande intäkter eller andra förmåner.²⁹⁷ Skada kan uppstå exempelvis om ledningen ingår avtal som går emot bolagets intresse eller på grund av följer av att ledningen har försummat förpliktelser som har grund i statliga förpliktelser.²⁹⁸ Skadan ska vara synlig och identifierbar och skadan kan exempelvis synas i bolagets förmögenhetsställning. Om aktiekursen försämras eller om aktierna överhuvudtaget inte går att sälja räknas även det som en skada som kan ersättas enligt ledningens skadeståndsskyldighet. Dock så är det svårare att få ersättning för en skada där det finns en lång händelsekedja och där det finns flera faktorer som har inverkat på skadan.²⁹⁹

Storleken på ersättningen är beroende på skadans omfattning och i vilken utsträckning skadan är ersättningsgill. För att ledningen ska kunna dömas till skadeståndsansvar måste därmed skadan vara fullbordad. En styrelseledamot eller VD som agerat oaktsamt eller vårdslöst kan inte bli skadeståndsskyldig om inte någon skada har uppstått.³⁰⁰

En person ur ledningen kan enbart bli ersättningsskyldig för skada som hen har orsakat i fullgörande av sitt uppdrag.³⁰¹ Frågan gällande vem som hör till ledningen baserar sig på den faktiska situationen. En person sköter om och tar beslut om bolagets verksamhet på ett sådant sätt som går under ledningens ansvarsområden kan bli skadeståndsansvarig enligt ABL 22 kap.1 §, även om personen inte de facto är anmäld till handelsregistret.³⁰²

---

²⁹³ 31.5.1974/412 5 kap. 1 § (16.6.2004/509)

²⁹⁴ Svernlöf (2012) s. 52

²⁹⁵ Hannula m.fl (2014) s. 111

²⁹⁶ Hannula m.fl (2014) s. 117

²⁹⁷ Hannula m.fl. (2014) s. 99

²⁹⁸ Hannula m.fl. (2014) s. 117

²⁹⁹ Hannula m.fl. (2014) s. 117

³⁰⁰ Svernlöf (2012) s.52

³⁰¹ Mähönen & Villa (2010) s. 447

³⁰² Mähönen & Villa (2010) s.453

Styrelser i Finland består främst av externa ledamöter vilket innebär att de inte står i anställningsförhållande till bolaget.³⁰³ Eftersom ledningen i normala fall inte står i anställningsförhållande till bolaget så tillämpas inte skadeståndslagens 3 kap. 1 § 1 mom.³⁰⁴

Vid bedömning av ledningens skadeståndsansvar anses åtgärder fria från skadeståndsansvar om följande tre punkter uppfylls. 1) ledningen har agerat i enlighet med ABL, bolagsordningen samt andra lagar. 2) ledningen värderar beslut med aktsamhet, tar fram tillräcklig information innan beslutet tas och förhållandet mellan risk och vinst är acceptabelt och 3) ledningen har haft bolagets bästa framför ögonen och ingen i styrelsen har tagit ett beslut som jävig.³⁰⁵

4.3.1 Kausalitetssamband

För att ledningen ska bli skadeståndsskyldig krävs ett orsakssamband mellan skadan och ledningens handlande. Orsakssambandet kräver att det finns en identifierad åtgärd som har koppling till skadan. Dock så räknas försummelser som en sådan identifierbar åtgärd som uppfyller orsakssambandet.³⁰⁶

Orsakssambandet analyseras ut två perspektiv. Tillräcklig betingelse innebär att en åtgärd är tillräcklig för att skadan ska uppstå. Nödvändig betingelse föreligger om skadan inte skulle ha inträffat utan en viss åtgärd eller beslut.³⁰⁷ Styrelsen har ett tillsynsansvar och om det visas att skadan skulle ha uppstått även om ledningen hade utövat bättre tillsyn kan ledningen inte anses skadeståndsansvariga.³⁰⁸ Inom bolagsrätten har argumenterats för att beviskraven för ett adekvat orsakssamband inte skulle vara särskilt höga. Det skulle vara tillräckligt att ledningens vårdslöshet är en bidragande orsak till att skadan har uppstått.³⁰⁹

---

³⁰³ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 22

³⁰⁴ Mähönen & Villa (2010) s. 445 Skadeståndslag 31.5.1974/412.

³⁰⁵ Hannula m.fl. (2014) s.99

³⁰⁶ Hannula m.fl. (2014) s. 120

³⁰⁷ Svernlöf (2012) s. 70

³⁰⁸ Svernlöf (2012) s. 70

³⁰⁹ Svernlöf (2012) s.73

4.3.2 Culpabedömning

Eftersom skadeståndsansvar enligt ABL förutsätter uppsåt eller oaktsamhet krävs en culpabedömning när ledningen anklagas för att ha brutit mot omsorgsplikten. Culpabedömning avser bedömningen av den grad av oaktsamhet som medför skadeståndsskyldighet.³¹⁰ Culpabedömningen inleds med den grundläggande frågan om en person i ledningen borde ha handlat på annat sätt än hen gjort.³¹¹ Om det inte finns bestämmelser eller standarder som ger en norm för vilket handlande som beskrivs som aktsamt måste en avvägning göras mellan risk och mothänsyn.³¹² Inom culpabedömningen försöker man skapa handlingsregler som ska ge vägledning för korrekt handlande i olika situationer. Funktionen med culparegeln kan beskrivas som en värderande avvägningsnorm vid den rättsliga bedömningen av ett handlande som orsakat fara och eller skada och eventuell mothänsyn. Användandet av culparegeln blir därmed mera än enbart en bedömning, det blir en värdering av ett specifikt handlande.³¹³

Enligt Hellner är det fyra allmänna faktorer som påverkar bedömningen gällande aktsamhet i skadeståndsrätt. För det första risken för att skadan ska inträffa, för det andra den sannolika skadans storlek, för de tredje möjlighet att förekomma skadan och för det fjärde den handlandes möjligheter att inse risken för skada.³¹⁴ Alla dessa faktor vägs mot varandra och bildar en helhetsbedömning gällande culpaansvaret och om omständigheterna kunde ha krävt ett annat handlande.³¹⁵ Den fjärde punkten, möjligheten att inse risken för skada innehåller en subjektiv sida av culpabedömningen, insåg eller borde ledningen ha insett risken för skada? Bedömningen ska ske objektivt och inte utgå från personliga förmågor eller hur en medlem sköter sina personliga angelägenheter. Andersson har skapat två grundfrågor i culpabedömningen utgående från dessa fyra faktorer. För det första bör dessa fyra faktorer identifieras och konkretiseras och sedan bör en normativt värderande avvägning utföras av dessa faktorer och den mothänsyn som kan diskuteras med anledning av den inträffade händelsen.³¹⁶

---

³¹⁰ Hellner & Radetzki (2014) s. 121

³¹¹ Hellner & Radetzki (2014) s.122-123

³¹² Andersson (2013) s. 69 Mothänsyn innebär att hänsyn måste tas till skyddet för vissa erkända rättigheter och handlingsfrihet. Se Agell (1962) s. 123

³¹³ Andersson (2013) s. 63

³¹⁴ Hellner & Radetzki (2014) s. 128-129

³¹⁵ Hellner & Radetzki (2014) s. 128

³¹⁶ Anderson (2013) s. 70

I allmän skadeståndsrätt väger domstolen riskerna för skada och kostnaderna av förebyggande åtgärder mot varandra. Om sannolikheten för skada är större så är även ansvaret att handla aktsamt större. Både den allmänna situationen och de specifika omständigheterna i fallet ligger som grund i bedömningen över vilka möjligheter en person har haft att förutse riskerna med sitt handlande.³¹⁷ Culpabedömningen kan inte begränsas till en strikt bedömning av en enskild handling. Ansvarsskyldighet kan även uppstå om en person genom sitt handlande har satt sig i en sådan situation att det inte längre går att handla på ett acceptabelt sätt.³¹⁸ Om en person i ledningen har försummat att utreda en fråga och slutresultatet därmed inte går att förändra i brådskan så kan personen räknas som ansvarig och bli skadeståndsskyldig.³¹⁹

Inom bolagsrätten påverkas culpabedömningen även av följande tre huvudprinciper. För det första påverkar den osäkerhet som affärsverksamheten präglas av, för det andra så tas det alltid i beaktande att till all affärsverksamhet hör ett visst risktagande och för det tredje så påverkar bolagets verksamhetsområde.³²⁰ Risktagning är ett naturligt moment i affärsverksamheten och omsorgsnivån påverkas av de risker som är förenade med ett beslut. Ledningen är därmed inte ansvarig för affärsmässiga fel eller förluster, om besluten har tagits med omsorg.³²¹ Om ett beslut gäller en motpart till bolaget som tillhör ledamotens närmaste krets ska omsorgsplikten dock tolkas strikt.³²² Omsorgsskyldigheten är också beroende av hur pass mycket risk en åtgärd omfattar. Desto större risk, ju strängare omsorgsskyldighet.³²³

Gällande risktagning i affärsverksamhet kan referenser dras till den engelska termen Business Judgement Rule ("BJR").³²⁴ Det är en vedertagen princip i Anglo-amerikansk rätt, men den omnämns även i förarbetet till ABL. Den omsorgsplikt som avses ABL 1 kap. 8 § innebär att tillräcklig omsorgsfullhet anses ha iakttagits när ett avgörande baseras på sådan relevant information som situationer kräver, när informationen har lagts till

---

³¹⁷ Hellner & Radetzki (2014) s. 129

³¹⁸ Savela (2015) s.27

³¹⁹ Savela (2015) s.27

³²⁰ Lukander (2012) Se <http://www.lrhto.fi/artikkelit/yhtiooikeus/osakeyhtion-hallituksen-vastuu/>

³²¹ Mähönen & Villa (2010) s. 217

³²² RP 109/2005 s.41

³²³ Hannula m.fl (2014) s. 82

³²⁴ På finska används termen vastuu liiketoimintariskeistä se Hannula m.fl (2014) s.104. På svenska används övergripande den engelska termen Business Judgement Rule.

grund för ett konsekvent beslut eller någon annan åtgärd och när beslutet eller åtgärden i fråga inte har påverkats av intressekonflikter mellan ledningens medlemmar.³²⁵

Business Judgement Rule bygger på tanken att en styrelse som gör ett beslut baserat på tillräckliga bakgrundsfakta och i god tro gör det bästa för bolaget. All affärsverksamhet innehåller risktagande i någon form och alla affärsbeslut som tas leder inte till ett önskat resultat.³²⁶ Därmed blir styrelsen inte ansvarig för beslut de tagit om det är fråga om styrelsen har behandlat saken och tagit de facto ett beslut. BJR innehåller inget passivitetsskydd, vilket innebär att regeln inte skyddar styrelsen enbart på den grunden att de inte har tagit ett beslut. Styrelsen måste även ha undersökt frågan och skaffat fram relevant information att grunda sitt beslut på. Till grund för beslutet bör alla inverkanse faktorer utredas som rimligen kan krävas. Styrelsens beslut får heller inte vara helt grundlösa och orationella. Beslut ska ha en affärsmässig grund baserad på korrekt fakta.

BJR skyddar inte en styrelse vid beslut där det har funnits intressekonflikter mellan styrelsen och bolaget. BJR skyddar uttryckligen enbart vid god tro. En styrelse som överskridit sin behörighet eller gjort lagöverträdelse skyddas inte. Likaså skyddas inte grov eller avsiktlig oaktsamhet.³²⁷ Skadeståndsansvar väcks om ledningen av oaktsamhet inte beaktat risken i proportion till avkastningen i sitt beslutsfattande eller om de visste eller objektivt borde ha vetat att risken var oacceptabelt hög. Det är svårt att dra gränsen för när dessa faktum är uppfyllda och i praktiken sker bedömningen från fall till fall i culpabedömningen.³²⁸

Tvister gällande ifall ett beslut låg i bolagets intresse eller inte förekommer sällan på grund av BJR. Beslut gällande företagsverksamhet innehåller oftast ett riskmoment och styrelse och ledning måste kunna ta beslut med vetskapen om att de inte kommer att ställas till svar för ett beslut som i framtiden visade sig ha negativa påföljder.³²⁹ Scenariot att ledningen skulle bli ansvariga för alla beslut som i efterhand visade sig vara felaktiga skapar ett omöjligt företagsklimat. Företagande handlar om att hantera risker men det är omöjligt att komma ifrån riskmomentet. Det är avgörande vilken information ledningen

---

³²⁵ RP 109/2005 s. 41

³²⁶ Hannula m.fl. (2014) s.104

³²⁷ Mähönen & Villa (2010) s. 461 se också Mähönen & Villa (2016) s. 401

³²⁸ Hannula m.fl. (2014) s. 105

³²⁹ Sjäfäll (2015) s.113

hade vid tidpunkten för åtgärden, vad de visste eller borde ha vetat om riskerna med beslutet.³³⁰ Det är heller inte möjligt att anse att ledningen ska ta beakta alla risker som finns eftersom det kunde äta upp all den möjliga avkastning som en åtgärd kunde inbringa. Ledningen har ingen skyldighet att förbereda sig på högst ovanliga eller osannolika risker.³³¹ Utredningen om ledningen har följt sin skyldighet att agera aktsamt görs alltid i efterhand och där blir skriftlig dokumentation viktigt beslutsunderlag.³³² Hurudant handlande som bedöms vara tillräckligt omsorgsfullt bedöms i sista hand i domstol för varje enskilt fall.³³³

Traditionellt har culpabedömningen gjorts utgående från tanken om den gode familjefadern. Har en person underlåtit att iaktta den grad av aktsamhet som kännetecknar en god familjefader?³³⁴ Familjefadern beskrivs som en vanlig man, han är värderingsmässigt god, men som alla människor är han inte perfekt och kan därmed begå misstag.³³⁵ En culpabedömning enligt den gode familjefadern, *bonus pater familias*³³⁶ ger en enkel standard för flertalet situationer. Problemet är dock att verkligheten kräver mer invecklade bedömningar.³³⁷ Bonus pater familias utgår från att vi har en gemensam moraluppfattning i samhället, och eftersom vi lever i ett föränderligt samhälle med olika värderingar av begreppet moral så fungerar det inte att använda den gode familjefadern som en vedertagen norm.³³⁸

Skadeståndsrätten har i tidigare diskussioner fokuserat på en skuld tanke, där ett felaktigt beteende ställ mot ett korrekt beteende, såsom i fallet med den gode familjefadern. I den tanken så finns en koppling till ett ogillande av handlingssätt.³³⁹ Moraluppfattningen i samhället om vad som är ett godkänt handlingssätt lever konstant och är föränderlig. Därmed måste också sedvana leva och tolkas i enlighet med den allmänna

---

³³⁰ Hannula m.fl. (2014) s. 105

³³¹ Hannula m.fl (2014) s. 105

³³² <http://www.lrhto.fi/artikkelit/yhtiooikeus/osakeyhtion-hallituksen-vastuu/>

³³³ Savela (2015) s. 59

³³⁴ Hellner & Radetzki (2014) s.122-123

³³⁵ Andersson (2013) s. 65

³³⁶ Bonus pater familias innebär att man gör en jämförelse med sedvana, det vill säga den aktsamhet som allmänt iaktas i en liknande situation. Hellner & Radetzki (2014) s.122-123

³³⁷ Hellner & Radetzki (2014) s, 121-123

³³⁸ Andersson (2013) s. 65

³³⁹ Andersson (2013) s. 64

moraluppfattningen.³⁴⁰ Culpabedömningen strävar till att bedöma den *erforderliga* aktsamheten, och inte enbart den *sedvanliga* aktsamheten.³⁴¹

Gamla begreppsmönster inom skadeståndsrätten styr den nya diskursens formuleringar.³⁴² Agell skriver på 1960-talet att domstolarna inte känner sig ovillkorligt bundna av en rådande sedvana. Det förekom att ett allmänt brukat handlingssätt stämplades av domstolar som förkastligt och skadeståndsgrundande om sedvanan ansetts alltför slapp. Dock skulle sedvanan relativt klart anses otillfredsställande för att den skulle kunna ignoreras.³⁴³ När man läser Agells tankar så bildas en intressant frågeställning om detsamma kan ske idag? Om sedvanan inom culpabedömningen gällande ledningens ansvar klart anses otillfredsställande enligt samhällets och domstolens moraluppfattning, kan sedvana ändras? Det uppstår ett vakuum där det blir oklart om det är bolagsstämman, samhället eller domstolen som ska värdera ledningens handlande och skapa ny sedvana för vad som är tillåtet eller inte.

Vi har sett att gällande finansiell information får ledningen ett allt strängare rapporterings- och informationsansvar.³⁴⁴ Kan man tänka sig att de svaga sanktionsmöjligheterna vid rapportering av icke-finansiell information möjliggör en förändring i samhällets värdering av ledningens handlande och därmed öppnar upp för ett paradigm skifte? Om samhället gör en annorlunda värdering av vad som anses som acceptabelt ledarskap så kunde en förändring ske av ledningens ansvar utan att någon förändring behövs av den bolagsrätt vi har idag.

Culpabedömningen baserar sig på en standard som har sin grund i sedvana, moraluppfattning, författningsföreskrifter eller prejudikat. Domstolar har en egen värdering av vilket beteende som ska anses otillbörligt och skadeståndsgrundande.³⁴⁵ ABL 22 kap. 1 § ger möjlighet att döma ledningen till skadestånd gentemot bolaget med grund i att de brutit mot oaktsamhetsprincipen. Den stora frågan ligger i värderingen av vad som är oaktsamt handlande. Det är inte längre enbart en culpabedömning, för att

---

³⁴⁰ Agell (1993) s. 108

³⁴¹ Andersson (2013) s. 68

³⁴² Andersson (2013) s. 68

³⁴³ Agell (1993) s. 107

³⁴⁴ Exempelvis direktivet om tillhandahållande av icke-finansiell information

³⁴⁵ Agell (1993) s. 109

ledningen ska kunna bli skadeståndsansvarig krävs en *culpavärdering*, som motsvarar den allmänna moraluppfattningen i samhället. Gällande aktsamhet vid rapportering av icke-finansiell information krävs att den underliggande principen om hållbarhet och transparens accepteras och värderas tillräckligt högt för att rapportering av felaktig eller missvisande icke-finansiell information eller avsaknad av icke-finansiell information ska anses som oaktsamt beteende med förhöjd risknivå.

4.3.3 Bevisbörda

Utgångspunkten är att det är styrelsen som beslutar om ärendet som gäller skadestånd gentemot bolaget, men även bolagsstämman kan fatta beslut om ärendet gällande skadestånd gentemot bolaget.³⁴⁶ Bolagsstämman fattar beslut om att väcka talan om skadestånd när det är frågan om en skada som har orsakats av en medlem i styrelsen. Det är även nödvändigt eftersom en ledamot är jävig att fatta beslut gällande sitt eget skadeståndsansvar gentemot bolaget. En ledamot kan även anses vara jävig i frågan gällande en annan styrelseledamot eftersom det blir aktuellt med frågan om hen har försummat sin uppgift att övervaka de övriga ledamöternas agerande. Om beslut gällande väckan av talan fattas i styrelsen så finns det även risk för att styrelsen tar ett beslut som inte främjar bolagets intresse enligt ABL 1 kap. 8 §.³⁴⁷

Finsk processrätt utgår från att bevisbördan ligger hos kärende. Det innebär att den som påstår sig ha rätt till skadestånd vanligen är skyldig att bevisa allmänna förutsättningar för ersättningsansvar finns. Så om ledningen har brutit mot oaktsamhetsplikten enligt ABL 22 kap 1 § 1 mom. och de allmänna principerna i ABL första kapitel så föreligger det på kärende att bevisa att så är fallet, alltså bolaget. Annars skulle första kapitlets principer leda till ett alltför strängt ansvar i avseende hur brett principerna kan tolkas. Ersättningsansvar gentemot annan part än bolaget kräver oaktsamhetspresumtion. Det innebär att ledningen bör bevisa att de handlat omsorgsfullt för att undvika att bli ersättningsansvariga.³⁴⁸ Dock så kan konstateras att när ledningen handlat i strid med ABL eller bolagsordningen har de även ofta handlat i strid med principerna i ABLs första kapitel. Då kan oaktsamhetspresumtion användas.³⁴⁹ Oaktsamhetspresumtion gäller inte

---

³⁴⁶ RP 109/2005 s.195

³⁴⁷ Mähönen & Villa (2010) s. 486

³⁴⁸ RP ABL 109/2005 s. 195

³⁴⁹ RP 106/2005 s. 196-197

vid grov aktsamhet eller vid uppsåt. Då måste den skadelidande själv bevisa sitt påstående.³⁵⁰

I praktiken så är det ofta bara ledningen som har tillgång till sådan information och material som bevisar ifall beslutsfattandet har gått rätt till. Finsk kod för bolagsstyrning kan hjälpa till att i tolkningsfråga avgöra ifall bolagsstyrningen har skett på ett korrekt sätt. Dock så kan koden inte jämföras med lag och vid överträdelse av koden kan inte ABL 22 kap.1 § gällande omsorgsskyldigheten tillämpas.³⁵¹

4.3.4 Ansvarsfrihet

Enligt direktivet så ansvarar styrelseledamöterna kollektivt för att skyldigheten att rapportera icke-finansiell information uppföljs.³⁵² Styrelseledamöterna har ett övervakningsansvar över varandra och hur de enskilda ledamöterna sköter sina uppgifter. Dock innebär det inte att alla medlemmar alltid ansvarar lika för alla styrelsens åtaganden eller försummelse. Ansvar enligt 22 kap. 1 § kräver en utredning över varje enskild person agerande alternativt försummelse.³⁵³ En styrelseledamots skadeståndsansvar bedöms alltid utgående från den personens personliga kunskap och erfarenheter.³⁵⁴ Ansvar i enlighet med ABL 22:1 kräver alltid uppsåt eller oaktsamhet.³⁵⁵

Styrelseordföranden har formellt inget större ansvar än övriga styrelseledamöter.³⁵⁶ En styrelseordförande har dock ofta i praktiken ett större ansvar om hen har tillgång till mer information än övriga styrelseledamöter. Styrelseordförande kan även bli skadeståndsansvarig om hen inte har utfört sina uppgifter som styrelseordförande, såsom att kalla till styrelsemöte eller inte ta upp ett ärende till beredning.³⁵⁷ Savela menar att ett striktare ansvar även kan påföras styrelseordförande om hen mottar en högre ersättning för sitt arbete som styrelseordförande än övriga ledamöter. Det eftersom en högre ersättning skulle motivera ett högre ansvar.³⁵⁸ Det är dock problematiskt att knyta

---

³⁵⁰ Mähönen & Villa (2010) s. 451 och RP 109/2005 s. 196

³⁵¹ Mähönen & Villa (2010) s. 465

³⁵² Se avsnitt 2.2.1

³⁵³ Savela (2015) s. 12 och KKO:1997:110

³⁵⁴ Hannula m.fl (2014) s. 109

³⁵⁵ Mähönen & Villa (2010) s. 482

³⁵⁶ Mähönen & Villa (2010) s.481

³⁵⁷ Hannula m.fl (2014) s. 106

³⁵⁸ Hannula m.fl (2014) s. 107

ansvarsfrågan till ersättningen eftersom ett omvänt resonemang skulle betyda att lägre ersättning motiverar ett lägre ansvar.

Ansvarsfrihet kan ges en styrelseledamot enbart om ledamoten har varit borta på grund av sjukdom eller annan giltig orsak. Ansvarsfrihet kan inte ges enbart på grund av frånvaro eftersom styrelseledamöterna har en skyldighet att aktivt delta i bolagets styrning.³⁵⁹ Om en ledamot är medveten om ett felaktigt förfarande är hen ansvarig för att korrigera det felaktiga beteendet, även om hen varit frånvarande under möten där beslut tagits. Det är svårt att bevisa ett orsakssamband mellan en skada och en frånvarande ledamots vårdslöshet.³⁶⁰ Den som kräver ersättning bör visa att den frånvaron orsakade skadan eller att ledamoten kunde ha förhindrat skadan om hen varit på plats och röstat emot beslutet. Det är en bevisning som lätt blir spekulativ och inte håller bevismässigt. Om en frånvarande ledamot senare godkänner beslutet, om så än bara genom konkluderat handlande, anses hen vara ansvarig.³⁶¹ Om en ledamot som är frånvarande haft vetskap om ett ärende som bör tas upp under ett styrelsemöte ska hen se till att ärendet behandlas, även hen är frånvarande,³⁶² Styrelsen får inte fatta ett beslut om inte alla ledamöter i mån av möjlighet har getts möjlighet att delta i behandlingen av beslutet.³⁶³

En styrelseledamot kan reservera sig mot att bli ansvarig om hen aktivt röstar emot ett beslut eller anmäler avvikande åsikt.³⁶⁴ Jäv räknas inte som en grund för ansvarsfrihet. En jävig person är skyldig att informera resten av styrelsen om relevant information gällande ett beslut, trots att personen själv inte får delta i beslutsfattandet. En styrelseledamot som kan visa att hen fått vilseledande eller felaktig information kan få ansvarsfrihet från det kollektiva ansvaret.³⁶⁵ Beslut som rör rapportering av icke-finansiell information är dock ett mer strategiskt beslut än ett snabbt, operativt beslut. Ansvarsfrihet i frågor som rör rapportering av icke-finansiell information kunde därmed ges ledamöter enbart ifall att de getts vilseledande eller felaktig information eller om de

---

³⁵⁹ Mähönen & Villa (2010) s. 482

³⁶⁰ Savela (2015) s. 37

³⁶¹ Savela (2015) s.38

³⁶² Savela (2015) s.41

³⁶³ ABL 6 kap. 3 §

³⁶⁴ Mähönen & Villa (2010) s. 482

³⁶⁵ Mähönen & Villa (2010) s. 482-483

anmänt avvikande åsikt eller röstat mot ett specifikt beslut i frågan. I praktiken är det dock mycket svårt att bedöma var gränsen för ansvar går.

Enligt huvudregel så är inte en styrelseledamot eller VD ansvarig för beslut som tagits före hen har blivit vald till uppdraget. Det är orimligt att en ledamot eller VD innan hen accepterar sitt uppdrag skulle gå igenom alla beslut och handlingar som hens företrädare gjort. Dock så har hen en skyldighet att försäkra sig om att handlingar som fortgår under hens uppdrag är korrekta. Om hen verkställer ett beslut som tagits av hens företrädare är hen även ansvarig för följderna. En person som nyligen blivit vald till en ledande position kan inte förutsättas veta allt om verksamheten direkt. Hen kan därför inte anses ansvarig i den mån hen inte har hunnit sätta sig in i verksamheten.³⁶⁶

En avgående styrelse måste göra förberedelser inför ett ledningsbyte att den nya styrelsen kan ta vettiga beslut baserat på den tidigare styrelsens förberedelser. Om inte kan den gamla styrelsen bli ansvariga för dåliga beslut som den nya styrelsen gjort eftersom beslutsunderlaget varit bristfälligt.³⁶⁷ Den tidigare ledningen kan även bli ansvarig om de genom sitt handlande har satt den nya ledningen i en situation som det inte går att göra vettiga beslut på grund av tidigare handlingar.³⁶⁸ Det säger sig självt att långsiktiga satsningar på verksamheten är åtgärder som sträcker sig över en längre tidsperiod där ledningen kan bytas ut flertalet gånger. Ledningen kan inte skylla på bristfällig rapportering av icke-finansiell information på en gammal styrelse eller VD. Dock så kan det motivera att information med hänvisningar till tidigare år kan ha sämre underlag.

En person i ledande ställning är dock skyldig att utreda beslut som tagits tidigare, om de anses speciellt betydelsefulla. Bedömningen över vad som är ett speciellt betydelsefullt beslut måste tas utgående från bolagets särdrag, såsom exempelvis storlek. Ett beslut som bolaget är bundet till genom avtal är förstås obligatorisk för bolaget fram till avtalsperiodens slut.³⁶⁹ Ledningen har en skyldighet att avvärja eller minska skador och om de försummar den skyldigheten så kan de bli ansvariga för den tilläggskada som de genom sin försummelse orsakat.³⁷⁰

---

³⁶⁶ Savela (2015) s.18

³⁶⁷ Savela (2015) s.27

³⁶⁸ Savela (2015) s.19

³⁶⁹ Savela (2015) s.19

³⁷⁰ Savela (2015) s.19

Ansvar uppstår när en handling eller försummelse ägt rum, inte när effekten av handlingen eller försummelsen sker. Ansvar för försummelse uppstår i den stund skadan är oundviklig.³⁷¹ Det innebär att ledningen blir ansvarsskyldig för de handlingar och beslut som tas under tiden de innehar sina uppdrag, även om skadeverkningarna uppstår efter deras period som styrelseledamot eller VD är avslutad.³⁷² Det blir svårt att fördela ansvaret mellan den nya och den gamla ledningen om skada har uppstått som har grund i handlingar som gör över flera uppdragsperioder.³⁷³ Om en ledamot inte får tillräckliga uppgifter eller korrekt dokumentation för att sköta sitt uppdrag har hen en orsak att avgå från styrelsearbetet.³⁷⁴

Den högsta ledningen har ett ansvar för vållande vid valet, instruktionen och övervakningen av sina anställda, "*culpa in eligendo, instruendo vel inspiciendo*".³⁷⁵ Det innebär att ledningen är ansvarig för att de vid delegering av ansvar har gett tillräckliga instruktioner. Ledningen har inte rätt att överföra uppgifter och ansvar på lägre instanser i bolaget och därmed undgå ansvar. Överföring av uppgifter får inte rubba den position som bolagsledningen enligt ABL har.³⁷⁶

Har ledningen tillräckligt stor kunskap för att åläggas ett större ansvar än det ekonomiska? Möjligheten finns att det uppstår ett glapp mellan stat och företag och ett ingenmansland bildas där ingen tar ansvar. Sociala frågor och miljöfrågor är komplexa och bolagsledningar har inte nödvändigtvis den tekniska kunskap eller tillräckliga resurser som behövs för att kunna utöva hållbar företagsverksamhet.³⁷⁷ Men det är heller inte meningen att en bolagsledning ska se till hela världens bästa. De ska ansvara för att bolaget rapporterar om möjliga konsekvenser, risker och följder av verksamheten. Det handlar om transparens och rapporteringen och att de tar ett ansvar för den verksamhet de bedriver. Syftet med icke-finansiell information kan inte anses vara att ledningen ska gå utanför sin kompetens.

---

³⁷¹ Savela (2015) s. 26

³⁷² Savela(2015) s. 27

³⁷³ Savela (2015) s.27

³⁷⁴ Savela (2015) s.41

³⁷⁵ Hellner & Radetzki (2014) s. 135

³⁷⁶ Taxell (1983) s. 54

³⁷⁷ Matten m.fl (2003) s 117-118, Newell & Frynas,(2007) s. 678

En intressant frågeställning är om en person i ledningen kan bli skadeståndsskyldig för att ha överskridit sin kompetens och därmed ha fattat ett beslut som inte har affärsekonomiska intressen och inte ligger inom bolagets intresse.³⁷⁸ En ledning som tar ett beslut att verka för hållbarhet och satsar på att verksamheten ska gå i linje med CSR kan inte anses överskrida sin kompetens. Det ligger i ledningens uppgift att utforma en strategi för bolaget och fullfölja den strategin. Ett aktiebolag som har en strategi att beakta miljö och sociala faktorer kan inte anses överskrida sin befogenhet. Det är enligt bolagets strategi och därmed ett beslut som hör till verksamheten och ligger i bolagets intresse.

I frågor där ledningen inte har tillräcklig kompetens måste de kunna lita på råd från sakkunniga inom området. Ett krav är dock att den sakkunniga har valts med tillräcklig omsorg och att ledningen inte har haft någon anledning att tvivla på hans utlåtande. Dock så är ledningen inte fria från ansvar om en sakkunnig gett ett felaktigt utlåtande på grund av att ledningen av oaktsamhet har tillhandahållit hen ett bristfälligt underlag. Ledningen kan heller inte frias från ansvar om ett felaktigt utlåtande från en sakkunnig anses lätt att upptäcka och ärendet är tämligen klart.³⁷⁹

Ledningen bör åtnjuta aktieägarnas förtroende och aktieägarna ska kunna lita på att ledningen driver den företagspolitik som ägarna önskar. Detta behov tillgodoses vid bolagsstämman där aktieägarna bestämmer ledningens personsammansättning.³⁸⁰ Enligt ABL 5 kap. 3 § 2 mom. punkt 3 ska den ordinarie bolagsstämman besluta om ansvarsfrihet för styrelseledamöter, förvaltningsrådsledamöter och verkställande direktören. Ett beslut på bolagsstämman gällande ansvarsfrihet är bindande om bolagsstämman har getts korrekta och tillräckliga uppgifter. Men om det senare visar sig att bolagsstämman inte har getts korrekta eller tillräckliga uppgifter om det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för ersättningsskyldighet är bolaget inte längre bunden vid beslutet.³⁸¹ Beslut om ansvarsfrihet hindrar därmed inte bolagsstämman från att ta beslut om att väcka talan gällande ersättningsskyldighet om de har gett ledningen ansvarsfrihet på oriktiga grunder.³⁸²

---

³⁷⁸ Taxell (1983) s. 29

³⁷⁹ Savela (2015) s. 49

³⁸⁰ Taxell (1983) s. 52

³⁸¹ ABL 22 kap. 6 §

³⁸² Mähönen & Villa (2010) s. 488 och konstateras även i KKO 1997:110

Bolagsstämman måste ges möjlighet att se den större bilden och grunda sitt beslut om ansvarsfrihet på korrekta sakomständigheter. Eftersom ansvarsfrihet på bolagsstämman innebär att ledningens ersättningsskyldighet gentemot bolaget upphör helt så är kravet högt på vad som innebär korrekt och tillräcklig information. Ansvarsfrihet gäller enbart om en försummelse, åtgärd eller orsakande av skada har kommunicerats tillräckligt tydligt till bolagsstämman så att de har fått ta del av händelsen i tillräckligt stor utsträckning.³⁸³ Talan gentemot en styrelseledamot eller VD ska väckas inom fem år från utgången av den räkenskapsperiod under vilken det beslut som fattats eller den åtgärd vidtogs som ligger till grund för talan.³⁸⁴

4.3.5 Revisionsgranskning

Enligt Revisionslagen (1141/2015) 3 kap. 1 § så omfattas aktiebolagets bokföring, bokslut och verksamhetsberättelse samt förvaltning under räkenskapsperioden av revisionsgranskning. I och med det nya direktivet om tillhandahållandet av icke-finansiell information har regeringen framfört en proposition med förslag om ändring av revisionslagen, där verksamhetsberättelsen inte längre omfattas av revisionsobjektet. Det innebär att verksamhetsberättelsen inte skulle granskas efter lagändringen, dock så kvarstår granskning av förvaltningen.³⁸⁵ Granskning av förvaltningen omfattar omständigheter som inte har något direkt samband med bokslutet, men som är väsentliga med avseende på verksamheten hos det aktiebolag som granskas. Det innebär att det kan vara utmanade för revisorn att upptäcka avvikelser och granskning av förvaltningen måste bedömas utifrån väsentlighetsprincipen.³⁸⁶ Motiveringen till att utesluta verksamhetsberättelsen ur revisionsobjektet är att den löpande revisionen helt och hållet ska inriktas på bokslutet. Om verksamhetsberättelsen fortsätts ingå i revisionsobjektet ansågs det vara ett hinder för utvecklingen av verksamhetsberättelserna, speciellt med tanke på kravet att inkludera icke-finansiella rapporter.³⁸⁷

I gällande revisionslag 3 kap. 5 § ska revisorn i revisorsberättelsen ge ett utlåtande om bokslutet och verksamhetsberättelsen ger riktiga och tillräckliga uppgifter om resultatet av sammanslutningens verksamhet och dess ekonomiska ställning enligt det

---

³⁸³ KKO 1997:110

³⁸⁴ ABL 22 kap. 8 §

³⁸⁵ RP 70/2016 s. 26

³⁸⁶ RP 70/2016 s. 12

³⁸⁷ RP 70/2016 s. 20

bokslutsregelverk som följts vid upprättandet. I propositionen föreslås uttrycket ”riktiga och tillräckliga” uppgifter ersättas med benämningen ”rättvisande bild”. I nuläget ska revisorn även uttala sig om uppgifterna i räkenskapsperiodens verksamhetsberättelse och bokslut är konfliktfria. I propositionen föreslås att ordet konfliktfria ändras till enhetliga.³⁸⁸ Trots att verksamhetsberättelsen inte är revisionsobjekt så har revisorn därmed en skyldighet att försäkra sig om att bokslutet och verksamhetsberättelsen är enhetliga och att vissa berättelser, såsom information om icke-finansiell information, förekommer.³⁸⁹ Följden blir att verksamhetsberättelsen fortfarande är föremål för viss granskning, men inte granskas lika noggrant som själva bokslutet.³⁹⁰ Därmed måste revisorn ändå gå igenom verksamhetsberättelsen och försäkra sig om att den innehåller de uppgifter som krävs.³⁹¹

I propositionen föreslås även att revisorn ska ges en skyldighet att ange huruvida revisorn, mot bakgrund av den kännedom om och förståelse för företaget och dess omgivning som denne fått i samband med revisionen, har kunnat identifiera väsentliga felaktigheter i förvaltningsberättelsen och i sådana fall, vilken typ av felaktighet det rör sig om.³⁹² Proposition föreslår även att revisorn i revisorsberättelsen ska kunna ge andra behövliga tilläggsuppgifter om omständigheter som revisorn fäster särskild vikt vid. Dessa tilläggsuppgifter skulle ändå inte innebära ett yttrande med reservation.³⁹³

Revisorn föreslås i propositionen fortsättningsvis ge ett yttrande om sin uppfattning om beviljande av ansvarsfrihet för de ansvarsskyldiga.³⁹⁴ Revisorn ska i revisionsberättelsen anmärka om en styrelsemedlem eller VD har gjort sig skyldig till en gärning eller försummelse som kan medföra skadeståndsskyldighet gentemot bolaget eller brutit mot en lag eller bolagsordning, bolagsavtal eller stadgar.³⁹⁵ Det innebär att revisorn fortfarande agerar vakthund för skadeståndsansvaret i ABL 22 kap. 1 §. Om revisorn inte utger någon anmärkning, kan bolagsstämman anse att de inte har fått tillräckliga uppgifter

---

³⁸⁸ RP 70/2016 s. 27

³⁸⁹ RP 70/2016 s. 13 & s. 20

³⁹⁰ RP 70/2016 s. 20

³⁹¹ RP 70/2016 s. 13

³⁹² RP 70/2016 s. 28

³⁹³ RP 70/2016 s. 30

³⁹⁴ RP 70/2016 s. 29

³⁹⁵ RP 70/2016 s. 66

såsom avses i ABL 22 kap. 6 §. En ren revisionsberättelse har ingen automatisk påverkan på ledningens ansvarsfrihet på bolagsstämman, beslutet om ansvarsfrihet är aktieägarnas.

4.4 Ledningens straffrättsliga ansvar

Förutom ett skadeståndsrättsligt ansvar enligt ABL 22 kap. 1 § finns det skäl att undersöka vilka straffrättsliga ansvar som kan åläggas ledningen i samband med rapportering av icke-finansiell information. Ett straffrättsligt ansvar kan leda till ett skadeståndsrättsligt ansvar gentemot bolaget eftersom ett straffrättsligt ansvar ofta innebär att omsorgsskyldigheten i ABL 1 kap. 8 § har överskridits.

4.4.1 Bokföringsbrott

I ABL 8 kap. 3 § stadgas att bokslutet och verksamhetsberättelsen ska upprättas i enlighet med bokföringslagen och kapitel åtta i ABL. Det innebär att en överträdelse av bokföringslagen även är en överträdelse av ABL. Det innebär att kapitel 22 om ledningens skadeståndsskyldighet blir tillämplig även vid bokföringsbrott.³⁹⁶ Eftersom bokföringsbrott även innebär en överträdelse av ABL kan ledningen bli skadeståndsskyldig gentemot bolaget, aktieägare och även annan som tagit skada för skada som orsakats i samband med bokföringsbrott.

En bokföringsskyldig eller en företrädare för en bokföringsskyldig, exempelvis ledningen tar in oriktiga eller vilseledande uppgifter i bokföringen kan personen dömas för bokföringsbrott till böter eller fängelse i högst två år enligt strafflagen (1889/39)³⁹⁷ Ifall antalet oriktiga och vilseledande uppgifter är mycket stort eller gäller stora summor kan gärningsmannen dömas för grovt bokföringsbrott.³⁹⁸ En person kan dömas till bokföringsbrott enbart om gärningen skett uppsåtligen.³⁹⁹

En VD gör sig lättare skyldig till bokföringsbrott än styrelsen. Detta eftersom det praktiska ansvaret för bokföringen ligger starkare på VD:n och tillsynen över bokföringen är styrelsens ansvar.⁴⁰⁰ Styrelsen ska försäkra sig om att bokslutet är gjort på ett korrekt sätt och att bokslutet ger en tillräcklig och rättvisande bild innan de undertecknar

---

³⁹⁶ Mähönen & Villa (2010) s.464

³⁹⁷ Strafflag 39/19.12.1889 30 kap. 9 § punkt 2.

³⁹⁸ Strafflag 39/19.12.1889 30 kap. 10 §.

³⁹⁹ RP 53/2002 s. 32

⁴⁰⁰ Hannula m.fl. (2014) s. 176

bokslutet. Det räcker inte med att de förlitar sig på revisorns utlåtande för att undgå ansvar för bokföringsbrott och ett möjligt skadeståndsansvar.⁴⁰¹ Det är även straffbart att uppges oriktiga uppgifter i bokföringen även om det inte väsentligt försvårar att få en tillräcklig och rättvis bild av verksamheten. Dock så ska uppgifterna vara sådana att de gör det svårt att få en riktig och rättvisande bild. Det räcker inte med små brister och fel.⁴⁰²

4.4.2 Informationsbrott

Rapportering av icke-finansiell information i form av hållbarhetsrapporteringar har anklagats för att enbart vara ett led i bolagens marknadsföringskampanj utan en reell hållbarhetsstrategi bakom. Enlig 1 § i lag om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (1061/1978) får det i näringsverksamhet inte användas förfarande som strider mot god affärssed.⁴⁰³ I näringsverksamhet får heller inte användas osant eller vilseledande uttryck, som rör egen eller annans näringsverksamhet och som avser inverka på efterfrågan eller utbud av en nytta.⁴⁰⁴

Åklagaren får dock inte väcka åtal för en förseelse som avses i lagen, om inte målsäganden har anmält förseelsen till åtal.⁴⁰⁵ Det innebär att för att åtal ska väckas så måste en konsument eller annan som påverkats av det osanna eller vilseledande uttrycket ta ärendet till domstol. I dessa fall är det inte ledningen som blir ersättningsskyldiga, utan bolaget. Om bolaget blir anklagade för greenwashing och stämda enligt 1 § i lag om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet får en dom med vite en ekonomisk påverkan på bolaget. Ledningen som har beslutat om rapportering av information som innehåller osanna eller vilseledande uttryck gällande verksamheten har därmed inte främjat bolagets intresse. Har de gjort det med uppsåt eller av oaktsamhet påverkar då om de kan bli ersättningsskyldiga gentemot bolaget.

4.4.3 Börspåverkande information

Aktiebolag som lyder under Värdepappersmarknadslagen (746/2012) är förbjudna enligt 3 § att i marknadsföring eller vid uppfyllande av sin informationsskyldighet i enlig med

---

⁴⁰¹ Hannula m.fl (2014) s.177

⁴⁰² RP 53/2002 s. 32-33

⁴⁰³ Lag om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (22.12.1978/1061) 1 §

⁴⁰⁴ Lag om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (22.12.1978/1061) 2 §

⁴⁰⁵ Lag om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet 11 § (31.1.2013/117)

värdepappersmarknadslagen ge osann eller vilseledande information.⁴⁰⁶ Utöver förbudet i 3 § är det en fortlöpande informationsskyldighet enligt sjätte kapitlet och en regelbunden informationsskyldighet enligt sjunde kapitlet i Värdepappersmarknadslagen. Fortlöpande informationsskyldighet innebär att bolaget måste offentliggöra alla beslut och åtgärder som väsentligt kan påverka värdet av värdepappret i fråga.⁴⁰⁷ Den regelbundna informationsskyldigheten ålägger bolaget att ge ut bland annat bokslut och verksamhetsberättelse samt bolagsstyrningsrapport.⁴⁰⁸ Bolagsstyrningsrapporten ska enligt Finsk kod för bolagsstyrning innehålla information om möjliga avvikelser från koden, beskrivningar av bolagsstyrningen och beskrivningar av förfaringssätten för intern kontrollen och de viktigaste inslagen i riskhanteringssystemen.⁴⁰⁹ Bokslutet och verksamhetsberättelsen ska ge en rättvisande bild av bolagets verksamhetsresultat och finansiella ställning. I övrigt ska verksamheten lämna uppgifter om omständigheter som väsentligt kan inverka på offentliga uppköpserbjudanden som avser bolagets värdepapper.⁴¹⁰

Enligt strafflagen 51 kap. 5 § kan den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet underlåter att på behörigt sätt ge information som krävs enligt värdepappersmarknadslagen och som är ägnat att väsentligt påverka värdepapprets värde eller den som uppfyller sin informationsskyldighet enligt värdepappersmarknadslagen men lämnar osanna eller vilseledande uppgifter om värdepappret dömas till informationsbrott som gäller värdepappersmarknaden. Straff för informationsbrott som gäller värdepappersmarknaden är böter eller fängelse i högst två år.⁴¹¹ Om ledningen gör sig skyldig till informationsbrott blir därmed inte ett direkt skadeståndsansvar mot bolaget gällande. Indirekt kan ett skadeståndsansvar uppstå om ledningen genom uppsåt eller oaktsamhet inte främjat bolagets intresse. Informationsbrott kan ge en direkt ekonomisk skada på noterade bolags kursvärde och påverka aktiebolaget negativt.

Förutom den lagstadgade skyldigheten att utge information förekommer det att aktiebolag ger ut mer information i syfte att positivt påverka aktiekursen. Kommunikationen kallas

---

⁴⁰⁶ Värdepappersmarknadslag (14.12.2012/746) 1 kap. 3 §

⁴⁰⁷ Värdepappersmarknadslag 6 kap. 4 §

⁴⁰⁸ Värdepappersmarknadslag 7 kap. 5-7§

⁴⁰⁹ Finsk kod för bolagsstyrning 2015 s. 51-53

⁴¹⁰ Värdepappersmarknadslag 7 kap. 6 §

⁴¹¹ Strafflag (19.12.1889/39) 51 kap. 5 § (14.12.2012/753)

kursvård och kan delas in i kursvårdande informationsspridning genom offentliggörande genom börsens kanaler och spridande av kursvårdande information i kanaler som sker i andra medier.⁴¹² Spridning av falsk information genom frivillig kursvård som ger en felaktig bild av verksamhetens ekonomiska ställning bör kunna omfattas av förbudet mot vilseledande informationsgivning.⁴¹³ Den kursvård som styrelsen utför genom pressmeddelanden, intervjuer eller genom andra mediekanaler måste anses ha oväsentligt kurspåverkan och den får inte vilseleda marknaden för att inte omfattas av förbudet mot vilseledande informationsgivning.⁴¹⁴

Enligt Nasdaqs regler ska noterade bolag publicera information enligt den informationsskyldighet de har enligt Nasdaqs regler i fem år efter offentliggörandet. Bokslut, verksamhetsberättelse, revisors berättelse, halvårsrapport och bolagsstyrningsrapporter ska finnas tillgängligt på hemsidan i åtminstone 10 år.⁴¹⁵

4.4.4 Aktiebolagsförseelse

Enligt ABL 25 kap. 2 § 4 mom. kan den som uppsåtligt bryter mot vad som föreskrivs i ABL om upprättande av bokslut, verksamhetsberättelse eller koncernbokslut eller om slutredovisning vid ett aktiebolags fusion, delning eller likvidation för aktiebolagsförseelse dömas till böter om gärningen inte är ringa. Även grov oaktsamhet är tillräckligt för att dömas. Detta gäller även bokslutets lagenlighet i innehållsligt avseende.⁴¹⁶ Definitionen av aktiebolagsförseelse har fått en bred tolkning och omfattar handlingar av rätt så olika karaktär.⁴¹⁷ Det finns få rättsfall som behandlar aktiebolagsförseelser men i praktiken kan en aktiebolagsförseelse ha betydelse för skadeståndsskyldigheten.⁴¹⁸

---

⁴¹² Wessman (2014) s.421-422

⁴¹³ Wessman (2014) s. 425

⁴¹⁴ Wessman (2014) s. 429

⁴¹⁵ Nasdaq regler s.37 se http://business.nasdaq.com/Docs/Nasdaq-Helsinki-Rules-of-the-Exchange_EN_20160301.pdf Finländska och utländska företag som har emitterat värdepapper har samma skyldighet enligt Värdepappersmarknadslagen 10 kap 5 §.

⁴¹⁶ RP 109/2005 s.212 De gärningar som avses i punkten kan uppfylla också rekvisitet för bokföringsbrott, vilket innebär att de är straffbara enligt strafflagens 30 kap. 9, 9 a eller 10 §. Punkten gäller inte delårsrapporter eller mellanbokslut, eftersom det inte finns några bestämmelser om sådana i förslaget.

⁴¹⁷ Hannula m.fl. (2014) s 181.

⁴¹⁸ Hannula m.fl. (2014) s.181

4.5 Sammanfattning

Ledningens skadeståndsansvar gentemot aktiebolaget är beroende av om de har uppfyllt omsorgsplikten i ABL 1 kap 8 §. Det innebär att om ledningen med uppsåt eller av oaktsamhet har brutit omsorgsplikten och inte främjat bolagets intresse kan de bli skadeståndsansvariga mot bolaget. Utredningen omfattar en culpabedömning och ett orsakssamband. Vid rapportering av icke-finansiell information är det i första hand aktieägarna som bedömer om ledningen agerat på ett sådant sätt att det kan anses att de inte främjat bolagets intresse och inte kan beviljas ansvarsfrihet. Det öppnar upp för en utredning om det finns ett samband mellan en skada och ledningens agerade. Otillräcklig och felaktig icke-finansiell information ska ha ett orsakssamband med ledningens agerande för att ett skadeståndsansvar ska uppkomma. Ledningen har även ett straffrättsligt ansvar för den rapporterade informationen. Det straffrättsliga ansvaret är större för noterade bolag eftersom de omfattas av reglerna för börspåverkande information. Det straffrättsliga ansvaret kan aktualisera ett skadeståndsansvar eftersom den förtydligar sambandet mellan en ekonomisk skada och ett felaktigt agerande från ledningens sida.

Situationen att ledningen skulle bli ansvariga för icke-finansiell information och dess rapportering med grund i att förfarandet strider mot verksamhetens syfte är liten. De ökande kostnaderna för rapportering och uppföljning av icke-finansiell information kan dock ses som en identifierbar skada och orsakssambandet mellan skadan och åtgärden är även synligt, vilket motiverar ett skadeståndsansvar. Business Judgement Rule skyddar då ledningen mot ett skadeståndsansvar. Om ledningen tar beslut och vidtar åtgärder gällande sociala och miljörelaterade aspekter som går emot vinstsyftet genom att kortsiktigt reducera vinsten eller avkastningen kan BJR skydda ledningen. Så länge åtgärden är motiverad med långsiktig tillväxt, riskhantering eller samhällelig påverkan kan BJR agera som en skyddsmur. En domstol skulle högst osannolikt argumentera mot ett beslut som baserar sig på långsiktiga tillväxtanalyser.⁴¹⁹

Följande kapitel kommer ge exempel på hur den icke-finansiella informationen kan ha en ekonomisk påverkan på verksamheten och avhandlingen avslutades därefter med en genomgång av problemområden och en slutsats som ger svar på forskningsfrågorna.

---

⁴¹⁹ Sjäffell, Johnston, Anker-Sorensen & Milton (2015) s. 120

5 Slutsats och praktiska exempel på den icke-finansiella informationens påverkan på aktiebolagets verksamhet

5.1 Inledning

Rapportering av icke-finansiell information utöver de lagstadgade kraven i ABL och bokföringslagen är en frivillig åtgärd men kan i praktiken bli en obligatorisk åtgärd eftersom det är nödvändigt för att skapa ekonomiskt mervärde och därmed skapa vinst.⁴²⁰ Trycket från sidogrupper och offentligheten kan tvinga bolag att rapportera om vissa känsliga områden av verksamheten även om de inte är tvingade enligt lag. Det eftersom sådan rapportering skapar ett ekonomiskt mervärde för aktiebolaget.⁴²¹ Juridiskt sett är ansvarsfrågan bunden till de krav som lagstiftningen ställer på ledningen men det är även på ledningens ansvar att hållbarhet och företagsansvar implementeras in i företagen. Det gäller både de obligatoriska bestämmelserna samt allt det frivilliga som går utöver de lagstadgade bestämmelserna.⁴²² Ifall aktiebolag väljer att inte rapportera om känsliga områden av verksamheten trots trycket från offentligheten uppstår en risk för negativa ekonomiska följder. Detsamma gäller om bolaget ignorerar känsliga delar av verksamheten inom området för icke-finansiell information och undviker transparens. Bolag som drabbas av skandaler inom exempelvis miljö, samhälle, etik eller bolagsstyrning riskerar skada på bolaget och aktiernas värde.

Nedan följer tre aktuella exempel på hur företagsskandaler i relation till icke-finansiella händelser kan påverka ett aktiebolag finansiellt. Avsikten med redogörelsen är inte att ta ställning till de aktuella fallen utan de ska fungera som en illustration över möjliga risker anknutna till icke-finansiell information. Avhandlingen avslutas därefter genom att belysa problemområden inom ledningens ansvar för icke-finansiell information och dess rapportering samt med en sammanfattande slutsats.

---

⁴²⁰ Ekonomiskt mervärde i detta sammanhang betyder ekonomiskt mervärde rent allmänt, exempelvis god publicitet som kommer att bidra till aktiebolagets ekonomiska framgång och har ett värde som har betydelse ekonomiskt även om det inte mäts direkt. Ekonomiskt mervärde i denna text syftar inte till det ekonomiska uttrycket Economic value added, EVA som är ett matematiskt mått på företagets lönsamhet.

⁴²¹ Knuutinen (2014) s. 95

⁴²² Clarke (2015) s.149

5.2 Den icke-finansiella informationens påverkan på verksamheten – praktiska exempel

Det första exemplet behandlar mediauppmärksamheten kring den svenska banken Swedbank under vintern 2015 och våren 2016. Ledningen anklagades för ogiltiga fastighetsaffärer, bolagets VD anmäldes till finansinspektionen på grund av suspekta aktieaffärer och styrelseordförande fick lämna sin post eftersom han inte längre hade aktieägarnas förtroende. Före bolagstämman meddelade Aktiespararna som representerar småsparare att de kommer att kräva att aktiebolagets styrelseordförande inte beviljas ansvarsfrihet på bolagsstämman.⁴²³ På bolagstämman den femte april 2016 beviljades varken aktiebolagets styrelseordförande eller VD:n ansvarsfrihet, trots att revisor hade lämnat en ren revisorsberättelse och rekommenderat att ledningen skulle ges ansvarsfrihet. Det öppnar upp för personligt skadeståndsansvar för både styrelseordförande och VD för skada som orsakats aktieägarna eller bolaget.⁴²⁴

När skandalen var som störst i februari 2016 i och med anmälan till finansinspektionen mot bolagets VD så sjönk aktien från den femte februari till den 11 februari från 175,30 till 152,20 svenska kronor. Reaktionen var dock kortvarig och de senaste tre månaderna kan man se en nedgång på -3,84 %.⁴²⁵ Den 31 mars 2016 utkom nyheten om att styrelseordförande i bolaget inte får förnyat förtroende. Den dagen steg bolaget aktiekurs. Det går inte att dra en slutsats vad som varit avgörande för den stigande aktiekursen men det går att tolka en stigande kurs som att marknaden reagerar positivt på att en person i ledande ställning byts ut vilket signalerar ansvar.

Noterade bolags aktiekurs är ett direkt mått på bolagets värde och aktiekursen kan därmed vara ett mått på en möjlig skada som påförts bolaget. Om aktiens värde försämras kraftigt på långsikt har en reell skada uppstått för bolaget. På lång sikt baserar sig aktiekursen på bolagets vinster och dividendutbetalningar men kortsiktigt påverkas kursen av flertalet faktorer, exempelvis räntan, skatter, samhällstrender, förändringar i bolaget och rykten.⁴²⁶

---

⁴²³ Se DN 31.3.2016 s.8-12 och DI 30.3.2016

⁴²⁴ Lucas i DN 5.4.2015

⁴²⁵ <https://www.nordnet.se/mux/web/marknaden/aktiehemsidan/index.html?identifier=120&marketid=11>

⁴²⁶ Nasdaqs hemsida Vad bestämmer priset på aktier? Se mer <http://www.nasdaqomxnordic.com/utbildning/aktier/vadbestammerprisetpaaktier?languageId=3>

Kursen påverkas också till stor del på förväntningarna på bolaget inför framtiden.⁴²⁷ Enbart en försämring av aktiekursen är som identifierbar skada för ett skadeståndsansvar dock svårbevisad just på grund av de många faktorer som påverkar kursen.

Det andra exemplet behandlar korruption och mutskandaler. Det svenskfinska telekombolaget TeliaSonera har sedan slutet av år 2012 varit föremål för en utredning gällande sina affärer i Eurasien. En förundersökning gällande mutbrott och penningtvätt inleddes i september 2013 på grund av stor mediauppståndelse kring bolagets affärer i Eurasien och Uzbekistan. Förundersökningen pågår fortfarande och i tillägg har även Nederländska och Amerikanska myndigheter inlett förundersökningar mot bolaget gällande mutor och penningtvätt i Uzbekistan. Åklagarämbetet i Sverige överväger en företagsbot mot bolaget, vilket i Sverige kan uppgå till 10 miljoner svenska kronor. I Nederländerna har bolaget inlämnat en bankgaranti på 10 miljoner euro ifall förundersökningen leder till finansiella åtgärder.⁴²⁸

Bolaget uppger i sin hållbarhetsrapport från år 2011 att de i sin verksamhet världen över inte betalar eller motar mutor eller andra olagliga betalningar för att erhålla eller behålla verksamheten.⁴²⁹ De uppger även att de alltid observerar rättvis företagsetik och undviker alla opassande fördelar. De engagerar sig inte i politiken i det land de agerar och ger inte politiska donationer. De uppger att engagemang med tillsynsmyndigheter sker transparent.⁴³⁰ I rapporten hänvisar de även till forskning som visar att i telekom industrin finns risk för illegala finansiella transaktioner eller opassande politiska bidrag till regeringspartier eller myndigheter i relation till förhandlingar gällande licenser, men lämnar ingen närmare redogörelse för hur bolaget hanterar risken.⁴³¹ TeliaSonera uppger i hållbarhetsrapporten att de strävar efter att använda styrelsens närvaro och ett aktivt ägande för att implementera etiska affärsriktlinjer och en noggrann styrning i verksamheten.⁴³² Bolaget har på sin hemsida hållbarhetsrapporter från år 2004. Från och med år 2014 är hållbarhetsrapporten kombinerad med den finansiella rapporteringen.

---

⁴²⁷Nasdaq's hemsida Vad bestämmer priset på aktier? Se mer

<http://www.nasdaqomxnordic.com/utbildning/aktier/vadbestammerprisetpaaktier?languageId=3>

⁴²⁸ TeliaSonera sustainability report 2015 s. 45

⁴²⁹ TeliaSonera Sustainability report 2011 s.12

⁴³⁰ TeliaSonera Sustainability report 2011 s.36-37

⁴³¹ TeliaSonera Sustainability report 2011 s.10

⁴³² TeliaSonera Sustainability report 2011 s.10

Rapporten från 2011 är inte en integrerad rapport utan innehåller enbart icke-finansiell information.

Bolagets VD avgick på grund av mutskandalen och styrelsen förnyades delvis.⁴³³ Förundersökningen mot TeliaSonera är fortfarande pågående och det går därför inte att dra några slutsatser över vad som egentligen hänt och vem som är ansvarig. Det som kan konstateras är att bolaget har misslyckats med verksamhetens riskhantering och att det har bolaget påverkat finansiellt. Den icke-finansiella rapporteringen ger, om inte en direkt felaktig bild, så finns det skäl att anta att rapporten från 2011 har gett en missvisande bild av bolaget.

Det sista exemplet behandlar miljöskandalen i det tyska bilföretaget Volkswagen under år 2015. Volkswagen manipulerade tester i USA för att få sina bilar att klara miljötester och framstå som mer miljövänliga än de egentligen är. Skandalen var ett faktum och aktiekursen rasade med ca 50 % på två dagar.⁴³⁴ Den första prognosen för den ekonomiska kostnaden för avslöjandet uppgick till 2 miljarder euro.⁴³⁵ Bolagets VD Martin Winterkorn meddelade att han avgår frivilligt men i samma pressmeddelande tog Winterkorn på sig fullt ansvar för det inträffade. Han betonade dock att han medvetet inte har agerat felaktigt.⁴³⁶ I avgångsvederlag får Winterkorn minst 32 miljoner euro och avgångsvederlag i två år.⁴³⁷ Samma dag som bolagets VD meddelade om sin avgång steg aktiekursen för första gången sen skandalen uppdagades.⁴³⁸ Återigen kan ingen direkt koppling bevisas men det tyder på ett positivt mottagande av marknaden att en person i ledande ställning tar ansvar för det inträffade.

Förutom en sjunkande aktiekurs så står bolaget nu inför flertalet stämningar. Justitiedepartementet i U.S.A. har i uppdrag av den amerikanska miljöskyddsbyrå (EPA) stämt Volkswagen AG, Audi AG, Volkswagen Group of America Inc., Volkswagen Group of America Chattanooga Operations LLC, Porsche AG och Porsche Cars North

---

⁴³³ TeliaSonera newsroom 3.4.2013

⁴³⁴ Fröberg SvD 22.9.2015 samt se <http://www.vafinans.se/aktier/Volkswagen-Aktie>

⁴³⁵ Pressmeddelande Volkswagen 3.10.2015

⁴³⁶ Pressmeddelande Volkswagen AG 23.9.2015

⁴³⁷ Se <http://www.va.se/nyheter/2015/09/24/volkswagens-vd-far-ga-efter-miljoskandalen/>

⁴³⁸ Åbonde, SvD 23.9.2015

America Inc för brott mot lagen om ren luft.⁴³⁹⁴⁴⁰ Volkswagens aktieägare har stämt bolaget med grund i aktiens sjunkande värde och felaktig informationsgivning, dock tillbakavisar Volkswagen stämningen med grund i att den person som har en informationsskyldighet måste ha kännedom om fakta som är relevanta för aktiekursen och kan avgöra de ekonomiska effekterna av påverkande faktorer. Beslut uppges ha tagits av personer under ledningsnivå, dock är det ännu oklart vem dessa personer är. Bolaget hävdar att ledningen inte var medveten och inte kunde förutse den effekt på aktiepriset som skulle följa.⁴⁴¹ Ledningen får inte delegera bort sitt ansvar. De är ytterst ansvariga för verksamheten och det är ett ansvar som inte går att delegera bort. Ledningen är även ansvariga för att införa bolagets strategi, policy och riktlinjer för verksamheten. De är ansvariga för att utforma tillräckliga instruktioner så att verksamheten leds enligt bolagets strategi.

Aktiebolag som inte inkluderar icke-finansiell information i sin rapportering riskerar rättsprocesser.⁴⁴² Men för mycket information kan innebära större ansvar för ledningen och därmed finns en risk att ledning uppmuntras till att inte ge ut för mycket information.⁴⁴³ I teorin finns det lagstöd för att hålla ledningen ansvariga för rapportering av icke-finansiell information och möjliga följder av den publicerade informationen. Men så som vi kan se från ovanstående exempel så sker det i praktiken sällan. Incitamenten för bolaget att hålla den högsta ledningen ytterst ansvariga är för svaga och processen för osäker. Aktieägarna har en stark position när det gäller att värdera ledningens ansvar. Förutom att de tar ställning när de beslutar om ansvarsfrihet så ska de även besluta om att väcka skadeståndstalan i domstol, om inte bolagets styrelse tar beslutet. Först därefter är det möjligt för en domstol att utföra en culpavärdering.

Aktieägarna har även en viktig roll i tillsättande av nya styrelseledamöter. De är de som värderar de egenskaper som ska styra aktiebolaget genom styrelsens och ledningen. Aktieägarna har även ett ansvar för att forma framtidens ledarskap. Beviljande av ansvarsfrihet på bolagsstämman är inget som bör göras enbart på rutin utan bör fungera

---

⁴³⁹ Lagrum 204 and 205 the Clean Air Act, 42 U.S.C. § 7523 and 7524. Se mer <https://www.justice.gov/opa/file/809826/download>

⁴⁴⁰ The United States Department of Justice office of Public Affairs Justice News 4.1.2016

⁴⁴¹ Pressmeddelande Volkswagen AG 32.3.2016

⁴⁴² Lux & Orre (2012) s. 75

⁴⁴³ Villiers & Mähönen (2015) s. 220

som ett aktivt maktmedel. Om ledningen inte beviljas ansvarsfrihet innebär inte det automatiskt personlig skadeståndsskyldighet, men det ger tid att utreda om ledningen har agerat med uppsåt eller oaktsamhet på ett sätt som skadat bolaget och därmed ska ställas inför rätta. I exemplet med Swedbank är det troligt att den enorma uppmärksamhet som ledningens agerande fick i media påverkade flertalet aktieägare och deras syn på bolaget. Det visar hur stark genomslagskraft medier har idag, och därmed den samhälleliga opinionen som både syns, och styrs, av media.

Tvister och rättsprocesser har stor påverkan på varumärket. Det kan betyda att tvister mellan bolaget och ledningen löses utanför domstol, vilket i sin tur leder till att det inte skapas någon rättspraxis över hurudant ansvar ledningen har för icke-finansiell information. Den negativa effekten från ryktesspridning och varumärkespåverkan är också en bidragande orsak till att bolag tvekar att ställa ledningen ansvariga. Det kan vara mer ekonomiskt lönsamt att betala en viss summa, än att betala kostnaden för negativ publicitet.⁴⁴⁴ Möjligt är att vi kommer att få se en förändring i utvecklingen inom ledningens ansvar inom de närmaste 10 åren. Under 2000-talet har vi sett att även om ledningens ansvar inte nödvändigtvis aktualiseras i domstol så döms ledningen snabbt i media.⁴⁴⁵

Samhället accepterar inte längre att ledningen gömmer sig bakom ansvarsfrihet. Offentlighet är en faktor som kontrollerar risken för ledningens felhantering av bolaget.⁴⁴⁶ Offentlighet genom transparens är ett sätt att begränsa felhantering. Aktiebolagets skyldighet att publicera information gör informationen mer transparent och offentlig. Information är makt. Tillgång till icke-finansiell information för konsumenter, arbetstagare, samhället och organisationer är en förutsättning för att bolag ska kunna hållas ansvariga för de negativa följder som deras verksamhet har.⁴⁴⁷

5.3 Problemområden och slutsats

Det kan konstateras att icke-finansiell information och dess rapportering har flertalet problemområden som förhindrar utvecklingen mot en mer hållbar och transparent

---

⁴⁴⁴ Lux & Orre (2012) s. 75

⁴⁴⁵ Se ovanstående exempel från TeliaSonera, Swedbank och Volkswagen.

⁴⁴⁶ Mäntysaari (2013) s.589

⁴⁴⁷ European Coalition for Corporate Justice, se http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/nfr_briefing.pdf

affärsverksamhet. De problem som icke-finansiell information handskas med försvårar bedömningen av ledningens ansvar för rapporteringen. Icke-finansiell information kämpar fortfarande med de grundläggande frågorna vad, hur och varför.

För det första så orsakar den oklara definitionen förvirring hos både avsändare och mottagare av icke-finansiell information. Vad är det som ska rapporteras inom termen icke-finansiell information? Mottagarna vet inte vilken information, och framför allt hurudan kvalitet på informationen de kan förvänta sig. Samma frågor står ledningen och bolagen för eftersom det finns flera olika riktlinjer de kan följa i sin rapportering men de kan även välja att utveckla sina egna riktlinjer.

Det leder oss in på det andra problem området, tolkning av lednings uppgift och vinstsyftet i ABL. Det kan uppstå en konflikt mellan det kortsiktiga och det långsiktiga vinstsyftet som, beroende på tolkning, styr ledningens uppgift i ett visst håll. Hur ska ledningen förhålla sig till icke-finansiell information och hur ska informationen rapporteras, ur en affärsmässig synvinkel som en del av riskhanteringen eller som en del av ett större företagsansvar?

Det tredje problemområdet är regelverket kring icke-finansiell information. Varför rapporteras icke-finansiell information och varför ska ledningen rapportera icke-finansiell information? Är det ett frivilligt åtagande eller en obligatorisk rapporteringsskyldighet? Det skapas ett vakuum där den rapporterade informationen i praktiken är frivillig men kan anses obligatorisk om bolaget ska uppnå vinstsyftet. Men den rapporterade informationen kan även tolkas vara formellt obligatorisk men frivillig i praktiken i och med att regleringen är så flexibel.

I följande underkapitel kommer dessa tre problemområden och deras slutsatser att diskuteras och avslutas med en allmän slutsats där forskningsfrågorna besvaras.

5.3.1 Vad är icke-finansiell information?

Den oklara definitionen på vad icke-finansiell information är orsakar förvirring hos både avsändare och mottagare av information. Icke-finansiell information kan inkludera information om sociala, miljömässiga och ekonomiska faktorer, men exakt vad som bör inkluderas i den icke-finansiell information för att den ska vara komplett är oklart och

beror på bolaget, men också på vem som avses som mottagare av informationen. Enligt ABL och bokföringslagen ska aktiebolaget rapportera icke-finansiell information som en del av riskhanteringen och i verksamhetsberättelsen, dock med undantag för små aktiebolag som åtnjuter lättnader i lagstiftningen. Den rapporterade informationen är företagsspecifik vilket försvårar jämförelser mellan olika bolag. När innehållet i den icke-finansiella informationen skiljer sig åt mellan bolag försvåras också värderingen av informationen. Då företag själva kan välja vad som inkluderas i deras utgivna information finns det en överhängande risk att de väljer transparens i enbart sådana frågor som gynnar deras eget intresse. De kan välja att belysa best practise⁴⁴⁸ och förminska problemområden.

Problemet blir synnerligen märkbart för investerare som ska försöka skapa sig en bild av företaget som ett investeringsobjekt och därför bör kunna jämföra olika företags icke-finansiella information med varandra. Den oklara definitionen och avsaknaden av gemensamma riktlinjer kan även utgöra en ekonomisk börda för företagen. De måste själva avgöra vilka riktlinjer som passar dem bäst och utveckla sin bolagsspecifika rapportering. Internationella riktlinjer och nationella riktlinjer kan skilja sig åt i syfte, innehåll och definitioner, som en naturlig följd så påverkas den rapporterade informationen av vilken riktlinje ett bolag följer.⁴⁴⁹ I och med avsaknaden av tydliga regler för icke-finansiell redovisning har företag problem med att förstå vilken slags icke-finansiell information som krävs av dem. Alla aktiebolag har särdrag som försvårar en konsekvent jämförelse av den rapporterade informationen, speciellt med tanke på storlek, men även bransch.

Rapportering av icke-finansiell information präglas av kravet på flexibilitet vilket innebär att utgiven information varierar mellan bolag. Exempelvis så kräver direktivet att bolag rapporterar risker gällande leverantörskedjan och affärsförhållande i de fall det är relevant och proportionellt. Det innebär att det är upp till bolaget att avgöra vilken information som är relevant och hur mycket information som anses proportionellt. Kraven i direktivet definierar inte heller principiella risker på ett tillfredställande och specifikt sätt.⁴⁵⁰ Det

---

⁴⁴⁸ Best practise innebär att ett företag belyser de områden där de är framgångsrika

⁴⁴⁹ European Coalition for Corporate Justice, se http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/nfr_briefing.pdf

⁴⁵⁰ European Coalition for Corporate Justice, se http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/nfr_briefing.pdf

skapar tolkningsmöjligheter för vilken information som ska rapporteras, vilket i sin tur innebär att olika bolag inom samma bransch kan tolka samma krav på olika sätt. Rapportering av icke-finansiell information står i riskzonen för att bli en administrativ börda med litet värde för hållbarhet och ökad transparens.

Den flexibla definitionen innebär att det är svårt att definiera vilken information som ledningen är ansvariga för och varje fall blir en tolkningsfråga utifrån aktiebolagets specifika särdrag. Den icke-finansiella rapporteringen kunde förbättras genom att obligatoriska nyckeltal gällande sociala, miljörelaterade och styrningsaspekter infördes. Harmonisering av befintliga ramverk och en mer utbredd användning av de ramverk som redan existerar kunde höja jämförbarheten och bringa klarhet i vilken slags rapportering som krävs av företagen. De riktlinjer som ska utformas av EU kommissionen kommer att hjälpa ledningen i stora aktiebolag att definiera informationen som ska rapporteras och göra informationen mer jämförbar och det återstår att se om utvecklingen utformar en mer stabil definition av icke-finansiell information de närmaste åren.

5.3.2 Hur ska ledningen förhålla sig till icke-finansiell information?

Den icke-finansiella informationen kan rapporteras som en del av riskhantering och som ett led i en affärsekonomisk strategi i enlighet med vinstsyftet, eller som en del av ett större företagsansvar. Utveckling av transparens och hållbarhet försvåras när det råder oenighet om hur aktiebolagslagen ska tolkas gällande ledningens uppgift, bolagets intresse och verksamhetens syfte. Hur ska ledningen förhålla sig till icke-finansiell information och hur långt kan de gå i rapporteringen i enlighet med vinstsyftet? Ledningen kan enligt vinstsyftet inte överskrida vinstsyftet om det inte stadgas i bolagsordningen. Ledningen har enligt omsorgsplikten en skyldighet att främja bolagets intresse och därmed uppstår tolkningsfrågan om bolagets intresse är detsamma som verksamhetens syfte och ledningens uppgift därmed innebär att ytterst beredda aktieägarna vinst.

Vinstsyftet i aktiebolagslagen innebär inget förbud för ledningen att satsa på hållbarhet och investera i projekt eller åtgärder som inte är direkt vinstgivande eller där avkastningen är osäker beroende på framtida utveckling. Ett aktiebolag som antar att deras verksamhet ska fortgå för evigt och uppfylla sitt syfte att beredda aktieägarna vinst även i framtiden

kan argumenteras att inte ha något annat val än att ta ansvar för de konsekvenser som verksamheten har eller kan ha i framtiden. Denna avhandling utgår från att rapportering av icke-finansiell information inte överskrider vinstsyftet om det finns ett affärssyfte med publicering av informationen. Det skapar möjligheter att utveckla den icke-finansiella informationen inom affärsverksamheten och inkludera icke-finansiell information i affärsstrategin för att skapa värde.

Rapportering av icke-finansiell information är en del av bolagets riskhantering för att verksamheten ska kunna bereda långsiktig vinst åt aktieägarna. Som ovan har konstaterats så kan icke-finansiell information och satsningar på hållbarhet och företagsansvar enbart vara i enlighet med vinstsyftet i ABL om de har ett klart affärssyfte. Men som tidigare nämnts så är risk något osäkert. Framtiden är osäker och därmed är all verksamhet som reducerar en möjlig framtida risk och bibehåller ett positivt resultat som garanterar fortlevnadsprincipen i enlighet med vinstsyftet. Därmed kan argumenteras att verktyg för hållbar utveckling och satsningar på icke-finansiell information redan finns tillgängliga, men det starka aktieägarperspektivet och korta investeringssyftet har gjort ledningen blind för att använda dem.

Det behöver nödvändigtvis inte bli ett problem att kombinera vinstsyftet med företagsansvar. Aktiebolag som rapporterar icke-finansiell information visar på företagsansvar och kan samtidigt uppfylla vinstsyftet i och med den icke-finansiella rapporteringen. Ett bolag som inte tar företagsansvar kan anses gå emot vinstsyftet eftersom skandaler inom icke-finansiella områden kan ha stor ekonomisk påverkan på verksamheten.

Ledningen har därmed en rättighet att satsa på rapportering av icke-finansiell information och arbeta hållbart, långsiktigt och transparent. Ledningens skyldighet att göra detsamma är dock inte lika tydlig. Ledningens uppgift är inte tillräckligt starkt definierad i ABL för att innebära ett uttryckligt ansvar för en ledning som inte leder bolaget långsiktigt och transparent. Ledningen kan alltid argumentera för att den icke-finansiella information är utformad i enlighet med aktiebolagets särdrag vilket riskerar att informationen inte är fullständig och inte ger en rättvisande bild av bolaget. Ledningen kan även hänvisa till vinstsyftet och att de inte kan utföra åtgärder som inte har ett klart affärsmässigt syfte. Det är först när ledningen rapporterat bristfällig eller felaktig information och det orsakar

bolaget ekonomisk skada som ett skadeståndsansvar kan uppstå. Det innebär även att det måste utföras en bedömning om ledningen agerat vårdslöst eller av oaktsamt och som har ett orsakssamband till den ekonomiska skadan. Det straffrättsliga ansvaret är inte beroende av en ekonomisk skada men kräver en uttrycklig lagöverträdelse.

Det finns inga formella hinder för att hålla ledningen ansvariga för rapporterad icke-finansiell information. Det finns heller ingenting som hindrar att ledningen genomför satsningar på hållbarhet och transparens med grund i vinstsyftet. Dock så är sanktionsmöjligheterna svaga vid bristande ansvar och ledningen har ingen direkt bolagsrättslig skyldighet att satsa på hållbarhet och transparens. I praktiken är det helt enkelt inte lönsamt att hålla ledningen ansvarig gentemot bolaget. Risken för skada på varumärket samt svårigheter att rekrytera nya personer till ledande positioner väger tyngre än ledningens ansvar för sin uppgift.

5.3.3 Varför ska ledningen rapportera icke-finansiell information?

Icke-finansiell information kan rapporteras både i bokslutet och vara en del av den obligatoriska rapporteringen och i frivilliga rapporter eller andra informationskanaler. Förhållandet mellan frivillig och lagreglerad rapportering av icke-finansiell information är diffus och är beroende av aktiebolagets storlek och särdrag. Rapportering av icke-finansiell information regleras indirekt av bokföringslagen i och med att bokslutet och verksamhetsberättelsen ska ge en rättvisande bild av företaget. Verksamhetsberättelsen ska fokusera på framtiden och ge en balanserad och heltäckande uppskattning av företagets mest betydande risker och osäkerhetsmoment samt andra omständigheter som kan påverka verksamheten samt dess ekonomiska ställning eller resultat.

Icke-finansiell information regleras redan idag genom bland annat miljölagstiftning och arbetslagstiftning. Men rapportering av icke-finansiell information i CSR syfte går längre än vad obligatorisk lagstiftning inom ett specifikt område. Exempelvis miljölagstiftning reglerar genom förbud, tillsyn och tillåtna värden i syftet att förhindra miljöförstöring. Har ett bolag identifierat alla möjliga konsekvenser så länge de följer all obligatorisk reglering? Ett förbud, exempelvis inom miljöretten, innebär nödvändigtvis inte att allt som inte regleras i ett förbud är tillåtet. Ett bolag kan ha agerat lagenligt men

konsekvenserna av den lagliga verksamheten är oacceptabla ur ett samhällligt perspektiv.⁴⁵¹

De lege lata, vad lagen är för tillfället, sammanfaller inte med syftet med icke-finansiell information och dess rapportering. Rapportering av icke-finansiell information eftersträvar en ökad öppenhet och transparens inom företagsvärlden. Det har även talats om ett paradigmskifte inom bolagsrätten, från ett kortsiktigt vinstmaximeringsperspektiv till en mer långsiktig och mer hållbar bolagsverksamhet. För att nå dessa mål borde regleringen av rapporteringen av icke-finansiell information vara klarare, *de lege ferenda*, vad lagen borde vara i framtiden, och framför allt borde sanktioner vid överträdelser vara tydligare och mer strikt. I nuläget är regleringen av icke-finansiell information oklar vilket lätt skapar förvirring hos användarna av den icke-finansiella informationen och försvårar en tolkning av ledningens ansvar. Ledningen är ansvarig för all obligatorisk rapportering men den information som ges ut frivillig hamnar i en gråzon där det blir oklart vad som är marknadsföring och vad som är transparent bolagsinformation. Noterade bolag påverkas av reglerna gällande börspåverkande information men speciellt i små och medelstora bolag är gränsen otydlig med vilken kvalitet den frivilliga informationen måste ha.

Regleringen måste göras tydligare och de olika begreppen inom icke-finansiell redovisning måste definieras en gång för alla. Ett tydligare samband mellan den finansiella och den icke-finansiella redovisningen måste krävas. Den icke-finansiella redovisningen kräver liknande reglering som den finansiella om de ska tas på lika stort allvar. Rapportering av icke-finansiell information bör granskas för hur komplett, förekommande och noggrann rapporten är samt för dess presentation och hur lättförstådd den är.⁴⁵²

Om verksamhetsberättelsen i enlighet med regeringens proposition om förändring av revisionslagen tas bort ur revisionsperspektivet så uppstår incitament för ledningen att inte satsa på den icke-finansiella informationen i verksamhetsberättelsen eftersom den icke-finansiella informationen inte är föremål för granskning. Finland har utnyttjat de

---

⁴⁵¹ Sjäfell (2015) s. 106

⁴⁵² Fuller (2016) se <http://www.accountancyage.com/aa/news/2447078/non-financial-information-must-be-as-reliable-as-financial-counterpart-icaew-says>

flexibla, nationella möjligheterna i direktivet om tillhandahållande av icke-finansiell information till det yttersta. En av de praktiska följderna av direktivet antas vara en högre kvalitet på den redovisande informationen,⁴⁵³ men om informationen inte granskas så finns risken att så inte sker. Så länge icke-finansiella rapporter inte är föremål för extern granskning så kommer kvaliteten att vara av varierande kvalitet och det blir svårare att upptäcka fel eller otillräcklig icke-finansiell information som kan innebära skada för aktiebolaget.

5.3.4 Sammanfattande slutsats

Syftet med denna avhandling är att utreda ledningens ansvar för icke-finansiell information och dess rapportering i aktiebolag. Frågeställningarna som behandlats är vad icke-finansiell information egentligen innebär i ett aktiebolag, hur, vad och varför icke-finansiell information rapporteras, om ansvarsfrågan gynnar alternativt missgynnar målet med redovisning av icke-finansiell information samt hur ledningens ansvar skiljer sig åt vid frivillig och obligatorisk rapportering. Diskussionen har behandlat ansvarsfrågan utgående från olika tolkningar av verksamhetens syfte och bolagets intresse för att utreda ledningens ansvar.

Sammanfattningsvis kan sägas att ledningen i aktiebolag har fler rättigheter än skyldigheter gällande icke-finansiell information och dess rapportering. Ledningens skyldigheter vid rapportering av icke-finansiell information är beroende på aktiebolagets typ och storlek. I små och medelstora bolag är den icke-finansiella informationen i stor utsträckning frivillig och inte lagreglerad. Ledningen i stora bolag, och speciellt i noterade bolag, har en större skyldighet för att rapportera icke-finansiell information och även för att den rapporterade informationen har en viss kvalitet för att fungera som riskhantering. Aktieägarna har ett ansvar för att på bolagsstämman avgöra hur långt ledningens ansvar går och vad som ingår i ledningens uppgift.

Icke-finansiell information som omfattas av rapporteringsskyldigheten är obligatorisk men det är en tolkningsfråga hur långt rapporteringsansvar ledningen har för att uppfylla kravet på att informationen ger en rättvisande bild av bolaget. Den frivilliga rapporteringen av icke-finansiell information kan publiceras på flera olika sätt. Det kan

---

⁴⁵³ Se denna avhandling s. 10 och Direktiv 2014/95/EU s.2

vara en hållbarhetsrapport, information på hemsidan, i broschyrer eller i pressmeddelanden. Den information som publiceras frivilligt kan ha en ekonomisk påverkan på aktiebolaget om den är bristfällig eller felaktig.

Det nuvarande rättsläget gör att ledningens ansvar varierar beroende på aktiebolagets särdrag såsom exempelvis storlek. Ett mer strikt ansvar för aktiebolagets ledning kunde höja den icke-finansiella informationens kvalitet och bidra till ett mer transparent och hållbart företagsklimat genom att aktiebolag tvingas inkludera mer än ekonomiska termer när de mäter bolagets framgång och värde. En högre kvalitet på den rapporterade informationen bidrar till ökad transparens och möjliggör att informationen utgör en kontrollfunktion över ledningen och bolaget. Om ledningen i aktiebolag har en skyldighet att tvingas rapportera och ta ansvar över verksamhetens sociala, miljömässiga och ekonomiska följder möjliggör det ett hållbart affärsklimat som skapar långsiktigt värde.

Vi ser att en förändring i synen på aktiebolag har påbörjats och det återstår att se hur den icke-finansiella informationen utvecklas inom de kommande åren. Det är dock viktigt att komma ihåg att förändring tar tid. Det är närmast paradoxalt att kräva snabba förändringar i en process som eftersträvar långsiktighet. Därmed kan vi förvänta oss att det långsiktiga värdet i rapportering av icke-finansiell information, för både aktiebolag och samhället, kommer att utkristalliseras på långsikt.